

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**4-6 YAŞ KUR'AN KURSU ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ (2018)
KAZANIMLARIN ÇOCUKLARIN GELİŞİM DÜZEYİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
DOÇ. DR. İBRAHİM AŞLAMACI **MERVE GÜRMEŞE**

MALATYA-2022

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**4-6 YAŞ KUR’AN KURSU ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
(2018) KAZANIMLARIN ÇOCUKLARIN GELİŞİM
DÜZEYİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MERVE GÜRMEŞE

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. İBRAHİM AŞLAMACI

HAZİRAN

2022

BEYAN

Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI danışmanlığında hazırlamış olduğumuz yüksek lisans çalışmamızda, bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başka eserlerden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversiteden başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Merve GÜRMEŞE

23.06.2022

ÖNSÖZ

Türkiye’ de Kuran eğitiminin verilmesine engel olan yaş sınırının ortadan kalkması ile beraber Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur’an kursları hizmete girmiştir. Yaygınlık kazanan bu kursların öğretim programları, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013 yılında geliştirilmeye başlanmıştır. Geliştirilen öğretim programına ilişkin çeşitli açılardan eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur’an Kursları öğretim programı 2018 yılında yeniden düzenlenmiştir. 2018 yılında hazırlanan öğretim programı hakkında henüz yeterli bilimsel çalışma yapılmamıştır. Bu kapsamda bu çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğretim Programındaki (2018) kazanımların çocukların gelişim düzeyi açısından incelenmesi uygun görülmüştür. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı ve önemi ve yönteminden bahsedilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde kuramsal ve kavramsal çerçeve ele alınmaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde ise, 4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretim programında (2018) yer alan kazanımlar, okul öncesi çocukların gelişim özellikleri açısından değerlendirilmektedir. Dördüncü bölümde sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

Bu yüksek lisans tezinin hazırlanmasında katkılarını benden esirgemeyen, araştırmam boyunca bana zaman ayıran, rehberlik eden, öneri ve yaptığı eleştirileriyle beni yönlendiren çok kıymetli hocam Doç. Dr. İbrahim AŞLAMACI’ ya minnettarım. Prof. Dr. Cemil ORUÇ’a, Doç. Dr. Recep UÇAR’a, Doç. Dr. Tuncay KARATEKE’ye de çalışmama sağladıkları katkı için teşekkür ederim. Ayrıca hayatım boyunca benden desteklerini ve dualarını esirgemeyen aileme, beni yüreklendirip her türlü desteği gösteren kıymetli eşim, şükür sebebim Mustafa’ya, tezimin her aşamasında varlığını hissettiren, gülüşü motive kaynağım olan güzel kızıma ve yüksek lisans yaparken kazandığım arkadaşım Büşra ADIYAMAN’a teşekkür ederim.

Şehit ağabeyim Seracettin KILINÇ’a rahmetle özlemle...

MERVE GÜRMEŞE

Malatya, 2022

ÖZET

Bu araştırmada 2018 yılında güncellenen Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursu Öğretim Programında (4-6 Yaş Grubu) yer alan kazanımların çocukların gelişim düzeyleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Programın değerlendirilmesi için kullanılan temel ölçüt, bu yaş dönemi çocukların bilişsel, sosyal, ahlaki, dini vb. gelişim özellikleridir. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursu Öğretim Programında (4-6 Yaş Grubu) yer alan kazanımların büyük çoğunlukla 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu, bazı kazanımların ise uygun olmadığı tespit edilmiş ve gerekçeleri ile açıklanmıştır. Bu çerçevede Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) öğretim programı yeniden hazırlanırken en okul öncesi dönemde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olmayan söz konusu kazanımların yeniden gözden geçirilmesi yararlı olacaktır.

Anahtar kelimeler: 4-6 yaş gelişim özellikleri, Kur'an Kursu, Diyanet İşleri Başkanlığı, Okul Öncesi Din Eğitimi,

ABSTRACT

In this research, it is aimed to examine the achievements in the Qur'an Course Curriculum (4-6 Age Group) of the Presidency of Religious Affairs, which was updated in 2018, in terms of the developmental levels of children. The main criterion used for the evaluation of the program is the cognitive, social, moral, religious, etc. of the children in this age period. developmental features. As a research method, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used.

According to the results of the research, it has been determined that achievements in the Qur'an Course Curriculum (4-6 Age Group) of the Presidency of Religious Affairs are mostly suitable, but some of the achievements are not suitable for the developmental features of children between the ages of 4-6 and their reasons are explained. It has been concluded that the development of the Qur'an Course (4-6 age group) Curriculum and the revision of the achievements that are not suitable for the developmental features of children in the pre-school period.

Keywords: 4-6 yearsof developmental features , Qur'an Course, Presidency of Religious Affairs, Preschool Religious Education,

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	3
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Problemi	1
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi	4
1.5. İlgili Çalışmalar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. 4-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri	8
2.1.1. Fiziksel Gelişim	9
2.1.2. Bilişsel Gelişim	10
2.1.3. Dil Gelişimi.....	12
2.1.4. Psikomotor Gelişim	14
2.1.5. Sosyal Gelişim.....	15
2.1.6. Ahlakî Gelişim	17
2.1.7. Dini Gelişim	20
2.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Açılış Süreci	23
2.3. Eğitim ve Öğretim Programı.....	24
2.4. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı	26
2.5. Davranışların Sınıflandırılmasında Yenilenmiş Bloom Taksonomisi.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
3. BULGULAR VE YORUM.....	30

3.1. 2018 Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Bloom Taksonomisine göre Alanlara Dağılımı	30
3.2. Kursa Uyum Sureci Öğrenme Alanının İncelenmesi	31
3.3. Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular	33
3.3.1. Dua, Şükür ve Özür Dileme Ünitesi Kazanımları	34
3.3.2. Sevgi ve Merhamet Ünitesi Kazanımları	37
3.3.3. Saygı Ünitesi Kazanımları	39
3.3.4. Sorumluluk Ünitesi Kazanımları	41
3.3.5. Yardımlaşma Ünitesi Kazanımları	43
3.3.6. Sabır Ünitesi Kazanımları	45
3.3.7. İyilik Ünitesi Kazanımları	46
3.3.8. Doğruluk ve Dürüstlük Ünitesi Kazanımları	48
3.3.9. Adalet Ünitesi Kazanımları	50
3.4. Dini Bilgiler- 2 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular	51
3.4.1. Allah'ı Seviyorum Ünitesi Kazanımları	52
3.4.2. Peygamberimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları	54
3.4.3. Kitabımı Seviyorum Ünitesi Kazanımları	56
3.4.4. İnsanları Seviyorum Ünitesi Kazanımları	59
3.4.5. Kainatı Seviyorum Ünitesi Kazanımları	61
3.4.6. Dinimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları	62
3.4.7. Dini Mekânlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları	64
3.4.8. Vatanımı Ünitesi Kazanımları	66
3.4.9. Bayramlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları	67
3.5. Kur'an-ı Kerim-1 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular	69
3.6. Kur'an-ı Kerim- 2 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular	75
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	84
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA	92

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	Adı geçen eser
bkz.	:	Bakınız
çev.	:	Çeviren
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
dip.	:	Dipnot
DB	:	Dini Bilgiler
ed.	:	Editör
KKÖP	:	Kuran Kursları Öğretim Programı
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
OÖEP	:	Okul Öncesi Eğitimi Programı
ss./s.	:	Sayfa
TC	:	Türkiye Cumhuriyeti
TDB	:	Temel Dini Bilgiler
vb.	:	Ve benzeri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programlarında Yer Alan Kazanımlarının Bilişsel, Devinişsel ve Duyuşsal Alanlara Göre Dağılımı	30
Tablo 3.1. Kursu Uyum Sureci Ünitesinde Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	31
Tablo 3.2. Dini Bilgiler-1, 1.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	34
Tablo 3.3. Dini Bilgiler-1, 2.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	37
Tablo 3.4. Dini Bilgiler-1, 3.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	39
Tablo 3.5. Dini Bilgiler-1, 4.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	41
Tablo 3.6. Dini Bilgiler-1, 5.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.7. Dini Bilgiler-1, 6.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 3.8. Dini Bilgiler-1 7.Ünitede Yer Alan Kazanımları Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	46
Tablo 3.9. Dini Bilgiler-1, 8.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	48
Tablo 3.10. Dini Bilgiler-1, 9.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	50
Tablo 3.11. Dini Bilgiler-2 1.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3.12. Dini Bilgiler-2 2.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	54
Tablo 3.13. Dini Bilgiler-2 3.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	56
Tablo 3.14. Dini Bilgiler-2 4.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	59

Tablo 3.15. Dini Bilgiler-2 5.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 3.16. Dini Bilgiler-2 6.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	62
Tablo 3.17. Dini Bilgiler-2 7.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	64
Tablo 3.18. Dini Bilgiler-2 8.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	66
Tablo 3.19. Dini Bilgiler-2 9.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	67
Tablo 3.20. Kur'an-ı Kerim-1 dersi 1.2. 3.4.5.6.7.8.9. Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	70
Tablo 3.21. Kur'an-ı Kerim-2 dersi, 5.6.7.8.9.Ünitelerinde Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı.....	76

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Erken çocukluk dönemi, bireylerin hayatını ve gelişim alanlarını büyük oranda etkilemesinden dolayı özen gösterilmesi gereken bir dönemdir. İnsan hayatında kritik bir dönem olarak bilinen bu süreçte, çocuğun alacağı din eğitimi de büyük öneme sahiptir. Bu nedenle erken çocukluk dönemi din eğitimi sıklıkla araştırma konusu olmuş ve bu konuda pek çok çalışma yapılmıştır.

Ülkemizde 4-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yapılan yaygın din eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca 2013 yılından itibaren açılmaya başlanan Kur'an Kurslarında verilmektedir. Bu kurslar 2013-2014 eğitim- öğretim yılında pilot uygulama olarak 10 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Kayseri, Diyarbakır, Gaziantep, Samsun, Erzincan, Rize), uygulamaya konulmuş, ilerleyen zamanda tüm ülkeye hizmet vermeye başlamıştır. Bu amaçla başkanlık tarafından 2013 yılında 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı hazırlanmıştır. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile toplumun bütün kesimlerinin Kur'an kurslarında yürütülen yaygın din eğitimi faaliyetlerinden verimli bir şekilde faydalanması hedeflenmektedir. 2018 yılında güncellenen ve son halini alan programın çeşitli yönlerden araştırmalara konu edilmesi program geliştirme ve değerlendirme açısından gereklidir. Bu nedenle bu çalışmanın konusu 2018 yılında yenilenen 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretim programında yer alan kazanımların öğrencilerin gelişim düzeylerine uygunluğunun incelenmesi olarak belirlenmiştir.

1.2 Araştırmanın Problemi

Bireylerin ve toplumun geleceğini şekillendirmek, eğitimin en önemli fonksiyonu olarak görülmektedir. Bireylerin eğitime ilk dahil olacakları ve birçok alanda gelişimlerini tamamlayacakları okul öncesi eğitim de büyük öneme sahiptir. Bu nedenle

erken çocukluk döneminde dini eğitimin çocuklara verilmesi önem arz etmekte ve bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Çünkü bu dönemde çocukların dine karşı oluşacak tutum ve yaklaşımlarıyla beraber kişilik özellikleri ve davranış biçimlerinin de şekillenmesi beklenmektedir. Çocuklar için kritik bir süreç olan bu dönemde çocuklara sunulacak iyi bir din ve ahlak eğitimi, çocukların dine karşı olumlu bir duygu geliştirmesini mümkün kılacaktır (Aşlamacı, 2020: 168).

Erken çocukluk döneminde çocuk için bu kadar önemli olan din eğitiminin kalıcı ve verimli olabilmesi iyi planlanmış bir eğitim programıyla gerçekleşecektir. Bu yüzden erken çocukluk döneminde bulunan çocuklar için hazırlanacak neyi, nasıl öğretmemiz gerektiği konusunda bir rehber olan programların, gelişim özelliklerinin dikkate alınarak çocukların ihtiyaçları ve içinde bulundukları dönemin gereklilikleri göz önüne bulundurularak hazırlanması, doğru bir din anlayışı kazanmasını sağlayacaktır. Aksi takdirde çocuğun gelişim düzeyine uygun hazırlanmayan, çocukların ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamayan bir eğitim programı sadece öğretim düzeyinde başarısız olmakla kalmayacak aynı şekilde çocuğu gelişimsel olarak bir çok yönden de olumsuz etkileyecektir.

Erken çocukluk döneminde çocuğa sağlıklı bir din eğitimi vermeyi sağlamak için Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2018 yılında hazırlanan 4-6 yaş Kuran Kursu öğretim programında yer alan kazanımların incelendiği araştırmamızda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 4-6 yaş Kuran kursu öğretim programında yer alan kazanımlar yazılırken bilişsel, duyuşsal, psikomotor alana hitap eden kazanımlarda denge gözetilmiş midir?
- 4-6 yaş Kuran Kursu Öğretim programının temel dini bilgiler-1 öğrenme alanında yer alan kazanımlar çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?
- 4-6 yaş Kuran Kursu Öğretim programının temel dini bilgiler-2 öğrenme alanında yer alan kazanımlar çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?
- 4-6 yaş Kuran Kursu Öğretim programının Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında yer alan kazanımlar çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?
- 4-6 yaş Kuran Kursu Öğretim programının Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanında yer alan kazanımlar çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Toplumsal gelişme ve değişimin öncüsü olacak bireylerin yetişmesinde okul öncesi dönemde verilen eğitim büyük bir öneme sahiptir. Bu dönemde verilen eğitim, çocuğun beyin gelişimi, bilişsel gelişimi, motor becerilerinin gelişimi, sosyal ve duygusal gelişim ve dil gelişimi açısından ona önemli katkılar sağlamaktadır. Aynı zamanda çocuğun sosyal hayatta üretken bir birey olabilmesinin ve kendini gerçekleştirebilmesinin temelini oluşturmaktadır. Bu dönemde etrafındaki uyaranların fazla olması, çocuğun öğrenmelerinin artmasına ve hızlı bir gelişim göstermesine katkı sağlamaktadır. Ancak bu katkı çocuğa iyi bir aile ortamının sunulması ve çocuğun ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir okul öncesi eğitiminin verilmesi ile sağlanabilir (MEB, 2013; Bekman ve Gürlesel, 2005). Ayrıca çocuğun bu dönemde dine karşı edineceği tutumun, gelecek hayatını önemli derecede etkilemesi beklenmektedir. Bu yüzden kritik dönem diye adlandırılan bu süreçte verilecek din eğitimine de gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Türkiye’de Diyanet İşleri Başkanlığı’nın, ilköğretim çağına henüz gelmemiş çocuklara etkili ve doğru bir din eğitimi vermek, ahlaki gelişimlerine olumlu katkı sağlayabilmek amacı ile 4-6 yaş grubuna yönelik açtığı Kur’an Kursları resmi olarak böylesi bir ihtiyaca karşılık gelmektedir. (Erdoğan, 2019: 1).

Bu araştırmanın amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2018 yılında hazırlanan 4-6 yaş Kur’an Kursu öğretim programında yer alan kazanımların çocukların gelişim düzeyi açısından incelenmesidir. Bu doğrultuda 4-6 yaş Kur’an Kursu öğretim programında yer alan kazanımların ve kazanımların gelişim düzeyi ile uyumu tek tek incelenmektedir.

Son yıllarda ülkemizde DİB’e bağlı Kur’an kurslarının sayısının artması, bu kurumlarda uygulanan öğretim programının incelenmesini gerekli kılmaktadır. 4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretim faaliyetleri, veli değerlendirmesi, öğretici yeterlilikleri ve görüşleri, inanç esaslarının algılanışı, Kur’an tasavvuru, mahremiyet eğitimi gibi çeşitli açılardan incelenmiştir. Ancak 2018 Kur’an kursları öğretim programı ile öğrencilerin gelişim düzeyleri arasındaki ilişki yeterince araştırmalara konu edilmemiştir. Bu çalışma ile programda yer alan kazanımların öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olup

olmadığı tespit edilmeye çalışılmakta, programın varsa eksiklerinin ortaya konulmasına gayret edilmektedir. Ortaya çıkacak sonuçların ilerleyen zamanlarda yapılacak olan program geliştirme ve düzeltme çalışmalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak Kur'an kurslarında 4-6 yaş aralığında bulunan öğrenciler için uygulanmakta olan öğretim programının (2018) öğrenci gelişim düzeylerine uygunluğunun incelendiği bu çalışmada, elde edilen veriler nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olaylar ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir. Başka bir ifade ile doküman analizi bir çalışma ile ilgili belge ve kayıtları bir araya getirerek bunları belirli norm veya sisteme uygun bir şekilde kodlayıp inceleme işlemidir (Aktaş, 2014). Araştırmamızda çocukların gelişim düzeyi açısından incelemesi yapılan doküman, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca 2018 yılında güncellenen Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu) dır.

2018 yılında hazırlanan 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretim programında yer alan kazanımların, bu yaştaki öğrencilerin gelişim düzeyleri açısından uygunluğunun incelendiği çalışmamızda doküman incelemesi yolu ile toplanmış olan veriler, içerik analizine tabi tutularak değerlendirilmiştir. İçerik analizi kayıtlı metinlerin analizine yönelik kullanılmakta olan bir yöntemdir. Mesajın taşıdığı, kapsadığı ve ilettiği bilgilere odaklanmaktadır. Yazılı, işitsel ve görsel bir şekilde, her türlü kayıt altına alınan metinlere uygulanabilen bu yöntem, metinlerde kullanılan kavram ve temaların incelenmesi esasına dayanmaktadır (Yıldırım, 2015).

Hazırlanan çalışmada yukarıda ifade ettiğim yöntem ve teknik kullanılarak konu ile ilgili yayımlanmış kitaplar, makaleler, ve tezler incelenmiştir., Literatürün toplanmasında çeşitli dijital veri tabanları, internet arama motorları, konu ile ilgili web alanları ve kütüphanelerden faydalanılmıştır. Bu kaynaklardan elde edilen verilerle öncelikli olarak, erken çocukluk döneminde bulunan çocukların sahip olduğu fiziksel, bilişsel, psikomotor, ahlaki, dini, sosyal ve dil gelişimi özellikleri ele alınmıştır. Kuran Kurslarının açılış süreci, Öğretim programı, 4-6 yaş Kuran Kursu öğretim programı ve

davranışların sınıflandırılmasında yenilenmiş bloom taksonomisi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Kuran kursu öğretim programında yer alan her kazanımın yenilenmiş bloom taksonomisinde hitap ettiği öğrenme alanı ve alt basamağı belirlenmiş tablo ve açıklamalarla ifade edilmiştir. Ünitelerin içerdiği konular 4-6 yaş aralığında çocukların gelişim düzeyi açısından tartışılmış ve elde edilen sonuçlarla kazanımın uygun olup olmadığı bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir.

1.5. İlgili Çalışmalar

Kuran kurslarının faaliyete geçmesinin yakın sayılabilecek bir tarihte olmasından dolayı Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kuran kurslarına yönelik yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmaların bir bölümü Kuran Kursu öğretim programını incelemeye yöneliktir. Çalışmaların bir diğer kısmında ise öğretim programı hakkında öğretici ve velilerin görüşleri incelenmiştir. 4-6 yaş Kuran Kursu programına yönelik yapılan bazı çalışmalar şu şekildedir:

Bacı, “Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının benzer ve farklı yönlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bunun için de Okul Öncesi Eğitimi Programı ve 2013 yılında hazırlanan Kur’an Kursları Öğretim Programını (4-6 Yaş Grubu) inceleyip karşılaştırmıştır. OÖEP’nin çocukların bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal ve duygusal gelişim ve psikomotor gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik kazanımlara daha fazla yer verdiğini ve bu alanları geliştirmede yeterli olduğu; dini ve ahlaki gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik kazanımlarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. KKÖP’nin ise dini ve ahlaki gelişim alanlarını geliştirmeye odaklanan kazanımlara yer verdiğini ve bu alanları geliştirmede yeterli olduğunu; diğer gelişim alanlarını geliştirmede yetersiz kaldığını ifade etmiştir (Bacı, 2019: 12, 78).

Doğan, “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme” isimli çalışmasında 2013 yılında hazırlanan Kur’an Kursları Öğretim Programı (Okul öncesi 4- 6 yaş) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanda yer alan kazanımlarının 4-6 yaş grubu

çocuklarının gelişim özelliklerine uygunluk düzeylerini değerlendirmiştir. Yapmış olduğu çalışmanın sonunda programda yer alan bazı kazanımların çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu, bazılarının değiştirilmesi gerektiği, bazılarının da tamamen programdan çıkarılması gerektiğini sebepleriyle açıklamıştır (Doğan, 2014: 201).

Uzun, “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye Ve Amerika Örnekleri” isimli yüksek lisans tezinde Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursu Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Amerika’da yaşayan Müslümanlar tarafından 1993 yılından beri uygulanan IQRA Vakfı Okul Öncesi İslam Dini Eğitimi Programını (IQRA Kindergarten Islamic Curriculum) incelemiştir. Programlarda belirlenen öğrenme alanlarının, içeriklerin ve değerlendirme süreçlerinin farklılıklarını ortaya koymuştur (Uzun, 2016: 19).

Urdoğan, “Okul Öncesi Kur’an Kursu Öğretim Programının Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin öğretim programı ve programın uygulanmasına yönelik görüşlerinin, öğretmenlerin eğitim durumu, okudukları bölüm, kurumda çalıştığı süreler ve hizmet içi eğitim durumlarına göre değişip değişmediğini ele almıştır. Ayrıca Kuran Kursları (4-6 yaş grubu) öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde Kuran Kursları (4-6 yaş grubu) Öğretim Programını; amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, eğitim durumu-ortamı ve değerlendirme boyutları itibarıyla ele almıştır (Urdoğan, 2019: 12)

Gücen, Çakmak ve Ay, “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” adlı çalışmada 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretim programı hakkında Erzurum il Müftülüğü’ne bağlı olarak açılan 4-6 yaş Kur’an kurslarında çalışan 5 öğreticiye yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır, Araştırma çocukların İslam dini değerlerinin konusunda farkındalıkları, Kur’an-ı Kerim öğretimi, çocukların Allah tasavvuru, demokratik eğitim kavramı ve uygulanması, kıssaların öğretimde kullanılması olmak üzere beş konu başlığı üzerine yoğunlaşmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin eğitim-öğretim yeterlik algıları ile ilgili sınırlı da olsa bilgiye ulaşılmıştır (Gücen, Çakmak, Ay, 2016: 752).

Aydın & Budak tarafından yapılan “Diyanet İşleri Başkanlığı 2013 ve 2020 Yılları 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öneriler” adlı çalışmada, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından

kısa bir sürede hazırlanan 2013 tarihli 4-6 yaş grubu Kur'an Kursu öğretim programı ile yapılan değerlendirmeler sonucu yenilenen 2018 tarihli Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş Grubu) ve bu çerçevede hazırlanan öğretim materyalleri değerler eğitimi açısından değerlendirilmiştir (Aydın, Budak, 2020: 141).

Aşlamacı “4-6 Yaş Kuran Kursları Öğretim Programının (2018) Eğitim Programı Temel Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi” isimli çalışmasında 2018 yılında güncellenerek hazırlanan 4-6 yaş Kuran Kursları öğretim programını eğitim programı öğeleri olan amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve ölçme ve değerlendirme açısından incelemiştir (Aşlamacı, 2020: 161).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Doğduğu andan itibaren birçok yeteneği içinde barındıran insan, bu özelliklerini tek başına kullanmaya uygun bir şekilde yaratılmamıştır. Bireyin bu yetenekleri zamanla kalıtım, çevre ve zaman (kritik dönem) denklemi ile olgunlaşmakta ve değişmektedir (Aydın, 20014: 11-13). Çocukluk dönemi dediğimiz zaman diliminde, insanın bütün hayatında izler bırakacak olan bu yetenekler ortaya çıkmakta ve gelişmeye başlamaktadır.

Bireyin başka yönlerini temsil eden fiziksel, zihinsel, cinsel, dilsel, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişim özelliklerinin ortaya çıktığı, kişiliğinin şekillendiği, yaşamını etkileyecek davranışların kazanıldığı, inanç ve değer yargılarının ilk olarak kazandırıldığı çocukluk dönemi önemli bir basamak olarak görülmektedir (Çağlar, 1994: 2). Gelişim psikolojisinde kritik dönem diye adlandırılan bu dönemde çocuk çevre tarafından desteklenmedikçe öğrenme ortaya çıkmayabilir veya geliştirilmeyebilir. Bu durum eğitimin birey üzerindeki önemini göstermekte ve bireylere gerekli eğitim sunularak gelişim alanlarının desteklenmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda gerekli olan eğitim sunulurken çocuğun gelişim süreci boyunca tüm gelişim alanlarının birbirleri ile etkileşim içinde olduğu da göz önünde bulundurularak, bütünsel bir yaklaşımla ele alınmasını önemli kılmaktadır (Aşlamacı, 2020: 160). Bu durum hazırlanacak olan programlarda önemsinmesi gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem çocuğunun gelişimine sağlanacak bu yetişkin desteğinin etkili bir şekilde yerine getirilebilmesi için öncelikle bu dönem çocuğunun gelişim özelliklerinin tüm anlamıyla bilinmesi gerekir.

2.1. 4-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri

4-6 yaş Kuran kurslarında verilecek olan eğitimin planlanması ve düzenlenmesi gelişigüzel bir şekilde yapılmamaktadır. Bu plan ve düzenlemeler kursun amacı ve kazanımları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu amaç ve kazanımlar belirlenirken dikkat edilen önemli alanların başında bu dönem çocuklarının gelişim alanları ve

özellikleri gelmektedir. Bu durum da 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişim özelliklerinin bilinmesini zorunluluk haline getirmektedir.

Gelişim uzmanları, bireylerin farklı yönlerinin aydınlatılabilmesi ve daha detaylı bir şekilde incelenebilmesi için gelişimlerini fiziksel, bilişsel, psikomotor, sosyal, ahlaki ve dini gelişim alanlarına ayırmıştır (Nas, 2018: 20). Sıraladığımız bu gelişim alanlarının her biri diğer bir gelişim alanını olumlu ya da olumsuz yönden etkileyebilmektedir. Bu yüzden gelişim alanları, birbirinden ayrı düşünülememektedir. Çalışmamız 4-6 yaş Kuran Kursu öğretim programını çocukların gelişim özellikleri açısından ele aldığından bu yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine çalışmamızda yer verilmiştir.

2.1.1. Fiziksel Gelişim

Bireylerin fiziksel yapısında gözlemlenebilen ve ölçümü kolay olan değişimler fiziksel gelişim olarak isimlendirilmektedir (Aydın, 2014: 34-53). Kalıtım ve çevre faktöründen etkilenecek iç ve dış organların gelişimi diye ifade edebileceğimiz fiziksel gelişim ilk çocukluk döneminde şu gelişimsel özellikleri göstermektedir:

Bu dönemde çocuğun fiziksel gelişimi incelendiğinde, ilk 2 yılda boy uzamasında ve kilosunda oransal olarak hızlı bir artış mevcutken, giderek daha yavaş, ancak sürekli bir artış gözlenmektedir. Erken çocukluk döneminde çocuğun boyunun uzamasında ve kilo alımında oransal olarak yavaşlama görülse de, bu dönemde dolaşım, sinir, sindirim, solunum, bağışıklık gibi sistemleri güçlenmektedir (Camadan, 2011: 109).

Bu dönemde, çocuğun hareketlerinin tür ve sayısında artış devam etmektedir. Çocuk ayak parmakları üzerinde yürüyebilme, merdiven basamaklarını çıkabilme, üç tekerlekli bisikleti kullanabilme özelliklerini sergileyebilmektedir. Artık küçük kaslar geliştiği için kendi başına bir şeyler yapma düzeyine gelmiştir. Gece uykusuna daha az ihtiyaç duyarken gündüz uykusuna ihtiyaç duymayabilir. Bundan sonraki fiziksel gelişimi, ergenlik dönemine kadar yavaşlamakta ergenlik döneminde tekrar hızlanmaktadır. Ayrıca büyük kaslarda gelişme gözlemlenirken, henüz küçük kaslarda koordinasyon sağlanamamaktadır. İlk çocukluk döneminde çocukların kendilerine uzun ve karmaşık gelen uygulamalardan hoşlanmadığı gözlemlenmiştir (Köylü, Oruç, 2020: 10).

Çevrenin de çocuğun gelişimi üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Çocuğun sürekli olarak hareket ettiği bir ortamda fiziksel gelişiminin daha hızlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu yüzden çocuğun gelişimini desteklemek amacıyla ona uygun bir çevrenin oluşturulmasında fayda görülmektedir.

Ayrıca okul öncesi dönemde çocukların fiziksel yapılarına bakıldığında, erkeklerin çok az bir şekilde kızlardan daha uzun, kilo olarak da daha ağır oldukları görülmektedir. Bunun dışında, fiziksel olarak çok bir fark yoktur. Erken çocukluk döneminin sonlarında bir çocuğun ağırlığı ortalama on beş kilogram olması beklenmektedir. Çocuğun erkek veya kız oluşuna, kalıtsal ve beslenmeye bağlı olarak bu ağırlık farklılık gösterebilmektedir. Gelişim temel olarak ise; baştan ayağa, içten dışa doğru gerçekleşmektedir (Başaran, 1996: 54; Diken, 2014: 172; İnanç vd. 2017: 98).

2.1.2. Bilişsel Gelişim

Bireyin, içinde bulunduğu dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerde oluşan gelişim bilişsel gelişim olarak adlandırılmaktadır. Bebeklikten yetişkin bir birey olana değin kişinin hem kendini hem de çevresini anlama ve yorumlama biçiminde nitelik ve içerik açısından giderek kâmil olma süreci bilişsel gelişim olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2000: 27).

Çocukların bilişsel gelişimiyle ilgili yaygın olarak bilinen kuram, Piaget'in bilişsel gelişim kuramıdır. Piaget, çocuğu dünyanın pasif alıcısı olarak görmez. O, çocuğun bilgiyi kazanma sürecinde aktif bir göreve sahip olduğunu düşünür. Ayrıca aynı yaşta olmayan çocukların ve yetişkinlerin dünyalarının birbirlerinden farklı olduğunu ifade eder. Piaget, bu farklılaşmanın sebeplerini inceleyerek bireyin dünyayı anlamasını sağlayan bilişsel süreçleri açıklamaya çalışmıştır (Senemoğlu, 2007: 78).

Piaget' bilişsel gelişim sürecini dört dönem halinde ele almıştır. Bu dört dönemden ikincisi olan işlem öncesi dönem araştırmamızın konusu olan 4-6 yaş aralığının kapsamaktadır. İşlem öncesi dönemde (2-7 yaş) bulunan çocuk keşfetme ve yeni bilgiler öğrenme konusunda aşırı arzulu olmasına rağmen, sınırlı kelime hazinesine sahip olması, birçok olguyu ifade etmesine engel olmaktadır. Ayrıca yer ve zamanı doğru anlayamadığı için hafızasına da güvenmediği görülmektedir. Bu da çocuğa bazı şeyleri birçok kez tekrar etmeyi gerektirebilmektedir (Köylü, Oruç, 2020: 14).

Çocuğun işlem öncesi dönemde sahip olduğu belirgin özelliklerinden biri, çocuğun benmerkezli düşünce yapısına sahip oluşudur. Benmerkezcilik, bireyin etrafını keşfetmesiyle birlikte bu çevrenin kendisi için olduğuna inanması ve diğer insanlara önem vermemesi durumudur. Bu dönemde, çocuk insanların kendisinden farklı düşünebileceklerini anlamakta güçlük çekmekte, kendisinin görüşüne uygun olmayan düşünceleri kabul etmemektedir (Erden, Akman, 2005: 65). Çocukta “sen benim düşündüğümü düşünürsün, sen benim gördüğümü görürsün,” anlayışı vardır. Hatta herhangi bir yere saklandıkları zaman gözlerini yumduğunda, vücutlarından herhangi bir yeri görünse bile kendisinin görünmediğini düşünmektedirler. Çünkü kendisi gözlerini kapatmıştır ve herkesin onun gibi gözlerini kapattığını, yani dünyayı kendisi gibi gördüğünü düşünmektedir. Çocuğun hem sosyal hem de algısal yeteneklerinin gelişmesi açısından benmerkezci düşünce yapısından uzaklaşmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir (Köylü, Oruç 2020: 15).

Piaget, mantıksal düşünme işleminin bu dönemde çocukta henüz gelişmediğini düşünmektedir. Çocuklar nesnelerin görüntüsünün etkisindedir (Yavuzer, 2005a: 86). Örneğin aynı boya sahip iki bardağa aynı ölçüde su doldurulur. Bu bardaklardaki sulardan biri daha ince ve uzun bir bardağa boşaltılır. Daha ince ve uzun bardakta su seviyesi daha yüksekmiş gibi görünür ama miktar aynıdır herhangi bir değişim olmamıştır. Fakat işlem öncesi dönemde bulunan çocuk bu şekilde düşünmez, o ince ve uzun olan bardaktaki su seviyesi daha yüksek görüldüğü için, o bardakta daha fazla su bulunduğunu düşünmektedir (Jersild, 1979'den akt: Yavuzer 2005b: 222). Korunum diye ifade edilen bu özelliğin (nesnenin mekânı veya biçimi değişse de miktar ve ağırlığında bir değişikliğin olmaması bilgisi) işlem öncesi dönemde bulunan çocuklarda henüz oluşmadığını söylemek mümkündür.

İşlem öncesi dönemde bulunan çocuk yaşanan bir olayın tüm süreçlerine odaklanamaz. O olayın belirli aşamalarına mesela başlangıcına veya sonucuna odaklanabilir. Ayrıca çocuk benzerliklerden çok farklılıklar üzerine yoğunlaşmaktadır (Bukatko, Deathler'den akt: Köylü, Oruç, 2020: 15).

İşlem öncesi dönemde bulunan bir çocuğun hayal dünyası çok geniştir. Hayal dünyasının zengin olması bu dönemdeki çocukların, bilişsel gelişimde önemli olan “animizm” ve “antropomorfizm” kavramlarını karşımıza çıkarmaktadır. Animizm

kısaca, cansız varlıklara canlılık özelliği atfetme olarak tanımlanabilmektedir. Animizm kelimesi yerine “canlandırmacılık” da kullanılmaktadır. Canlandırmacılık, çocuğun canlı hayallerinin bir yansıması ya da dünyayı tam olarak anlamamanın ve bilmemenin bir göstergesidir (Bullock, 1985’den akt: İnanç, Bilgin, Atıcı, 2010: 123). Piaget’e göre 4-6 yaş arası çocuklar tüm varlıklara canlılık özelliği atfetmektedir. Küçük bir çocuğun oyuncak bebeğinin yemek yememesinden dolayı bebeğe kızması ya da bir çocuğun sopaya binmesi ve onu at gibi düşünüp o şekilde davranması, işlem öncesi dönemde bulunan çocuklarda karşılaşılabileceğimiz olaylar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Antropomorfizm; çocuğun soyut olan varlıkları insani özellikler vererek açıklamaya çalışması durumudur. Piaget’in kuramından hareketle antropomorfizm, çocuğun duyu organlarıyla algılayamadığı, yabancı olduğu varlıkları tanıdığı, bildiği aşına olduğu şemalardan yola çıkarak açıklamaya çalışmasıdır. Melekleri beyaz, kanatlı ve dişi varlıklar olarak düşünmesi veya Tanrı’yı bulutların üzerinde aksakallı bir insan olarak hayal etmesi buna örnek olarak gösterilebilmektedir (Köylü, Oruç, 2020: 15).

2.1.3. Dil Gelişimi

İnsanın sahip olduğu önemli niteliklerinin başında, konuşma yeteneği, yani dil gelmektedir. Dil, insanı diğer canlılardan ayıran ve insanın dünyadaki değerinin belirlemesini sağlayan önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda insanın yaşamını devam ettirmesini mümkün kılan, duygularını, düşüncelerini, taleplerini bütün teferruatıyla ifade edebilmesini sağlayan araçtır (Aksan, 1998).

Seslerin, kelimelerin, sembollerin, sayıların kazanılması, saklanması ve kurallara uygun bir biçimde dilin kullanılmasını sağlayan süreci dil gelişimi olarak ifade etmek mümkündür. Dil gelişimi, dünyaya geldiğimiz anda başlar ve ölünceye kadar devam eder. İnsan hayatının her aşamasında yer alan ve insan için büyük bir öneme sahip olan dil ile öğrenme arasında güçlü bir ilişki vardır. Üstelik dil gelişimi sosyalleşmeye katkı sağlayan mühim unsurlardan biridir (Kilimlioğlu, 2018).

Bilişsel gelişimin erken döneminde, hemen hemen tüm çocuklar derin, soyut ve karmaşık bir yapıda olan dil sistemini anlama ve konuşma özelliklerini kazanırken bazı aşamaları basitten karmaşığa doğru izledikleri bir yol ile kavrarlar. İlk olarak her çocukta dil özelliklerini kazanma süreci bireysel seslerle başlar, ilerleyen zamanda bu

sesler anlam kazanır. Daha sonra anlam yerini hecelere, heceler tek sözcüklü, iki sözcüklü, üç veya daha fazla kelimelerden oluşan cümlelere ve ardından karmaşık cümlelere yerini bırakarak devam eder (Temel, 2014: 53). Dil gelişimi yaşamın ilk üç yılında özellikle beynin gelişmesi ve olgunlaşmasıyla aynı doğrultuda hızlı bir ilerleme göstermektedir. Bu süreçte çocuğun dil gelişiminde neredeyse tamamen refleksiz tepkilerden, artık yetişkin olmuş bir bireyin konuşmasına doğru bir gelişme görülmektedir (Yılmaz, 2011: 67).

Dil gelişimi bilişsel gelişimle paralel bir şekilde ilerlese de, içinde bulunduğu çevreden ve şartlardan da etkilenmektedir. Çevresinde bulunan kişilerin ses ve konuşmalarıyla sürekli iç içe olan, kendi konuşma çabasına karşılık alabilen bir ortamda yetişen, kısaca iletişim yönünde zengin uyarıcılara sahip olan çocuklar bu süreçte dil ve konuşma açısından çok önemli gelişmeler göstermektedir (Yılmaz, 2011: 67). Ayrıca Çocuğun hazır bulunuşluk özelliği, olgunlaşması, sosyo-ekonomik durumu ve cinsiyeti dil gelişimi üzerinde etki yarattığı bilinmektedir. Çocuğun kazanacağı dil becerisine katkı sağlayacak ortamın oluşturulması çocuğun kendisini rahat bir şekilde ifade edebilme, algılama, sorgulama ve hayal kurabilme düzeylerini pozitif anlamda etkilemesi beklenmektedir (Kurt, 2017: 17).

Erken çocukluk döneminde bulunan çocuğun dil gelişiminde beklenen özellikler şu şekildedir: kendisine sorulan bir soruya gerekli cevabı verir. Konuşurken farklı konulara geçebilir ve kendi kendine soru-cevap diyalogları oluşturabildiği gibi yine kendi kendine konuşarak yaşanan sorunu çözebilir ya da kendi istediği tarzda cevaplara ulaşabilir. “Neden” ve “Niçin” sorularını yöneltebilir. Artık dili kullanma ile ilgili bu dönemde önemli bir sorununun kalmadığını söylemek mümkündür. Pasif yapıları cümleler kurabilir, duygu ve düşüncelerini “Hala”, “Ama”, “Çünkü”, “Bu nedenle”, “Henüz”, “Çoktan” gibi sözcükler ile kullanarak ifade edebilir (Aşıcı, 2004). Artık bir yetişkinin gramer konuşmasına yakın bir şekilde dilini kullanabilir. Sesletim noktasında bazı hataları olsa da konuşmasının yabancı kimseler tarafından anlaşılması beklenir. Nesnelerin görevlerine yönelik kendisine sorulan soruları cevaplayabilir. 4-8 kelimeden oluşan uzun cümleler kurabilir. Okul öncesi döneminde bulunan çocuklar ayrıca kısa hikâyeleri dinler ve bu hikâyeye ilgili soruları yanıtlayabilir. Aynı zamanda dinlediği hikâyeyi başkalarına kendisine anlatıldığı gibi doğru bir şekilde anlatabilir (Yılmaz, 2011: 69).

Dilbilimciler tarafından erken çocukluk döneminin dil gelişimi ile ilgili yaşanacak olumsuz bir olayın, çocuğun tüm yaşamını etkileyebileceği vurgulanmaktadır. Bu yüzden erken çocukluk dönemi dil gelişimi için önemli bir zaman dilimidir. Ayrıca okul öncesi eğitim programı hazırlarken çocukların zihin ve dil gelişiminin dikkate alınmadığı programların, dil gelişimi alanında beklenen katkıları sağlamayacağı düşünülmektedir (Aydoğan ve Koçak, 2003).

2.1.4. Psikomotor Gelişim

Bireyin zamanla bilinçli olarak fiziksel gelişimine uygun bir şekilde beden özelliklerini kontrol altına alması, bedensel ve zihinsel uyum içerisinde hareket ettirebilmesi psikomotor gelişim olarak tanımlanabilir (Aydın, 2014: 36). Çocuğun hareket yeteneği arttıkça bu yeteneklerini denemek ister. Bunun için nesneleri eline alır, ağzına götürür, yere vurur böylece onların özelliklerini öğrenir, çevresini araştırır ve yoklar, bu da zihinsel gelişimi için gerekli temeli oluşturmasını sağlar. Çocuk için bir araç işlevi gören psikomotor etkinlikler, çocuğun öğrenme gerçekleştirebilmesi ve toplumsal ilişkiler kurup işbirliği yapabilmesi açısından önemli görülmektedir (Cobb,2001'den akt: İnanç, Bilgin, Atıcı, 2010: 91).

Yaşamın ilk yılları bedensel ve motor gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Yeni dünyaya gelen bir çocuk, refleksleri sayesinde davranışlarını gerçekleştirirken, önemli motor becerilerini bebeklik sonrası dönemde yerine getirmeye başlamaktadır (Akman, 2015: 36). Refleks olarak başlayan davranışlar, ilerleyen zamanda yerini bilinçli olarak yapılan davranışlara bırakmaktadır. Artık refleks yerine bilinçli davranışlar gerçekleştiren çocukların gelişim hızları her yaş grubunda farklılık göstermektedir. 0-3 yaş aralığında bulunan çocuklara göre 4-6 yaş grubu çocukların motor gelişimleri daha yavaş, 6 yaş üzerinde bulunanlara göre ise daha hızlı olmaktadır. Kaba motor ve ince motor becerileri büyük oranda gelişmiştir. Artık beden kısımlarının hareketleri daha uyumlu ve düzgündür. Bu durum cinsiyete göre biraz farklılık gösterebilmektedir. İnce motor kasları kız çocuklarında daha ileri bir seviyede iken bu durum erkek çocuklarında biraz daha geri olabilmektedir (Erden ve Akman, 2015). Bu durumda kız çocuklarının ince motor kaslarını kullandığı alanlarda daha başarılı olmasını sağlayacaktır.

4-6 yaş grubunda bulunan çocuklar artık rahat bir şekilde koşabilmekte, aniden durabilmekte ve tekrar koşarak ani dönüşler yapabilmektedir. Parmak uçlarında

dengeğini sağlamakta, merdivenleri herhangi birine ihtiyaç duymadan, yarımsız bir şekilde ayak değişikliği yaparak tırmanmaktadır. Eğer başkasından destek alırsa basamak sayısı fazla olan merdivenden ayak değiştirerek inebilmektedir. Bu yaşlardaki çocuğa, düz yürüme, ayaklarını birleştirip zıplama, ip atlama, bir ayağından ötekine sırarak geçme, içi suyla dolu olan bir kabı taşıma ve top atıp tutma, ayakta durma, oturma, çömelme gibi duruş değiştirmeler öğretilebilmektedir. Ayrıca bu yaşta basit müzik aletlerini çalarken de başarı göstermeleri beklenmektedir (Yavuzer, 2005: 90).

ocuk bu dönemde bloklarla kuleler kurabilmekte, 1’den 9’a kadar sayıları bakarak yazabilmekte, ayakkabısını ayağına tek başına geçirebilmekte, düğmesini ilikleyip çözebilmektedir. Kısa ve bazı uzun cümleleri tekrarlayabilmekte, tek başına giyinmeye gayret edebilmekte, yemeğini kendi başına yemeye çalışabilmekte, dişlerini fıralayabilmekte, makasla düzgün kesebilmekte, elini kolunu daha becerikli bir şekilde kullanabilmektedir (Aydın, 2010: 20; Nas, 2018: 24; Santrock, 2017: 211- 212; Berk, 2008: 312).

2.1.5. Sosyal Gelişim

Bireyin sosyal uyarıcıya ve grup yaşamının baskı ve zorunluluklarına karşı duyarlık geliştirmesi, içinde bulunduğu gruba ya da kültüre uyum sağlayabilmesi, onlar gibi davranabilmesi sosyal gelişim olarak tanımlanmaktadır (Yavuzer, 2005a: 46). Kısaca sosyal gelişim, kişinin çevresiyle uyum içerisinde yaşayarak kendini kontrol edebilmesi ve rahatça kendini ifade edebilmesidir.

İnsan yaratılışı itibarıyla sosyal bir varlıktır ve başka insanlarla etkileşim içinde yaşamaktadır. Bu yüzden yaşam boyu devam eden bir sosyalleşme süreci içerisindedir. Sosyalleşme, kişinin içinde bulunduğu topluma ait normları, değerleri, o toplumun kendisinden beklediği görevleri, tutumları ve davranış yapılarını, toplumsal etkileşim için sahip olması gereken becerileri, benlik ve kimlik duygusunu kazanma ve içinde yaşadığı toplumun kültürünü içselleştirmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (şen, 2018: 57). Bireyin sosyalleşme süreci, yaşadığı ortama ayak uydurarak en basit davranıştan, en karmaşık davranışı öğrenmesi ve kurallara uymasıyla yaşam boyu devam etmektedir.

Erikson’un psiko-sosyal gelişim kuramı sosyal gelişim alanında en çok bilinen kuramdır. Erikson hayat boyu gelişim üzerinde duran bir teoriye sahiptir. Erikson

hayatı, sekiz psiko-sosyal aşamaya ayırmaktadır. Bu sekiz aşamanın her biri çözüme ulaştırılması gereken bir çatışma veya kriz içermektedir. Bu çatışmaların ortaya çıkma nedenleri her bir gelişim aşamasında sosyal ve fiziksel evrelerin yeni taleplerde bulunmalarıdır. Birey çatışmalarla başa çıkmak için uyumlu veya uyumsuz iki yoldan birisini seçmek durumundadır. Bireyin sonraki gelişim aşamasıyla uğraşmaya hazır olabilmesi için her bir gelişim aşamasındaki krizin çözüme kavuşturulmuş olması ve kişiliğin değişmesi gerekmektedir (Ender, Akman, 2004: 89).

Girişkenliğe karşı suçluluk, Erikson'un sosyal gelişim kuramlarından okul öncesi döneme karşılık gelen aşamasıdır. Okul öncesi dönemde çocukların psiko-motor gelişimlerinin büyük bir kısmının tamamlanmış olması sosyal çevreye, konu ve olaylara karşı önemli derecede ilgi duymasına neden olmaktadır. Sosyal ilgileri de sahip oldukları aşırı merak ve araştırma isteği sayesinde artmaktadır. Çocuk algı dünyasında sosyal ilgilerine bağlı olarak meydana gelen gelişmelerden dolayı gördüğü ve duyduğu her şeyi bilinçsiz olarak taklit ve tekrar etmektedir. Bilinçsiz olarak yapılan taklit ve tekrardan dolayı bu evre "taklit evresi" adını almaktadır. Çocuklarda erken dönemde tamamen iradesiz ve adeta refleks şeklinde başlayan taklit eğilimi, çocuğu etrafında bulunan kişilerin her türlü hareketlerini taklit ve tekrar etmeye yöneltmektedir (Ergün, 1994: 41). Çocuk kendine örnek alacağı kişiyi aile içindeki yakın üyelerden seçerek, onların konuşmalarını, davranışlarını, hareketlerini, değer yargılarını taklit ederek onlara benzemeye çalışmaktadır.

4 yaş ile beraber çocukta ilk defa inat etme ve karşı çıkma fiillerine rastlanmakta ve bu davranışlar belirli aralıklarla devam etmektedir. Bu eylemler kişilik gelişiminin ilk belirtileri olmaktadır. Nitekim kişiliğin oluşumu bireyin kendine sahip çıkma ve kendini gösterme, ifade etme ve kendisine yapılan baskılara karşı koyma fiilleriyle başlamaktadır. Benliğin korunması ve beslenmesi egoist olmamak koşuluyla normal bir davranış olarak görülmektedir (Yavuz, 1983: 112). Çocuğun soru sorma isteğinin bu yaşta en yüksek düzeye ulaştığını söylemek mümkündür. Çocuk, "nasıl", "niçin" sorularını bu dönemde ıslarla sormaktadır. İlk çocukluk evresinin kilit noktasını oluşturan 5 yaş, hem aile hem de çocuk için altın yaş olarak ifade edilmektedir. 5 yaş ile beraber artık çocuk, daha bilgili ve olgun bir birey görünümüne ulaşmıştır. Çevresinde bulunanlara sıcak ve samimi bir yaklaşım içindedir. Çocuğun davranışlarının dengeli ve yeterli oluşu bu yaşın en belirgin özelliğidir. Çocuk sahip olduğu yetenekleri ortaya

çıkartmak istemekte ve bu yeteneklerini kullanarak hak ettiği sorumluluk ve ödüllere ulaşmaktan hoşlanmaktadır. Çevreye uyum gösterebilmekte ve içinde bulunduğu kültür çevresini de başarılı bir şekilde kontrol edebilmektedir. Kısaca, bu özelliklerle 5 yaş çocuğu, büyük bir oranda toplumsallaşmış bir birey görünümüne kavuşmaktadır (Yavuzer, 2011: 107-108).

Çocuğun içinde bulunduğu çevresel koşullar ile diğer insanlarla kurmuş olduğu ilişkiler sosyal gelişiminin artmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle sosyal faaliyetleri ailesi ve komşuları ile sınırlı olan çocukların, arkadaşlarıyla faaliyet içinde bulunma, onlarla fazlaca etkileşim içinde olma ortamı sağlayan anaokulların çocukların toplumsal uyum göstermede olumlu etkisi olduğu görülmektedir (Yavuzer, 2011: 105). Çocukların en iyi sosyalleştikleri an yaşlılarıyla bir arada oldukları onlarla etkileşim halinde oldukları andır. Bu yüzden çocukların sosyal gelişimine katkı sağlamak için yaşlılarıyla geçirecekleri zamanı arttıracak ortamları hazırlamakta fayda görülmektedir.

2.1.6. Ahlaki Gelişim

Ahlaki gelişim, insanların başkalarıyla kuracağı ilişkilerinde ne yapması gerektiğine dair kurallar ve geleneklere ilişkin duygular, düşünceler ve davranışların geliştirilmesini içermektedir (Santrock, 2017: 247). İnsan doğduğu andan itibaren ahlak duygusuna sahip değildir. Bu duygu kişinin sosyalleşmesiyle beraber toplumdaki ahlaki değerlerin benimsenmesiyle ortaya çıkmaktadır.

İnsan gelişiminin önemli unsurlarından biri ahlaki gelişimdir. İnsanın, doğumuyla başlayıp ömrünün son bulmasına kadar süren biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişim gibi birçok gelişim sürecini yaşamaktadır. İnsanın bu gelişim süreçleriyle aynı doğrultuda ahlaki gelişimi de şekillenmektedir (Arpacı, 2016).

Ahlaki davranış ve kurallar bireyin sergilediği davranışlara çevrenin gösterdiği tepkiler sonucunda oluşmaktadır (Selçuk, 2013; 24). Bu yüzden ahlaki davranışların oluşmasında çevre çok büyük öneme sahiptir. Çocuğa ailesi ya da yaşadığı çevre tarafından hangi davranışın iyi hangisinin kötü olduğunun öğretilmemesi veya çocuğun çevrede ahlaki olmayan davranışlara şahit olması, onun kötü değerleri içselleştirmesine neden olacaktır (Köylü, 2003: 70). Çünkü çocuk bu süreçte öğrendiklerinden çok gördüklerinden etkilenmektedir.

Bireyin ahlaki değerlere uyum sağlamasında karşılaşabileceği zorlukları ortadan kaldıracılamak için, ahlaki kuralların önemi hakkında çocuğun küçük yaşlardan itibaren bilgilendirilmesi ve bu ahlaki değerlerin gerekliliğine inandırılması önem arz etmektedir. Anne, baba ve yakın evre ahlaki değerler eğitiminde ilk sorumluluğu yüklenecek kişiler olmaktadır (Güven, 2013: 59).

Gazali ocukta bilişsel ve duygusal anlamda önemli gelişmelerin yaklaşık 3 yaşından itibaren başladığını ifade etmektedir. Gazali erken çocukluk dönemindeki ahlaki gelişim konusuna hassasiyet göstermektedir. Ahlaki gelişimin bilişsel ve duygusal gelişim ile direkt ilişki içerisinde olduğunu ve bu ilişkinin ilk çocukluk döneminden itibaren gelişmeye başladığını ifade eder. Ona göre, utanma duygusunun gelişimi çocuktaki ahlaki değerlerin ortaya çıkmaya başladığını göstermektedir. 3-4 yaşlarından itibaren çocukta utanma duygusunun ortaya çıkması ve gelişmesi ile birlikte yetişkinlerdeki gibi olmasa da, ocuk ahlaki davranışlar arasında kendisine yer bulmaya başlar. Bu yaşlar ahlaki gelişime bağlı olarak dini gelişim noktasında da büyük bir öneme sahiptir. Bu bakımdan Gazali, din ve ahlak eğitiminin bir arada olması gerektiğini savunmaktadır (Gazali'den akt Oruç, 2011: 161).

Ahlak gelişimi ile ilgili birçok alanda çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar psikanalitik, davranışçı, sosyal öğrenme yaklaşımları olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır. Bu alanda ön plana çıkan iki kuram Piaget ve Kohlberg'in ahlak gelişimi ile ilgili ortaya koydukları kuramlardır. alışama da 4-6 yaş grubu özellikleri ele aldığından dolayı bu kuramların okul öncesi yaş grubunu kapsayan bölümüne değinilmektedir.

Piaget, ahlaki gelişimin bağımlı ahlak ve özerk ahlak olmak üzere iki gelişimsel aşamadan oluştuğunu savunmaktadır. Ona göre okul öncesi dönemde bulunan ocuk dışa bağlı dönemde bulunan ahlaki özellikleri taşımaktadır Bu dönemin ahlaki özelliklerini taşıyan ocuk, henüz bilişsel anlamda özelliklerini tamamlayamadığından dolayı yetişkinler karşısında bağımsız değildir ve aynı zamanda başkaları arasında yer alma yeteneğinden de uzaktır. ocuk için önemli olan bir davranışın iyi ya da kötü olması değil o davranışın sonucudur. Herhangi bir davranışı kendisinden iyi ya da kötü olmasından dolayı değil yalnızca sonuçları bakımından değerlendirir (Piaget, 1965'den, akt: Köylü, Oruç, 2020: 85). Örneğin dışa bağlı ahlaki gelişim döneminde bulunan bir

çocuğa “annesine yardım ettiği esnada ayağının halıya takılması sonucu düşerek istemeden tepsideki on bardağı kıran mı yoksa kasıtlı olarak üç bardağı kıran çocuk mu suçlu?” diye sorulduğunda onun ilgilendiği dikkatini çeken nokta zararın büyüklüğü olduğu için on bardak kıran çocuğun daha suçlu olduğunu ifade eder. Yapılan davranışta niyet önemli olarak görülmez, sadece zararın miktarı ve ceza gerektirip gerektirmediği önemlidir ve çocuk buna odaklanmaktadır (Güngör, 2015: 74-75). Bu dönemde ayrıca kurallara bağlılık olduğu için, var olan kuralların değiştirilemeyeceğini düşünür. Bu yüzden kuralları kabul ederek eksiksiz bir şekilde yerine getirmeye çalışır.

Çocuk, ihtiyaçlarına ulaşabilmek için çevresinde bulunan kişilerin isteklerini yerine getirmekte, istemediklerinden de uzak durmaktadır. Bir davranışın iyi ya da kötü olduğunu değerlendirirken, koşullanma ile yaptığı davranışın sonucunda aldığı ceza ve ödölü göz önünde bulundurmaktadır. Çocuğun böyle bir düşünceye sahip olmasının sebebi, mantıksal düşünmenin bu dönemde henüz gelişmemiş olması ve tek yönlü düşüncenin hâkim olmasıdır (Türküz, 2009: 183-197).

Kohlberg, Piaget’in ahlak teorisini yeniden tanımlayarak ve geliştirerek bilimsel gelişimsel bir ahlak teorisi ortaya çıkarmıştır. Bu teoriyi geliştirirken Kohlberg ahlaki düşüncenin gelişimine, ahlaki davranıştan daha fazla önem vermektedir. Bir insanın herhangi bir durumda ortaya koyacağı davranış yerine, doğru davranış nasıl algıladığı ile ilgilenmektedir (Köylü, Oruç, 2020: 30).

Kohlberg, ortaya koyduğu bu teoriyi üç döneme ayırmakta ve her dönem hiyerarşik bir düzenle devam etmektedir. Çocuk bir dönemi tamamlamadan diğer döneme geçememektedir. Kohlberg’in ahlaki gelişim ile ilgili ortaya koyduğu teorisinin dönemleri; gelenek öncesi düzey, geleneksel düzey ve gelenek sonrası düzeydir. Kohlberg, okul öncesi dönemi gelenek öncesi dönem içerisinde konumlandırmaktadır. Bu dönemde ceza-itaat yönelimi evresi ve saf çıkarıcı yönelimler evresi kısmına girmektedir. Gelenek öncesi dönemde bulunan çocukta göze göz, dişe diş düşüncesi hâkimdir ve çocuk davranışın doğru mu yanlış mı olduğunu otorite tarafından alacağı cezaya göre nitelemektedir. Bu davranışın sonucunda ceza aldıysa kötü, ödüllendirildiyse bu davranışın iyi olduğunu düşünmektedir. Ceza aldığı davranış kötü, ödüllendirildiği davranış ise iyidir (Köylü, Oruç, 2020: 30). Burada sonuç önemlidir ve otoriteye mutlak uyum olduğu görülmektedir. Çocuk, otorite olmadığı zaman yasak

davranışı yapmaktadır. Öğretmenin olmadığı zamanda öğrenci kopya çekebilir, polisin olmadığı yerde kırmızı ışıktaki geçebilir. Çocuk kurallara inanıp benimsediği için değil, yaptığı davranışın sonucunda cezalandırılmamak için kurallara uygun davranmaktadır. Çıkarıcılık söz konusudur. Cezadan kaçınmak için yetişkinlere itaat etmekte ve “doğru gördükleri davranışlar sergilenmektedir. Ceza - itaat evresinde olan bir çocuk, ders çalışmak istemediğinde anne babasının bulunduğu ortamda o dersi çalışıyormuş gibi görünür. Yine aynı dönemde bulunan çocuk öğretmenin olmadığı zaman kopya çekmenin sıradan bir davranış olduğunu da düşünür. Benmerkezci bir yaklaşım söz konusu olduğu için otoritenin olmadığı durumlarda ceza alamayacağını düşünerek yanlış davranışı gösterebilir (Senemoğlu, 2007: 244).

Çocuğun bu dönemde gereksinimlerini ön plana tutmasının nedeni, istek ve ihtiyaçlarının karşılanması önemli olmasıdır. Ancak ihtiyaçları karşılandığında kurallara uygun davranış sergilerken, aynı zamanda davranışlarına karşılıklı beklemektedir. Gerçekleştirdiği davranışın sonunda denetleyen kişi tarafından verilecek ödül karşılığında davranışı gerçekleştirdiği gözlemlenirken, davranışı sonucunda alacağı ceza korkusu davranışı yapmasına engel olabilmektedir (Hökelekli, 1991:151-165).

Ahlaki gelişimle ilgili ele aldığımız bu teoriler gösteriyor ki çocuklar bu dönemde tam anlamıyla iyi ve kötünün ne olduğunu kavrayamamaktadır. Bu sebeple çocuğa ahlaki eğitim verilirken, sergilenen davranışın neden iyi veya neden kötü olduğunu, onun seviyesine uygun bir şekilde ifade etmekte fayda vardır (Aksüt ve Cafoğlu, 2008: 98). Bunun için çocuk, bu önemli süreçte kendi haline bırakılmamalı ve gerekli destek sağlanmalıdır. Bu da, ahlaki eğitimi gündeme getirmektedir. Erken çocukluk dönemindeki bir çocuğa verilecek en doğru eğitim, iyi bir model olmaktır. Bu süreçte, özellikle ödül ve ceza konusunda aşırıya kaçılması, çocuğun ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çocuğun bu dönemdeki öğrenmelerinin niteliğini karşılaştığı her davranış etkilemektedir. Çocukla sevgi ve güven temeline dayalı bir ilişki kurulduğunda, çocuk sevgi ve güveni öğrenmekte, cezaya dayalı bir ilişki kurulduğunda ise nasıl ceza verileceğini öğrenmektedir (Oruç, 2014a: 132-133).

2.1.7. Dini Gelişim

Dini ve ahlaki gelişim okul öncesi dönemde önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde çocuğun din duygusu gelişmeye başlamakta ve dini konulara ilgi ve merakı artmaktadır

(Sağlam, 2001: Şimşek, 2004; Oruç, 2014a). Okul öncesi döneminde çocuğun ileriki yaşamını etkileyecek dini inanç, duygu, tutum ve davranışlarının temeli büyük ölçüde atılmaktadır. Bu dönemde çocuğun sahip olduğu din duygusu sunulacak iyi bir eğitimle sağlıklı bir gelişim sağlayabileceği gibi, tam tersi yanlış ya da baskıcı bir eğitim verilmesiyle ondaki din duygusunun zarar görmesine hatta dinden soğuyup uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Çocuğun fiziksel, zihinsel, psiko-sosyal ve duyuşsal gelişim alanlarının yanında, dini gelişim özelliklerinin dikkate alınması etkili ve sağlıklı bir din eğitimi verebilmek için son derece önemli olarak görülmektedir (Köylü, 2004: 138).

Erken çocukluk döneminde doğuştan sahip olduğu din duygusu, çocuğun sorduğu sorularda kendini göstermekle beraber dini konulara ilgi duymasıyla da varlığını hissettirmektedir. Okul öncesi dönem, uyanmaya başlayan dini duygu ve düşüncenin uygun bir şekilde aktarılması ve bu konudaki ihtiyaçların karşılanması açısından kritik bir dönemdir. Bu dönemde verilecek doğru bir eğitim rehberliği din eğitimi ve öğretimi açısından bir ihtiyaç olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu yaşlarda ortaya çıkmaya başlayan dini duygu yani Allah'a inanma ve ibadet etme duygusu sevgi, korku, bağlanma, kaygı, güven gibi temel duygular üzerine inşa edilen karmaşık bir konu olarak görülmektedir (Özeri, 2004: 63; Mehmedoğlu, 2004: 88).

Dini gelişim, çocuğun diğer gelişim alanlarıyla beraber gelişen bir özelliğe sahiptir. Çocukta dini duygunun ortaya çıkması ve gelişmesi, onun zihni ve ruhi gelişmesi ile aynı doğrultuda gerçekleşmektedir. Bu nedenle çocuğun dini duygu ve düşünce gelişimi, diğer gelişim özellikleriyle birlikte ele alınarak bütüncül bir yaklaşımla incelenmelidir (Tosun ve Çapcıoğlu, 2015). Tek başına değerlendirilmemelidir.

Okul öncesi dönemde bulunan çocukta dini inancın ortaya çıkışını ve gelişmesini eksiksiz bir şekilde tespit edip ortaya koyabilmek pek mümkün değildir. Çünkü o konu hakkında eksiksiz materyal toplamak çok zor bir iş olarak görülmektedir. Çocuğun tabiatında var olan kabiliyetler, dünyaya geldiği ilk andan itibaren çevreden gelen tesirlerin etkisi altındadır. Bu çevre tesirleri arasında dini uyarıcıların olması doğaldır. Çevreden gelen bu etkinin sonucunda vakti geldiğinde çocuktaki dinî tabiat kendisini gösterecektir. Ancak çocuğun inancı devamlı gelişme halinde olduğundan henüz tam

şekillenmiş ve belirli prensiplere ulaşmış değildir. Ancak çocuk inancında samimidir, içtendir (Yavuz, 1983: 156).

Okul öncesi dönem, çocuğun dinî gelişimi açısından gelecekteki inancının temelini oluşturacağı için önemlidir. Çünkü dini kabul etmeye hazır olan çocukların ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde şekillenmiş olan rûhî hayatlarının ilk temelleri bu dönemde atılmaktadır. Bu durumda din duygusunun sadece ergenlik dönemi sonrasını kapsadığı fikrini savunmak, din eğitimi, din psikolojisi ve çocuk psikolojisi alanında yapılmış bilimsel gerçekliklere uygun olmayan bir düşünce olarak görülmektedir. Ayrıca bu fikir, gelişim psikolojisinin bu konuda ortaya koyduğu bütün verileri de göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Bilici'ye göre, okul öncesi dönemi çocuklarının dine yabancı olduğu, din duygusunun ortaya çıkmadığı düşüncesi doğru bir değerlendirme değildir. Bu dönem çocuklarında dinî duygu potansiyel olarak mevcut bulunduğundan çocukların dinî inanca uzak olması düşünülemez (Bilici, 2015: 71-72). Çocukların dini gelişim sürecinde bazı sınırlılıklar nedeniyle, farklı yaşlarda dini tecrübeleri farklı şekillerde ve yoğunlukta yaşamak zorunda kalmaları, çocukların dine tamamen kayıtsız oldukları anlamına gelmemektedir (Köylü ve Oruç, 2020: 49).

Bütün çocuklarda dört yaşından itibaren hangi dinin mensubu olursa olsun dinî bir his uyanmaya başlamaktadır. Yapılan araştırmalar, çocuğun dinle bir şekilde ilgilendiğini, din duygusuyla tanıştığını göstermektedir. Kendiliğinden var olan bu ilgi onlar için bir gelişme basamağıdır (Oruç, 2014b: 625). Çevre, oluşan bu dini duygunun gelişmesinde büyük bir etkidir. Din duygusunun erken ve geç yaşlarda uyanmasını çocuğun içinde yaşadığı çevrenin özellikleri etkilemektedir (Yavuz, 1987: 44).

Dini tezahürler ilk çocukluk evresinde, kendini daha fazla göstermektedir. Çocuk, çevresinden gördüğü davranışları tekrar ve taklit ederek özellikle aile bireylerinde gördüğü dini motifli davranışlara, ibadetlere samimi duygularla yönelmektedir. Aynı zamanda onlardan görmüş olduğu bu dini yaşantıları örnek alarak, davranışları uygulamak istediği görülmektedir. Çocuğun dini hayatının oluşmasında oldukça önemli bir yere sahip olan bu eğilim, kaynağını sevdiği kişinin davranışlarını taklit etme psikolojisinden almaktadır (Armaner, 1980: 83). Aile fertlerinin sergilemiş olduğu her türlü dini davranışlar, yaptıkları ibadetler, kullandıkları dini içerikli sözler çocuk üzerinde derin izler bırakmaktadır. Ailenin dini benimseme seviyeleri ve benimsedikleri

bu dini yaşama noktasındaki samimiyetleri çocuğun dini gelişimi üzerinde büyük bir etki yaratacağı düşünülmektedir.

Yaşı gereği sahip olduğu gelişim özelliklerinden dolayı eleştirme özelliği bulunmayan çocuk, kendisine anlatılan ve söylenen her şeye inanmaya yatkındır. Bu da kendisine anlatılanları aynen kabul etmesine neden olmaktadır. Özellikle soru sormaya meraklı olan bu dönemdeki çocuk sorduğu sorular arasına dini konuları da eklemektedir. Sorduğu bu sorulara karşı aldığı yanıtlara düşünmeden, şüphelenmeden ve itiraz etmeden inanmasının nedeni çocuğun sahip olduğu kolay inanırlık özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kolay inanırlık özelliği bu yaşlardaki çocukların en belirgin özelliğidir. Çocuğun duyguları, bu dönemde düşüncelerine oranla daha baskındır, bu yüzden çocuk inancının nedenini araştırmadan sorgulamadan kabul etmektedir. (Selçuk, 1991: 76-85). Ayrıca çocuk bu evrede Allah'ı insan şeklinde tasavvur edebilmektedir. Bunun nedeni somut düşünme döneminde olduğu için soyut olan kavramları somutlaştırabilmesidir. Ancak çocuk, daha sonraki dönemlerde somut düşünmeden soyut düşünme seviyesine geçerek, tenzihi bir Allah anlayışına sahip olmaktadır (Bilgin, 1995: 122-123).

Masallar ve hikâyeler okul öncesi dönemin sonlarına doğru, hayal gücü gelişen çocuğun ilgisini çekmektedir. Çocuk, masal ya da hikâyede geçmekte olan kavramlar ya da anlatılan olaylar etrafında tasavvurlar geliştirmektedir. Allah, peygamber, melek, cin, şeytan, cehennem, cennet gibi kavramları zihninde canlandırmaktadır ve bu tasavvurlar çocuğun duygusal hayatında önemli etkiler bırakmaktadır (Hökelekli, 2013b: 107).

2.2. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Açılış Süreci

Türkiye'de okul öncesi dönemi din eğitimi, halkın istek ve taleplerine rağmen resmi kurumlarda kendine yer bulamamış ve bu durum sorun olarak görülmüştür. Milli Eğitime bağlı okul öncesi kurumlarda uygulanan programlarda dini gelişime yönelik kazanımlara yer verilmemiştir. Bu da ülkemizde erken çocukluk döneminde bulunan çocukların, resmi kurumlarda dini gelişimlerini destekleyecek bir eğitim almalarına engel olmuştur. 2 Temmuz 1999 tarihinde, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'a eklenen 3. madde ile Kur'an kurslarındaki yaygın eğitime yaş kotası getirilmiş yapılan düzenleme ile getirilen sınırlama çocukların ülkemizde yaygın eğitime katılabilmeleri için belirli yaş ve dönemde bulunmasını

gerekli kılınıştır. Örgün eğitimde ise bireylere ancak dördüncü sınıftan itibaren din eğitimi alma imkanına sahip olmuştur. Bu şekilde sadece örgün eğitimde yer alan derslerle ülkemizdeki din eğitimi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmış ancak bu yeterli görülmemiştir. Bazı nedenlerden dolayı özellikle örgün eğitimin dışında kalan veya yaygın eğitime dâhil olmak isteyen bireylerin ihtiyaç duydukları din eğitimini, yaygın din eğitimi vasıtaları ile karşılayabilmelerini sağlamak için 17.09.2011 tarih ve 28057 sayılı kanun hükmünde kararname ile Kur'an kurslarına kayıt için yaş sınırı kaldırılmıştır (DİB,2011).

Daha önce yer alan uygulamada Diyanet İşleri Başkanlığı'nın din eğitimi sunabilmesi için çocukların en az ilkokul beşinci sınıfta olması gerekmektedir. Bu yaştan altındakilere herhangi bir dini hizmet sunulamamaktaydı. 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı kanun hükmünde kararname ile Diyanet İşleri Başkanlığı var olan yaş sınırının kalkmasıyla her yaştan bulunan çocuklara din eğitimi hizmeti vermeye başlamıştır. Bu kararnamenin uygulanması ile beraber Diyanet İşleri Başkanlığı din eğitimi alanında yeni bir sorumluluğu yüklenmiştir. DİB tarafından 2013 yılından itibaren açılmaya başlanan 4-6 yaştındaki çocuklara yönelik Kur'an kursları vasıtası ile okul öncesindeki çocukların din ve ahlak eğitimi ihtiyacının, resmi devlet kurumları aracılığıyla karşılanmasına yönelik ülkemizdeki ilk uygulama başlatılmıştır (Aşlamacı, 2020: 162).

DİB 26 Ocak 2012 tarihinde 4- 6 yaş grubu Kur'an kursları uygulaması ilk etapta programın işlerliğini ölçmek adına pilot illerde uygulamaya başlamıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında pilot iller olarak Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Gaziantep, Adana, Diyarbakır, Samsun, Rize ve Erzincan olmak üzere 10 il belirlenmiştir. Pilot uygulama neticeleri değerlendirilmiştir ve alınan talepler doğrultusunda 4- 6 yaş grubu Kur'an kursları 2014-2015 eğitim- öğretim yılından itibaren tüm ülkede şartları taşıyan mekânlarda açılmaya başlanmıştır.

2.3. Eğitim ve Öğretim Programı

Okul öncesi dönemde bulunan çocuğa gerekli bilgi beceri tutum ve temel alışkanlıkların kazandırılması ve çocukların toplumun değer yargılarını öğrenip davranışlarına yansıtabilmesi planlı bir eğitim ve rehberlik hizmetlerinin sağlanması ile mümkün olur. Bu rehberlik görevi de bir eğitim programı dahilinde öğretmenin uygulaması ile gerçekleşir (Özeri, 2001: 96). Çocuk için önemli olan bu davranışların

kazandırılmasını sağlayan şey, eğitim sisteminin en önemli bileşenlerinden olan eğitim ve öğretim programlarıdır. Bazı kaynaklarda öğretim programı, eğitim programıyla aynı kavramlar olarak ifade edilse de, farklı anlamlar taşıyan iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim programı, eğitim gibi kapsamlı bir anlama sahip olduğu için geniş bir alanı kapsamaktadır. Öğrenene okul dışında ve okulda planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğine eğitim programı denmektedir (Demirel, 2013: 4). Başka bir ifadede ise eğitim programının tanımına şöyle yer verilmektedir: Bir eğitim kurumu tarafından sağlanan çocuklar, gençler ve yetişkinler için ve milli eğitimin amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan faaliyetlerin tümüdür (Varış, 1994: 18).

Öğretim program; ilgili dersin amaçlarını, içeriklerini, ve kazanımlarını, öğrenme-öğretme süreçlerini gösteren bir kılavuz niteliği taşımaktadır. Genellikle, belirlenen bilgi kategorilerinden oluşan ve okulların bazılarında beceriyi ve uygulamayı ön planda tutan, bilgi ve beceriyi eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırmayı hedefleyen programa öğretim programı denir (Varış, 1994: 4). Başka bir tanımda öğretim programına şöyle yer verilmiştir: okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri içeren yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2013: 6). Sadece öğretim programı etkinliklerin ve kazanımların planlanması anlamına gelmemektedir. Bunlarla beraber günlük eğitim akışını, etkinlikler arasındaki geçişi, materyallerin kullanımını ve tüm etkinliklerin düzenini ve bunların sırasını da kapsamaktadır (MEB, 2016: 4).

Eğitim uygulamalarına ülkeler politikalarını yansıtmaktadır. Öğretim programları ile bireylere ülke politikalarının öngördüğü özelliklerin kazandırılması hedeflenmektedir (Bayburtlu, 2015: 145). Eğitim ve öğretimin temelini oluşturan ve bu faaliyetlerin hangi çerçevede yürütüleceğini gösteren öğretim programıdır (Melanlıoğlu, 2008: 66). Ayrıca dil becerileri ve dil becerilerinin çocuklar tarafından işlevsel olarak kullanılmasının kazandırılmasında öğretim programları önemli bir rol üstlenmektedir (İşeri ve Baştuğ, 2016: 19).

Hazırlanan eğitim ve öğretim programları içinde bulunan dönemin gerektirdiği ihtiyaçlara cevap verebilmek, uygulanan programın eksikliklerini ortadan kaldırmak,

eğitim alanındaki yeni gelişmeleri uygulamaya aktarmak gibi çeşitli sebeplerle zaman zaman düzenlenmekte veya bütünüyle yenilenmektedir (Durukan, 2013: 2).

2.4. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı

Din ve ahlak eğitimi verilirken, alanında uzman kişiler tarafından, hitap ettiği yaş grubunun özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak gerekli plan ve programın hazırlanması ve denetimlerin yapılması gereklidir. Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarında da sürdürülecek eğitim faaliyetlerinin belli plan ve program doğrultusunda yürütülebilmesi için öğretim programı hazırlanmıştır. Bunun için ilgili uzmanlardan oluşan bir komisyon kurulmuş ve bu komisyon tarafından 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programı hazırlanmıştır. 2013 yılında pilot uygulaması gerçekleştirildikten sonra öğretim programı 2014-2015 eğitim-öğretim yılından itibaren ülke genelinde uygulamaya konulmuştur.

Uygulamaya konulan bu program gerekli değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Bu amaçla programın uygulamaya konulduğu kurslar için izleme ve değerlendirme faaliyetleri, toplantı ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Eğitim Hizmetleri Yönetim Sistemi (EHYS) üzerinden 4-6 yaş Grubu Kur'an Kurslarının tamamında yıllık verilerin toplanması ve raporlanması sağlanmıştır. DİB, süreci değerlendirmek amacı ile eğitici eğitimlerinde gerçekleştirilen atölye çalışmaları, anket uygulamaları vb. araçlar kullanmıştır (DİB, 2018). Elde edilen veriler sonucunda içinde bulunulan dönemin gelişen ve değişen şartları da dikkate alınarak program 2018 yılında güncellenmiştir.

2018 DİB Kur'an kursları öğretim programında (4-6 yaş grubu), bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor açılardan gelişimlerine dikkat eden; öğrenciyi merkezde tutan yöntem ve teknikleri kullanmayı öngören; sorgulama, araştırma, yorumlama, iş birliği yapma, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurma gibi becerileri hedefleyen, ölçme ve değerlendirme çalışmalarına yer veren esnek bir çerçeve öğretim programı anlayışı söz konusudur. Bu ifadeler programın temel yaklaşımını açıklamaktadır. Çocukların seviyelerine uygun sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik, adalet, sorumluluk, doğruluk ve sabır gibi İslam dininin temel değerlerini bireyin yaşamına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerinin yanında İslam dininin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i şekil ve ses olarak kendi seviyelerinde tanımları bu programın temel hedefleri olarak ifade edilmiştir (DİB, 2018).

İncelenen öğretim programında yer alan amaç ve kazanımlar incelendiğinde, 4-6 yaş grubu Kuran kursu öğretim programının gelişim özellikleri itibariyle birbirinden oldukça farklı olan 4, 5 ve 6 yaş aralığındaki öğrenciler için ortak hazırlandığı görülmüştür. Kur'an kurslarının 4-6 yaş aralığında bulunan çocuklara ortak bir şekilde, Kur'an okuma becerisini kazandırmayı, yine gelişim özelliklerine uygun olarak temel dini bilgiler öğretmeyi ve İslam dinine ait ana değerlerini benimsetmeyi amaçladığı, dini ve ahlaki açıdan da çocuğu geliştirmeyi odak noktası yaptığını söylemek mümkündür. Aslında bu çerçevenin Diyanet'in Cumhuriyet dönemi boyunca yaygın din eğitimi faaliyeti olarak yürüttüğü Kur'an kurslarının 4-6 yaşa uyarlanma şekli olduğu ifade edilebilir (Aşlamacı, 2020: 165).

Program genel bir çerçevede incelendiğinde "Dini bilgiler" ve "Kur'an-ı Kerim" olmak üzere iki öğrenme alanından oluştuğu görülmüştür. Dini bilgiler kısmı dini bilgiler 1 ve dini bilgiler 2 diye bölümlere ayrılmıştır. Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı da Kur'an-ı Kerim 1 ve Kur'an-ı Kerim 2 olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Ayrıca müstakil bir ünite şeklinde 2018 programında ilk kez yer verilen kursa uyum süreci adlı bir ünite de mevcuttur. Program içerisinde yer alan tabloda bu derslerin haftalık kaç saat okutulacakları belirtilmiştir (DİB, 2018: 11). Öğreticilerin kullanacakları etkinlikler ve anlatacakları konular programda tek tek gösterilmiş, kazanımların günlük hayattan örnekendirilmesi istenmiştir. Kur'an dersleri ile ilgili kazanımların da yıllık programda aylara ve haftalara ayrılarak işlenmesi istenmiştir.

4-6 yaş Kur'an Kursu Programı (2018) kazanım ve ünite açısından incelendiğinde kursa uyum süreci adlı üniteye 12 kazanıma yer verilmiştir. Dini bilgiler öğrenme alanının dini bilgiler 1 kısmında; 9 ünite 84 kazanım, dini bilgiler 2 kısmında; 9 ünite 57 kazanımın olduğu, Kur'an-ı Kerim öğrenme alanının Kur'an-ı Kerim 1 kısmında; 9 ünite 48 kazanım ve Kur'an-ı Kerim 2 kısmında; 9 ünite 39 kazanımın olduğu görülmüştür.

2.5. Davranışların Sınıflandırılmasında Yenilenmiş Bloom Taksonomisi

Eğitim sürecinde değişikliği hedeflenen davranışların sınıflandırılmasında en fazla tercih edilen sınıflama Bloom'un taksonomisidir. Bloom başkanlığında bir grup eğitimci, 1948 yılının başlarında, eğitimin hedeflerini ve amaçlarını tasnif sorumluluğunu yüklenmiştir. Bu eğitimcilerin amaçları, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor

alana yönelik bir sınıflama sistemi ortaya çıkarmaktı. Bu bir grup eğitimcinin yaptıkları çalışma sonucunda bilişsel alana yönelik tasnif 1956 yılında tamamlanmıştır (Huitt, 2009, akt: Tutkun). Bu sınıflamanın tamamlanmasından yaklaşık on yıl sonra duyuşsal alanın sınıflaması yapılmıştır (Krathwohl, Bloom ve Masiz, 1964'den, akt, Yüksel, 2007: 480). Psikomotor alan ise bu çalışma gruplarıyla ilgisi olmayan farklı araştırmacıların bağımsız bir şekilde ortaya çıkardığı çalışmalarla oluşmuştur (Yüksel, 2007: 480).

Bloom'un eğitimde dönüm noktası sayılacak en önemli çalışması olan "The Operationalization of Educational Objectives – Book I The Cognitive Domain" adlı çalışmada, "düşünme" ve "problem çözme" becerilerinin okul ortamında nasıl bir gelişme sağladığını ve bunun nasıl değerlendirildiğini belirlemeyi sağlayacak eğitim hedeflerinin tasnifi amaçlanmıştır. Bloom, çocuklar arası farklılıklardan yola çıkarak "düşünme" ve "problem çözme" becerilerinin geliştirilmesi gerektiğine dair düşünceye varmıştır (Bloom, 1979'dan akt: Beyreli, Sönmez, 2017). Bloom'a göre, bireylere verilen eğitimin kalitesi, düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişmesi için mühim bir yere sahiptir. Her bireyin öğrenme stiline uygun eğitim ortamları oluşturulursa, o zaman her bireyin daha etkili, kolay, doğru ve tam olarak öğrenebilmesi mümkün olur. Bu sebeple Bloom uygun koşullar sağlanıp bireyler arasındaki farklılıklar dikkate alındığında, öğrenmenin tam olarak gerçekleşeceğini ifade etmektedir. (Bloom, 1979'dan akt: Beyreli, Sönmez, 2017). Bu sebeple eğitim-öğretim süreçlerinin ve ortamlarının hazırlanma aşamasında bu özelliklerinin dikkate alınması oldukça önemlidir.

1990'lı yıllara kadar Bloom ve Arkadaşları'nın hazırlayıp geliştirdiği taksonomi amacına hizmet etmeye devam etmiştir. Fakat aradan geçen zamanla birlikte teknoloji alanında ve başka alanlarda yaşanan hızlı gelişme ve değişimler bu çalışmanın tekrardan güncellenmesi gerektiği ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Taksonomi üzerinde gereken incelemeleri yaptıktan sonra Anderson ve Krathwohl taksonominin güncelleştirilmeye ihtiyaç duyulan kısımlarını belirlediler ve gerekli güncellemeleri yaparak yeniden düzenlediler (Krathwohl, 2002'den akt: Beyreli, Sönmez). Orijinal taksonomide sınıflamaya bilişsel alan olarak yer verilirken, güncellenme ile beraber bazı değişiklikler yapılarak yenilenen taksonomide bilişsel süreç boyutu olarak kendisine yer verilmiştir. Yapılan bir diğer değişikliğe göre iki basamağın yeri değiştirilmiş, üç basamak ise

tekrardan isimlendirilmiştir. Alt basamakların isimleri hedefleri ifade etmedeki tutarlılığını yakalamak için fiil yapılarına dönüştürülmüştür (Anderson, 2005'ten, akt: Yurdabakan, 2012). 1956 yılında oluşturulan taksonomide “bilgi” basamağı olarak adlandırılan sınıf “hatırlama”; “kavrama” basamağı “anlama”; “analiz” basamağı “çözümleme”; “sentez” basamağı da “yaratma” adıyla yenilenen taksonomide yerini almıştır (Bümen, 2002, 214). “Uygulama” ve “değerlendirme” basamakları isim olarak herhangi bir değişikliğe uğramamış ama “değerlendirme” ile “sentez” basamaklarında yer değişikliğine gidilmiş; “uygulama” basamağına da iki alt basamak ilave edilmiştir. Ana ve alt basamakların isimlendirilmesinde tümüyle eylem (fiil) biçimi kullanılmıştır. Orijinal taksonomide ana basamaklar daha fazla ön plandayken, yenilenmiş taksonomide ön plana çıkan alt basamaklar olmuştur ve daha da önemlisi taksonominin birikerek çoğalan aşamalı sınıflama (hiyerarşi) özelliği esnetilmiştir (Bümen, 2006: 6).

Bloom tarafından ortaya koyulan tam öğrenme modeline göre öğrenciler bilişsel giriş davranışları ve duyuşsal giriş özellikleri ile öğrenme ortamına adım atarlar. Burada ifade edilen giriş davranışları, öğrencinin öğrenilecek olan konuya ilişkin daha önceki derslerde öğrendikleri iken, duyuşsal giriş özellikleri öğrencilerin o derse karşı tutum, ilgi, motivasyon gibi duyuşsal özelliklerini içermektedir (Uçar ve Yeşilyaprak, 2017: 341- 342). Duyuşsal alanın vurguladığı yönelimler isteklilik ve gönüllülüktür. Duyuşsal alan; nefret, korku, sevgi, ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi duygusal açıların ağır bastığı bölümlerdir (Demirel, 2013: 96). Kazanımları öğrenme alanlarına göre sınıflandırırken, başvuru boyutlarından biri olan duyuşsal alan; alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme ve kişilik haline getirme basamaklarından oluşmaktadır (Aydın, 2020: 34).

Psikomotor alana yönelik birçok taksonomi görüşleri ortaya çıkmıştır. Bloom taksonomisinde kabul gören çalışma ise Simpson' un Bloom ve arkadaşlarının çalışmalarının üzerine kurduğu psikomotor alan taksonomisi olmuştur. Simpson psikomotor alan taksonomisi altı aşamadan oluşmaktadır. Bu alanlar ise; uyarılma, kurulma, mekanikleşme, beceri haline getirme, uyma, yaratmadır. Yenilenmiş Bloom taksonomisi içerisinde yer alan duyuşsal ve psikomotor alanında herhangi bir değişiklik olmamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde 4-6 yaş Kur'an kursları öğretim programında (2018) yer alan kazanımların, çocukların gelişim düzeyine uygunluğu ele alınmış ve ortaya çıkan bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. 2018 Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Bloom Taksonomisine göre Alanlara Dağılımı

2018 Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) öğretim programında yer alan 247 kazanım Yenilenmiş Bloom Taksonomisinde hitap ettiği öğrenme alanına göre incelenmiş, her bir kazanımın Taksonomideki yeri belirlenmiştir. Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre, 2018 Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) Programı kazanımlarının dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programlarında Yer Alan Kazanımlarının Bilişsel, Devinişsel ve Duyuşsal Alanlara Göre Dağılımı

Dersler	Kazanım Sayısı	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
Kursa Uyum Süreci	12	5	5	2
Dini Bilgiler- 1	84	41	43	-
Dini Bilgiler- 2	64	36	25	3
Kur'an-ı Kerim- 1	48	44	4	-
Kur'an-1 Kerim-2	39	37	-	2
Toplam	247	163	77	7

2018 Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) öğretim programında yer alan tek başına müstakil bir ünite olan Kursa Uyum Süreci başlığı altında yer alan 12 kazanımdan 5 tanesinin bilişsel alana 5 kazanımın duyuşsal alana ve diğer 2 kazanımında psikomotor alana yönelik yazıldığı görülmüştür. Dini Bilgiler- 1 öğrenme alanında yer alan 84 kazanımdan 41'inin bilişsel alana, 43'nün duyuşsal alana yönelik yazıldığı, psikomotor alana yönelik ise herhangi bir kazanıma yer verilmediği tespit edilmiştir. Dini bilgiler- 2 öğrenme alanında yer alan 64 kazanımdan 36'sının bilişsel, 25'inin duyuşsal alana, üç kazanımın ise psikomotor alana yönelik yazıldığı görülmüştür. Kur'an-ı Kerim- 1

öğrenme alanında yer alan 48 kazanımdan 44'ünün bilişsel alana, 4'ün duyuşsal alana yönelik yazıldığı, Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanında yer alan 39 kazanımda ise 37'sinin bilişsel alana, 2'nin ise psikomotor alana yönelik yazıldığı görülmüştür. Ayrıca Kur'an-ı Kerim- 1 öğrenme alanında psikomotor alanına, Kur'an-ı Kerim- 2 öğrenme alanında ise duyuşsal alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmediği tespit edilmiştir.

Güncellenen Kur'an Kursu (4-6 yaş grubu) programında yer alan kazanımların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarına göre sınıflanmasına bakıldığında program da yer alan kazanımların bu alanlar arasında eşit dağılım göstermediği, kazanımların büyük çoğunluğunun bilişsel ve duyuşsal alanı destekleyecek şekilde yazıldığı görülmüştür.

3.2. Kursa Uyum Sureci Öğrenme Alanının İncelenmesi

Tablo 3.1. Kursa Uyum Sureci Ünitesinde Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite Adı Kursa Uyum Sureci	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Kendini grup önünde tanıtır.	X		
2. Kursta görevli personeli tanır.	X		
3. Arkadaşlarını tanır.	X		
4. Kursun bölümlerini tanır	X		
5. Kuralların oluşturulmasında sorumluluk alır.		X	
6. Kurallara uyar.		X	
7. Görev ve sorumluluklarını bilir	X		
8. Eğitim ortamındaki materyalleri amacına uygun kullanır.			X
9. Temizlik kurallarına uygun davranır.		X	
10. Yeterli ve dengeli beslenir.			X
11. Güvenlik kurallarına uygun davranır.		X	
12. Sınıf içi etkinliklerine isteyerek katılır.		X	
Toplam	5	5	2

4-6 yaş Kur'an Kursu öğretim programının (2018) ilk müstakil ünitesi Kursa Uyum Surecidir. Bu üniteye toplam on iki kazanım yer almaktadır. Bu on iki kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında beş kazanımın bilişsel alana; beş kazanımın duyuşsal alana, iki kazanımın ise psikomotor alana yönelik yazıldığı görülmüştür. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların dördü hatırlatma; biri anlama aşamasına ilişkin

yazılmıştır. Duyuşsal basamaktaki kazanımların birinin tepkide bulunma, dördünün ise kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu görülmüştür. Psikomotor alana ait iki kazanımın beceri haline getirme aşamasına yönelik yazıldığı tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında, ünitenin başlığına da uygun bir şekilde kursa yeni başlayan çocuklara katıldıkları ortamı tanıtmaya ve kurallarını öğretmeye, bir arada bulunacağı kişileri tanıtmaya yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Çocukların yaşamlarındaki en büyük değişimlerden biri, annenin kucağından uzaklaşıp eğitim faaliyetlerinin başlayacağı bir kurumda yer almasıdır. Bu süreçte çocuklar öncelikle değişik bir ortamda olmanın heyecanını yaşar. Çocuklar her ortamda olduğu gibi yeni girdiği, bulunduğu ortamlarda da kendini güvende hissetmek ister. Yer aldığı eğitim kurumunda ilk süreçte çocuklar kendilerini güvende hissetmedikleri için ağlama, okula gitmeme gibi davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle eğitim kurumuna ilk başlama sürecinde hem çocuk hem de ebeveynler için yer aldığı okula uyum önemli bir yere sahiptir (Balkaya ve Tuğrul, 1998; Oktay ve Polat Unutkan, 2005).

Okul öncesi dönem çocuğun eğitim hayatının başlangıcıdır. Bu dönemde alacağı eğitimden yeteri düzeyde faydalanması daha sonra yaşayacağı okul deneyimlerini de etkileyecektir. Bu yüzden bulunduğu kurum veya okula uyum süreci çocuk için önemli olarak görülmektedir. Okul öncesi eğitim ile beraber çocuklar öğretmenleri ve arkadaşları ile beraber kuracakları ilişkileri öğrenme, etkinliklerine katılım sağlayabilme, okul veya kurumun beklentilerine, kurallarına uygun davranışlar sergileyebilme gibi alışkanlıkların kazandırılması açısından çocuk için bir hazırlık dönemi olarak ifade edilir. Okula veya kuruma uyum sağlaması, çocuğun girdiği ortamdan sosyal ve akademik olarak yarar görmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca uyum süreci sadece bilişsel becerilerin kazanılmasını değil aynı zamanda duyguların, tutumların ve çevresi ile ilişkilerinin de gelişmesine katkı sağlamaktadır (Oktay ve Polat-Unutkan, 2005).

2006-2007 eğitim ve öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı uyum programı uygulamalarına başlayarak, okul öncesi çocukların okula uyum sürecini kolaylaştırmayı ve çocuklara okulu sevdirmeyi amaçlamıştır. Bu amacını gerçekleştirmek için okulların açılmasından önceki hafta içi çocuklara uyum programı uygulamaktadır (MEB, 2013). Uygulanan bu programda öğretmen rehberliğinde, okul

öncesi eğitim grupları ve birinci sınıf öğrencilerinin birbirleriyle kaynaşması, okul personellerinin tanıtma fırsatının sunulması, okulun bölümlerinin çocuklara öğretilmesi, çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesi istenmektedir. Uyum programında öğretmen rehberliğinde kuralların öğretilmesi, çocukların okul ile ilgili kaygılarının giderilmesi, okula iyi bir başlangıç yapması ve okula uyum ile ilgili yaptığı etkinliklerle öğrenme ortamını tanıması ve sevmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Taşçı, Sığırtmaç, 2014: 101).

MEB okul öncesi eğitim kurumlarında okulların açılma süresinden bir hafta önce okula uyum programı uygularken, DİB 2018 Kur'an Kursu programına yeni eklediği, diğer bölümlerden ayrı olarak müstakil bir ünite olan kursa uyum süreci ünitesi altında vermiş olduğu kazanımlarla uyum sürecini tamamlamak istemiştir. Bu üniteye yer alan kazanımların çocuğun kendini ifade edebilmesi, kurs personellerini tanıması, arkadaşlarıyla tanışması, kursun bölümlerini ve kurallarını öğrenmesi, etkinliklere katılmasının sağlanması, MEB'in okula uyum programıyla benzer davranışları kazandırmayı amaçlamasından dolayı, erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun ifadelerle yer verildiğini söylemek mümkündür.

3.3. Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular

Dini bilgiler-1 öğrenme alanında dokuz ünite bulunmaktadır. Bu üniteler ise dua, şükür ve özür dileme, sevgi ve merhamet, saygı, sorumluluk, yardımlaşma, sabır, iyilik, doğruluk ve dürüstlük ve adalet şeklinde değer ifadelerinden oluşmaktadır. Programda yer alan dokuz üniteye toplam 84 kazanım yer almaktadır. Bu bölümde dini bilgiler-1 öğrenme alanında yer alan ünitelerin kazanımları incelenerek bu alana yönelik bulgulara yer verilmiştir.

3.3.1. Dua, Şükür ve Özür Dileme Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.2. Dini Bilgiler-1, 1.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-1 Dua, Şükür ve Özür Dileme	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Dua ile ilgili ifadeleri kullanır.	X		
2. Şükür ile ilgili ifadeleri kullanır.	X		
3. Özür dileme ile ilgili ifadeleri kullanır.	X		
4. Allah’a her zaman dua edebileceğini bilir.	X		
5. Kendisine yapılan iyilikler için teşekkür eder.		X	
6. Allah’ın verdiği nimetlere şükreder.		X	
7. Hata yaptığında özür diler.		X	
8. Dua etmenin olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
9. Teşekkür etmenin olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
10. Özür dilemenin olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
11. Dua, şükür ve özür dilemenin Allah’ın sevdiği davranışlar olduğunun farkına varır.		X	
Toplam	4	7	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının ilk ünitesi “Dua, Şükür, Özür Dileme” ünitesidir. Toplam on bir kazanım yer almaktadır. Bu on bir kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında dört kazanımın bilişsel alana; yedi kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik bu üniteye herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların birinin hatırlatma; üçünün uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ise dördü alma, üç kazanımın ise değer verme basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde dua, şükür ve özür dileme konularının işlendiği ve bunlara yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Din eğitiminde dua özel bir yere sahiptir. Çünkü çocuklar her şeyden önce kutsal olanla erken yaşlardan itibaren dua sayesinde tanışır. Zamanla geliştirdiği dini alana ise sahip olduğu din dili sayesinde dâhil olur (Köylü ve Oruç 2020: 85). Daha anne karnındayken tanıştığı duanın ilk çocukluk dönemindeki şekli, ibadet etme isteği ile dua

olarak kendini gösterir. Erken Çocukluk döneminde duanın olumlu yönde etkilediği kısımlardan biri de çocuğun üst benlik mekanizmasıdır. Çocuklar hayatlarını dengede tutabilmek için dua ederek iç dünyaları ile dış dünya arasında bir bağlantı kurarlar (Mehmedoğlu, 2003: 350).

İnsanı etkileyen ve ilahi varlıkla iletişim kurmasını sağlayan dua, çocuğun sağlıklı bir zihin yapısının oluşmasına önemli katkı sağlamaktadır. Bu yüzden sağlıklı bir şekilde kazandırılacak dua davranışı önemsenmeli ve bu davranışın öğretilmesinde çocuğa yardımcı olunmalıdır (Bilici, 2014: 27, Karacoşkun, 2005: 123-124). Okul öncesi dönemde çocuğun hayatında önemli bir yer tutan dua kavramının sağlıklı bir şekilde geliştirilebilmesi için çocuğun duayı istediği her konuda ve istediği her zaman Allah'a yönelmesi olarak, öğrenmesi sağlanmalıdır. Bu yaştaki çocuklara kısa cümlelerden oluşan duaların öğretilmesi ile beraber kendi cümleleriyle nasıl dua edeceğinin öğretilmesi de önerilmektedir (Ay, 2005; 171). Erken çocukluk döneminde bulunan çocukların tıpkı bir yetişkin gibi dua kavramının kast ettiği manayı bilerek dua etmesi beklenmemelidir. Yapılan araştırmalarda, dua kavramının gelişimi ile sağlıklı bir din öğretimi arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür (Selçuk, 1990: 74).

Bir diğer kavramımız olan şükür; bir iyilik sevgisi, paylaşımı ve bütün insanlar arasında içgüdüsel olarak çalışan iyilik sahibine takdir ve iyiliğe aynı şekilde karşılık verebilme meziyeti olarak ele alınmaktadır (Göcen, 2015: 3). Şükretme duygusu, Allah'ın insana yaratılışından verdiği, doğasında olan bir şeydir. Çünkü insan, kendisine yapılan herhangi bir iyiliğe karşılık olarak teşekkür eder (Ibragimov, 2018: 67). Erken çocukluk döneminden itibaren insanda var olan şükür ve teşekkür etme duygusunun çocuklara kazandırılması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu yaşta çocuğun çevresinde bulunup kendisine yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme davranışının sergilenmesi, Allah'ın verdiklerine şükretme duygusunun çocukta gelişmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Şükür duygusunun çocuklarda nasıl geliştiğine dair farklı yaklaşımlar vardır. Bu görüşlerin hepsinin ortak savunduğu düşünce şükür duygusunun kazandırılması çocuğun ileriki kişilik ve karakter gelişimini etkileyeceğinden, küçük yaşta bu duygunun kazandırılmasının gerekliliğidir. Bu yüzden programda şükür ve teşekkür etme duygularını kazandırmayı hedefleyen kazanımlara yer verilmesi isabetli olmuştur.

Ünitemizde yer alan konulardan biri olan özür dileme durumu, insanların günlük hayatta sık başvurduğu kelimelerden biridir. Özür dileme ile yaşanan olumsuz bir durumda, sorumluluğu üstlenerek durumun düzeltilmesi amaçlanmakta ve ardından bozulan ilişkinin yeniden dengelenmesi beklenmektedir. Özür dilemenin bir erdem olarak kabul edilmesine zemin hazırlayan durum, her insanın hata yapabileceğinin kabul edilmesidir. İnsanın yaptığı hatayı kabul etmesi, yaptığı hataları tekrarlamasına engel olduğu gibi kendisini başkalarından üstün görmemesi gerektiğini öğretmektedir. Özür dilemek kişiye birçok anlamda katkıda bulunur. Başka insanlara değer vermenin ve onlara karşı saygılı olmanın gerekliliğini anlattığı gibi kişiyi dürüst davranmaya da yönlendirmektedir. Çocuğun yaptığı yanlışın sonucunda başkalarının zarar görmesi veya rahatsız olması durumunda, özür dilenmesi gerektiğini bilmesi önemlidir (Aydın, 2005: 255). Bu yüzden çocuğa yeri geldiğinde özür dilemesi gerektiğinin öğretilmesinde fayda görülmektedir.

Çocuğun hatasından dönüp yanlış davranışını değiştirmeyi öğrenmesi, bununla beraber özür dilemesi gerektiğinin farkında olması, davranışlarının sorumluluğunu almayı öğrenmiş olmasını sağlayacak, başkalarının duygularının önemsenmesi gerektiğini bilecek ve kendisini değiştirebilme gücüne sahip olduğunu fark edecektir. Gerektiği yerde özür dilemesi çocuğun çevresi ve Allah tarafından sevilmesine katkı sağlayacaktır.

Çocuğun dini ve ahlaki gelişimini olumlu yönde etkilediği öngörülen dua, şükür ve özür dileme kavramlarına yer verilen üniteye yer alan on bir kazanımın da 4-6 yaş grubunda bulunan çocukların gelişim özelliklerinin dikkate alınarak hazırlandığı görülmüştür. Erken çocukluk döneminde soyut olan bu kavramların anlamlarını ezberletmek yerine çocukların, yeni duyduğu/öğrendiği kelimeleri kullanmak istemeleri (Semerci, 2012: 167-168) üniteye verilen kavramların, öğreticilerin çocukların yanında kullanarak, çocuklar tarafından fark edilmesini sağlaması, bu kavramları çocukların da kendi ifadeleriyle bir-iki kelimeyle söylenmesinin istenmesi dil gelişimi açısından uygun olarak değerlendirilmiştir.

3.3.2. Sevgi ve Merhamet Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.3. Dini Bilgiler-1, 2.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-2 Sevgi ve Merhamet	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Kendine dair olumlu düşüncelerini ifade eder.	X		
2. Ailesine karşı sevgisini gösterir.	X		
3. Arkadaşlarına karşı sevgisini gösterir.	X		
4. Çevresindeki varlıkları sever.		X	
5. Çevresindeki varlıklara merhamet gösterir.	X		
6. Allah’a olan sevgisini gösterir.	X		
7. Peygambere olan sevgisini gösterir.	X		
8. Sevgi ve merhamet davranışlarının olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
9. Sevgi ve merhamet göstermenin Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.		X	
10. Allah’ın tüm varlıkları sevip onlara merhamet ettiğinin farkına varır.		X	
Toplam	6	4	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının ikinci ünitesi “Sevgi ve Merhamet” ünitesidir.

Bu üniteye toplam on kazanım yer almaktadır. Bu on kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, altı kazanımın bilişsel alana, dört kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik bu üniteye herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların birinin anlama, beşinin uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ise üçünün alma, bir kazanımın ise değer verme basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde sevgi ve merhamet konularının işlendiği ve bunlara yönelik kazanımların yazıldığı görülmektedir. Kazanımların açıklama bölümünde öğretmenlerden sevgi ve merhamet ile ilgili kazanımları verilirken yakından uzağa ilkesinin benimsenmesini, öncelikle kendi çevresinden örnekler verilmesi istenmiştir.

Sevgi, çocuk için temel ruhsal bir gıda olma özelliği taşımaktadır. Çocukta özgüvenin oluşmasında özerk ve bağımsız bir kişilik geliştirmesinde sevgi oldukça önemli bir yere sahiptir. Sevgi değeri kazandırıldığında ruh sağlığı yerinde, dengeli bir

bireyin yetişmesi de beklenmektedir (Topses, 2006). Çocukların okulda ait olma hissi ve sevgiyi yaşamaya ihtiyaçlarının karşılanması çocukların gelişmelerine ve başarılı olmalarına katkı sağlayacaktır (Morrison 2008' den akt; Dinç, 2012: 84). Sevgi, çocuğun fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde önemli bir yere sahiptir (Dinç, 2012: 84). Sevgi değerinin, çocuğu birçok yönden olumlu olarak etkilediği görülmektedir. Hiçbir çocuk sevgiden yoksun kalarak sağlıklı bir şekilde büyümesini tamamlayamaz. Bu yüzden yeterli ve doğru bir şekilde sevgi değerinin verilmesi çok önemlidir. Aksi takdirde daha sonra insanlarla kuracağı ilişkilerde sorun yaşama ihtimali büyüktür (Oktay, Polat, 2003: 65-66). Tüm bu ifadeler okul öncesi dönemde çocuklara sevgi değerinin kazandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Okul öncesi döneme ait gelişim ödevleri arasında bulunan sevmeyi, sevmeyi ve sevgiyi paylaşmayı öğrenme, sevgiyi gösterme yollarını öğrenme (Baymur, 1994: 60-61) gibi ifadeler sevgi değerinin okul öncesi eğitimde çocuklara kazandırılmak istenen hedefleri arasındadır. MEB' in okul öncesi dönemde sevgi değer ile ilgili gelişim ödevlerine yer vermesi, sevgi değerinin erken çocukluk döneminde kazandırılması gereken bir değer olduğunu göstermektedir.

Ünitede yer alan bir diğer değer olan merhamet ise, başta insanlara olmak üzere tabiata ve tüm canlı varlıklara karşı gösterilen acıma duygusu olarak tanımlamak mümkündür. Merhamet, kişinin düşünce ve davranışlarını etkileyerek onu bazı davranışları yapmaya yönlendirir. Acıyı fark etmesi ve empati kurabilmesi merhametli insanın önemli özelliklerinden biridir (Peker, 2014: 336). Empati duygusuna sahip olan insanlarda şefkat ve merhamet duyguları oluşmaya başlar. Empati, kişinin karşısındakinin duygu ve düşüncelerini doğru anlayabilmek için kendini onun yerine koyma durumudur. Başkalarının düşünce ve duyguları ile bunların muhtemel anlamlarının tam anlamıyla farkında olmasıdır. Karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini temsili olarak yaşamaya gayret göstermesidir. Gelişim özellikleri uygun olarak bir çocuk 3-4 yaşına ulaştığında diğerlerinin duygularına duyarlılık göstermesi ve empati kurması beklenmektedir. Bu dönemde çocuk kendi duyguları ile diğer kişinin duygularını aynı görmektedir. Bu durumu örneklendiren durumlardan biri de küçük çocukların birbirlerine bakarak ağlamalarıdır. Empati duygusu sayesinde çocuk artık karşısındakini daha iyi anlayabilmektedir (Hökelekli, 2011: 7). Empati duygusunun gelişimi erken çocukluk döneminde gelişmeye başladığı için merhamet değerinin

oluşması ve bu değerin kazandırılmasına bu dönemde başlanması gerektiğini söylemek uygun bir değerlendirme olur.

Erken çocukluk döneminde çocuğa kazandırılması gereken sevgi ve merhamet değerleri ile ilgili ikinci üniteye yer verilen kazanımların 4-6 yaş grubunda yer alan çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığını söylemek mümkündür.

3.3.3. Saygı Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.4. Dini Bilgiler-1, 3.Üniteye Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-3 Saygı	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Saygı ile ilgili ifadeleri kullanır.	X		
2. Ailesine karşı saygı gösterir.	X		
3. Arkadaşlarına karşı saygı gösterir.	X		
4. Çevresine karşı saygılı davranır.		X	
5. Allah’a olan saygısını gösterir.	X		
6. Peygambere olan saygısını gösterir.	X		
7. Saygı davranışlarının olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
8. Saygılı olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.		X	
9. Peygamberimizin, çevresindeki tüm varlıklara karşı saygılı olduğunu bilir.	X		
10. Kur’an-ı Kerim’e saygı gösterir.	X		
11. Ezan okunurken saygı gösterir.	X		
12. Farklılıklara saygı gösterir.	X		
Toplam	9	3	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının üçüncü ünitesi “Saygı” ünitesidir. Bu üniteye toplam on iki kazanım yer almaktadır. Bu on iki kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, dokuz kazanımın bilişsel alana, üç kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik ise herhangi bir kazanım bulunmamaktadır. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların birinin hatırlatma, sekiz kazanımın uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ikisinin alma, birinin kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde saygı değerinin işlendiği ve buna yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Saygı, çocuğun taşıması gereken en önemli değerlerden biridir. Saygı çocukların kendilerini tanımaları, evrensel düşünceleri oluşturmaları ve toplumu ile sosyalleşmeleri için vazgeçilmez bir değerdir (Türk, 2009: 17).

Saygı değerinin çocuğa kazandırılması çok erken dönemlerde başlar. Her bebek doğduğunda farklı mizaç ile dünyaya gelir. Bebeklerin beslenme, uyuma gibi günlük rutinleri, hareket etme ve çevreye uyum sağlama süreçleri birbirinden farklılık gösterir. Saygının çocuklara karşılıklı bir şekilde öğretilmesi açısından dünyaya geldikleri andan itibaren gelişim özelliklerine ve gereksinimlerine duyarlı bir çevre oluşturmak önemli olarak görülmektedir. Piaget'e göre, çocuklarda işlem öncesi dönemde benmerkezcilik hâkimdir. Çocuklar dünyayı kendi bakış açılarından değerlendirir ve başkalarının bakış açısıyla değerlendirmekte zorlanır. Bu durum, çocukların istemli olarak bencil olduğu anlamına gelmez. Ancak, onların düşüncelerinin yeterli düzeye ulaşmadığını gösterir (Başal, 2007; Ömeroğlu & Kandır, 2005). Çocuklar benmerkezciliğe sahip oldukları için saygı göstermeyi öğrenmeleri ve kendilerini kontrol etmeleri zordur (Isaacs, 2001; akt: Dinç, 2012: 85). Ancak çocukların toplumsal anlamda birey olmaya başlamaları çevresindeki yetişkinlerle ve diğer çocuklarla etkileşim haline girmesi ve aynı zamanda oyun oynaması ile gerçekleşebilmektedir. Çocuklar küçük birer vatandaş olmayı, sorumluluk alarak, kurallara uyarak, paylaşma ve işbirliği yaparak öğrenebilmektedir. Çocuk çevresi ile etkileşime girerek kendini savunmayı, hakkını korumayı, başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenmektedir. Böylece kendi bencilliğinden sıyrılmaktadır (Başal, 2007). Çocukların bencillikten uzaklaşması hem bilişsel becerilerinin gelişimi ile hem de çevrenin etkisiyle gerçekleşir. Bulunduğu çevrede bireyler birbirlerine karşılıklı saygı duyuluyorsa bencillikten daha rahat kurtulabilir. Bu yüzden gerek ailede gerekse çocuğun eğitim alacağı ortamda saygı değerinin kazandırılması önemli olarak görülmektedir.

Huzurlu bir toplumun oluşmasında büyük öneme sahip olan saygı değeri, insan ilişkilerinin temelini oluşturur. Erken yaşlardan itibaren saygı değerinin çocuklara kazandırılmasını (Yazıcı ve Yazıcı, 2015) ve çocuğun gelişim özelliklerinin dikkate alınarak, iletişim ve etkileşimde bulunduğu kavramlarla bütünleştirilmesinin önemli olduğu görülmektedir.

Erken çocukluk dönemi, işlem öncesi dönem olarak adlandırdığı Piaget’in gelişim kuramı aşamasına denk gelmektedir. Bu dönemin özellikleri arasında çocukların soyut kavramları anlamakta zorlanmaları da yer almaktadır. Çocuklara kazandırılacak beceri ve değerlere yönelik davranışların somutlaştırılarak verilmesi bu nedenle önem kazanmaktadır (Aral, 2011). Saygı ünitesinde yer alan kazanımlar bu açıdan ele alındığında verilmek istenen davranışlarla ilgili ezber yaptırmak yerine, öğrendiği değeri davranışa dönüştürülmesinin beklenmesi, çocukların öğrendiği davranışın gerekçelerini anlayacağı değil, davranışı alışkanlık edineceği dönemde olmasından dolayı yerinde bir uygulama olarak görülmüştür. Ayrıca öğrendiği kavramı kullanmasının istenmesi ve bu saygı değeri ile ilgili farkındalık oluşturmaya amaçlamasından dolayı erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerinin dikkate alınması uygun bir yaklaşım olmuştur.

3.3.4.Sorumluluk Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.5. Dini Bilgiler-1, 4.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-4 Sorumluluk	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Öz bakım ile ilgili sorumluluklarını yerine getirir.		X	
2. Ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirir.		X	
3. Arkadaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirir.		X	
4. Sınıftaki sorumluluklarını yerine getirir.		X	
5. Çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirir.		X	
6. Sorumluluk almaya istekli olur.		X	
7. İnsanların farklı görev ve sorumlulukları olduğunu fark eder.		X	
8. İnsanların sorumlu olduğu toplumsal davranışlara örnek verir.	X		
9. İnsanların Allah’a karşı sorumlulukları olduğunu bilir.	X		
10. Sorumlulukları yerine getirmenin olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
11. Sorumlulukları yerine getirmenin Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.		X	
Toplam	2	9	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanı dördüncü ünitesi “Sorumluluk” ünitesidir. Bu üniteye toplam on bir kazanım yer almaktadır. Bu on bir kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, iki kazanımın bilişsel alana; dokuz kazanımın duyuşsal alana yönelik yazıldığı, psikomotor alana yönelik ise herhangi bir

kazanıma yer verilmediği tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların birinin anlama, birinin hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların üçü alma, bir kazanımın tepkide bulunma, beş kazanımında kişilik haline getirme basamağına yönelik yazıldığı tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde sorumluluk değeri işlenmiş ve buna yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

Sorumluluk, diğer değerlerin gelişimine katkı sağlayan önemli bir değerdir (Lickona, 1991'den akt; Dinç, 2012: 82). Çocuklar için sorumluluğun anlamı, kendi görev ve yükümlülüklerini fark etmesidir (Isaacs, 2001'den akt; Dinç, 2012: 82). Bu görev yükümlülükler çocuklarda hemen fark edilmeye başlanmaz çünkü çocuklar sorumluluk duygusuyla dünyaya gelmezler. Ama seçim yapmayı, özgür olmayı, haklarını kullanmayı yaşamlarının ilk yıllarından itibaren öğrenmeye başlar. Çocukların sorumluluklarının farkına varmaları, yaşına, gelişimine ve algısına uygun olarak aldığı kararlar ile beraber bu kararları uygulayarak edindiği tecrübeyle gerçekleşir. Çocuğun yeni sorumluluklar alma konusunda cesaretlenmesini ise, yaptığı seçimlerin sonuçları etkiler. Kişide sorumluluk duyarlılığının ve bilincinin temelini, okul öncesi dönemde aldığı sorumluluk eğitimi oluşturmaktadır (Bakan, 2018: 45). Hayatın en kritik dönemlerinden biri olan okul öncesi dönemde bulunan çocukta sorumluluk duygusunun gelişmesi ve desteklenmesi, ileriki yaşamını önemli derecede etkileyeceğinden bu dönemde çocuklara verilecek olan eğitimler önemli olarak görülmektedir (Dereli- İman, 2014). Ayrıca erken çocukluk döneminde sorumluluk değerinin kazandırılması, öğrenme etkinliklerinde başarı göstermesini sağlarken, çocuğun günlük hayatta aktif olmasına önemli katkı sağlamaktadır (Sezer ve ark.2017).

MEB sorumluluk değerinin erken çocukluk döneminden itibaren kazandırılabilceğinin, bu dönemde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğunu ifade eder. 3-4 yaşlarındaki çocukların, günlük rutinlere bağlı alacağı basit sorumlulukları ve onlardan istenen basit görevleri yerine getirmekte zorlanmayacağını, 5-6 yaşlarında ise, çocukların yaptıkları davranışların kendilerini ve çevresinde bulunanları nasıl etkilediğini fark etmeye başladığını vurgular. Çocukların bu özellikleri dikkate alındığında erken çocukluk döneminde sorumluluk kazandırılabilceğini ifade eder . MEB çocukların bu konudaki değerlendirmeleri de dikkate alındığında; aldığı

sorumlulukları yerine getirmesi, sorumluluk almaya istekli olması, sorumluluklarının farkında olmasını hedefleyen sorumluluk ünitesinde yer alan kazanımların erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu değerlendirilmesini yapmak mümkündür.

3.3.5. Yardımlaşma Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.6. Dini Bilgiler-1, 5.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-5 Yardımlaşma	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-Motor
1. Yardım gerektiren durumların farkına varır.		X	
2. İhtiyacı olduğunda yardım ister.	X		
3. Aile bireylerine yardım eder.		X	
4. Arkadaşlarına yardım eder.		X	
5. Yardım edilmesi veya istenmesi gereken durumları bilir.	X		
6. Yardımlaşmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.		X	
7. Peygamberimizin yardımsever bir insan olduğunu bilir.	X		
8. Yardımlaşmanın olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
9. Yardımlaşma ve paylaşmaya istekli olur.		X	
Toplam	3	6	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının beşinci ünitesi “Yardımlaşma” ünitesidir. Ünite de toplam dokuz kazanım yer almaktadır. Bu dokuz kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, üç kazanımın bilişsel alana; altı kazanımın duyuşsal alana yönelik yazıldığı görülmüştür. Psikomotor alana yönelik ise herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların birinin anlama, ikisinin hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların üçünün alma, ikisinin değer verme ve bir kazanımın ise tepkide bulunma basamağına yönelik yazıldığı tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde yardımlaşma değeri işlenmiş ve buna yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

Çocuklara evrensel ve toplumsal değerlerin kazandırılması, sağlıklı kişilik gelişimine katkı sağlaması açısından önemli görülmektedir. Evrensel değerlerden biri olan yardımlaşma duygusu, çocukta okul öncesi dönemden itibaren görülmektedir. Bunun nedeni çocukların 2 yaşına kadar “benmerkezci” duygular içerisinde olmasıdır. Kendilerine ait olan, değer verdikleri veya sevdikleri şeyi kimseyle paylaşmak istemezler. Ancak 3 yaşla beraber çocuklar akran grubuyla yardımlaşma ve paylaşmanın yer aldığı oyunlara dahil olmaya başlar. Dolayısıyla 2-6 yaş aralığı yardımlaşma ve paylaşma duygusunun kazandırılması açısından önemli bir dönem olarak görülmektedir. İlk çocukluk evresi çocuğun sosyal ilişkiler kurmayı öğrendiği dönemdir. Bu dönemde çocuk ailesi dışındaki insanlarla, akranlarıyla nasıl sosyalleşmesi ve bir arada yaşaması gerektiğini öğrenmeye başlar (Yavuzer, 2007: 170). Çocuğun bu yaşlarda arkadaşlarıyla paylaşmayı ve yardımlaşmayı sevmesi, ailede gördükleri ve okulda aldığı eğitimle mümkün olacaktır.

Okul öncesi dönem, öğrenme dönemi olarak değerlendirilmektedir. Çocuğun sosyal hayata uyum sağlamaya elverişli olması ve bunu duyguları, düşünceleri ve davranışlarıyla göstermeye başlaması, psikolojik durumunun öğrenmeye ve bir araya getirdiği bilgileri zihninde tutarak işleyebilmesi, erken çocukluk dönemi özellikleri arasındadır. Çocuklar dinleme ve anlayabilme yaşına ulaştıkları için onlarla sözlü bir şekilde anlaşmak daha kolaydır. Dolayısıyla yardımlaşmanın temel ölçütü, çocuğa anlatılabilir, yanlış ve hatalı davranışlarda bulunduğu, bunun nasıl düzeltilebileceği ifade edilebilir. Ayrıca, başkalarına nasıl yardım edebileceği de yine sözle anlatılabilir (Şahin, 2017: 53). Yardımlaşma ünitesinde yer alan kazanımların verilen bu ifade ile aynı doğrultuda olduğunu söylemek mümkündür. Etrafındakilere yardım etmesini ve yardım etmeye istekli olmasını, ihtiyacı olduğunda yardım istemesi gerektiğini bilmesini, dinimizde yardımlaşmanın yerini çocuğa kazandırmayı hedefleyen kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özellikleri düşünüldüğünde bu kazanımlara programda yer verilmesinin yerinde bir karar olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.6. Sabır Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.7. Dini Bilgiler-1, 6.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-6 Sabır	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. İsteklerini ertelemesini bilir.	X		
2. Gerektiğinde sırasını bekler.		X	
3. Allah'ın sabırlı davranmayı sevdiğini bilir.	X		
4. Peygamberimizin sabırlı bir insan olduğunu bilir.	X		
5. Sabırlı olmanın olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
6. Sabırlı olmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.		X	
7. Sabırlı olmayı gerektiren durumlara örnekler verir.	X		
Toplam	4	3	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının altıncı ünitesi “Sabır” ünitesidir. Bu ünite toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, dört kazanımın bilişsel alana; üç kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların üç kazanımın hatırlatma, bir kazanımın ise uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal basamakta yer alan iki kazanımın alma, bir kazanımın kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu görülmüştür. Kazanımlara içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde sabır değerinin işlendiği ve buna yönelik kazanımlara yer verildiği görülmüştür.

İnsanların sahip olması gereken önemli değerlerden biri sabırdır. Bu nedenle erken dönemlerden itibaren çocukların çeşitli etkinliklerle sabır konusunda eğitilmeleri çocuğa büyük fayda sağlayacaktır. İsteklerine her zaman ulaşan çocuk hayatının ilerleyen zamanlarında zorluklarla karşılaşmakta ve sahip olduklarının kıymetini bilmemektedir (Tuzcuoğlu, 2003: 106). Bu durumda küçük yaştan itibaren çocuğa her istediğine sahip olamayacağı ya da sahip olabilmesi için beklemesi gerektiğinin öğretilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da sabır değerinin çocuğa kazandırılması ile gerçekleşecektir.

Henüz duygularını kontrol edebilme ve isteklerini erteleyebilme davranışı gelişmediği için okul öncesi döneminde bulunan çocuklar oyun, yemek, uyku, dinlenme

vb. etkinlikleri gerçekleştirirken uygun anı bekleme, etkinliği uygun şekilde ve sonuna kadar sürdürme konusunda zorlanabilirler. Kendi istediklerinin bir an önce gerçekleşmesini isteyebilirler. Ancak çocuk kendini tam anlamıyla denetlemeye başladığında, belirlediği bir hedef ya da karşılaştığı bir durum için isteklerini erteleyebilir ve bekleyebilir (Dinç, 2012: 87). Bu durumda çocuklarda sabır gösterme davranışı, duygularını denetleyebilme, isteklerini erteleyebilme ve çeşitli etkinliklerde bulunmak için uygun zamanı bekleme şeklinde kendini göstermektedir.

Sabır değerinin çocuklara kazandırılmaya çalışılması konusunda da sabırlı olmak gerekir. Çocukların içinde bulunduğu gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmalı, verilecek olan eğitimde bu durum göz ardı edilmemelidir. Ayrıca sabır davranışının çocukta gelişebilmesi için zamana ihtiyaç olduğu da unutulmamalıdır. Bu doğrultuda, 4-6 yaş Kur'an Kursu programı dini bilgiler-1 öğrenme alanı, altıncı ünitesi olan sabır değeri ile ilgili verilen kazanımların, erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.7. İyilik Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.8. Dini Bilgiler-1 7.Ünitede Yer Alan Kazanımları Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-7 İyilik	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. İyiliğin karşılık beklemeden yapılması gereken bir davranış olduğunu bilir.	X		
2. İyilik olarak nitelendirilebilecek davranışların neler olabileceğini ayırt eder.	X		
3. İyilik yapmanın olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
4. İyiliksever bir insanın özelliklerini bilir.	X		
5. İyilik yapmaya istekli olur.		X	
6. İyilik yapmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan olduğunu farkına varır.		X	
7. Peygamberimizin iyiliksever bir insan olduğunu bilir.	X		
Toplam	4	3	

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının yedinci ünitesi “İyilik” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, dört kazanımın bilişsel alana; üç kazanımın duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Psikomotor alana yönelik bu üniteye herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından

bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların üçünün hatırlatma, birinin çözümleme aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ikisinin alma, bir kazanımın ise tepkide bulunma basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde iyilik değerinin işlendiği ve buna yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

İyilik, erken çocukluk döneminde bulunan çocukların rahatlıkla öğrenebilecekleri konulardan biridir (Doğan, 2014: 222) . İyilik değerinin kazandırılması ve çocukların iyilik yapan birer birey haline gelebilmeleri için, öncelikle onların 3-4 yaşlarında başlayan empati yani başkalarının duygularına duyarlılık gösterme yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Empati yeteneği çocuğun çevresinde yaşananlara karşı duyarlı olmalarını sağlayarak, zor durumdaki kişileri anlamalarına ve onlar için bir şeyler yapmaları gerektiğinin farkına varmalarını sağlayacaktır. Ayrıca çocuğa karşısındaki insanı anlama, iyilik yapmaktan mutlu olma becerileri kazandırılırsa daha sonraki zamanlarda o çocuğun içinde kötülük tohumları filizlenemeyecektir (Karakaş vd. 2011).

Erken yaşlardan itibaren çocuklara kazandırılmak istenen iyilik yapma duygusu esasen her insanda var olması gereken, kişilerin mutlu olmasını sağlayan değerlerden biridir. İyilik yapmak, hem iyiliği yapan kişiyi hem de iyilikte bulunan kişi veya kişileri mutlu eder. (Tarhan, 2010: 163-164).

İnsan yaşamının her döneminde önemli bir yere sahip olan iyilik değerinin kazandırılmaya çalışıldığı üniteye yer alan kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygunluğuna baktığımızda; kazanımların tanımlamaya, söylemeye, ezberletmeye yönlendirmediği, çocukta istek ve farkındalık oluşturmaya amaçladığı görülmüştür. Bunun da erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür. Sadece birinci kazanımda yer alan “iyiliğin karşılık beklenmeden yapılması gereken bir davranış olarak bilir” ifadesindeki karşılık beklemeden ifadesine yer vermesi erken çocukluk döneminde bulunan, kendi çıkarlarını ön planda tutan çocukların (MEB, 2007: 14), karşılık beklemeden iyilik yapmanın ne demek olduğunu kavrayamayacak düzeyde olduğu düşünüldüğü için bu kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun bulunmamıştır.

3.3.8. Doğruluk ve Dürüstlük Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.9. Dini Bilgiler-1, 8.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-8 Doğruluk Ve Dürüstlük	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Dürüst bir insanın özelliklerini bilir.	X		
2. Ailesine her zaman dürüst davranır.		X	
3. Arkadaşlarına her zaman doğruyu söyler.	X		
4. Dürüst olan ve olmayan davranışları ayırt eder.	X		
5. Çevresine karşı her zaman dürüst olur.		X	
6. Dürüst olmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.		X	
7. Peygamberimizin doğru ve güvenilir bir insan olduğunu bilir.	X		
8. Müslümanın güvenilir insan olduğunu bilir.	X		
9. Doğru ve dürüst olmanın olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
Toplam	5	4	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının sekizinci ünitesi “Doğruluk ve Dürüstlük” ünitesidir. Bu üniteye toplam dokuz kazanım yer almaktadır. Bu dokuz kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, beş kazanımın bilişsel alana, dört kazanımın duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki bir kazanımın anlama, üç kazanımın hatırlatma, bir kazanımın ise çözümleme aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamakta yer alan iki kazanımın alma, bir kazanımın değer verme, bir kazanımın ise kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde doğruluk ve dürüstlük değerlerinin işlendiği ve bunlara yönelik kazanımlara yer verildiği görülmüştür.

Gelişim özellikleri ile ahlaki bir değer olarak dürüstlüğü kazandırılması arasında önemli bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Bilişsel gelişim aşamalarında yaşanan gelişmeler, ahlaki gelişim alanını da etkilemekte ve bu alanda ilerleme kaydedilmesini sağlamaktadır. (Akyürek, 2003: 182-183). Çocuğun iradesinin güçlendirilmesi ve özdenetiminin geliştirilmesi, doğru davranışları benimsemesi ve

herhangi bir baskının olmadığı anlarda da doğru olanı seçebilmesine katkı sağlayacaktır (Aydın, 2005).

Gerçek ile hayalin birbirine karıştırıldığı okul öncesi dönemde, doğruluk değerinin kazandırılmaya çalışılması çocuk için hazırlık aşaması olarak değerlendirilebilir (Başaran, 1996: 82). Bu dönemde bazen ceza almamak için çocuklar isteyerek yalana başvurabilmektedir (Semerci, 2012: 167-168). Bu dönem için çocuğa doğruluk değerinin insanın sahip olması gereken güzel bir davranış olarak anlatılması, bu davranışın övülmesi ve çocuğa iyi bir model olarak olumlu yaşantıların sunulması yeterli olacaktır.

Çocuklar sahip oldukları benmerkezci düşünce yapısı ve hayal güçlerinin etkisiyle bazı konuları abartabilmekteler. Böyle bir durum yaşandığında çocuğun yalan söylediğine yönelik suçlamalarda bulunmadan, doğruyu söyleme konusunda güvenebileceği bir ortam oluşturulmaya çalışılması doğruluk değerinin kazandırılması açısından daha doğru olacaktır.

Dürüstlük ve doğruluk, çocuğa kazandırılmak istenen temel değerlerdendir. Bu değerleri kazandırmayı amaçlayan sekizinci üniteye yer alan kazanımları incelediğimizde; erken çocukluk döneminde bulunan çocukların, şimdiki zaman kavramı hakkında bilgi sahibi olduğu fakat çocuklarda geçmiş ve gelecek zaman kavramlarının henüz belirgin olmadığı bilinmektedir (Köylü, 2013: 20). Bu dönemdeki çocuğun bilişsel gelişim özellikleri dikkate alındığında zaman kavramının yeterince gelişmediğini söylemek mümkündür. Bu yüzden üç kazanımda yer verilen “her zaman” ifadesinin çocuk tarafından tam anlaşılmayacağı düşünüldüğünden, bu ifadelerin çıkarılması erken çocukluk dönemi gelişim özellikleri açısından daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bunun dışında üniteye yer alan diğer kazanımların erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığı görülmüştür.

3.3.9. Adalet Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.10. Dini Bilgiler-1, 9.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-9 Adalet	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.		X	
2. Adil olan ve olmayan davranışları ayırt eder.	X		
3. Çevresine karşı adil davranır.		X	
4. Adil olmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunun farkına varır.		X	
5. Allah'ın adil olduğunu bilir.	X		
6. Peygamberimizin herkese adil davrandığını bilir.	X		
7. Adil davranışların olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
8. Karşılaştığı problemlere adil çözümler üretir.	X		
Toplam	4	4	-

Dini bilgiler-1 öğrenme alanının dokuzuncu ünitesi “Adalet” ünitesidir. Bu üniteye toplam sekiz kazanım yer almaktadır. Bu sekiz kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, dört kazanımın bilişsel alana; dört kazanımın da duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların ikisi hatırlatma, bir kazanımın çözümleme, bir kazanımın ise yaratma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamakta yer alan iki kazanımın alma basamağına, iki kazanımın kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bu ünitenin kazanımların da içerik olarak ünitenin başlığına da uygun bir şekilde adalet değeri konusu işlenmiş ve buna yönelik kazanımlara yer verilmiştir

Toplumsal bir varlık olan insanın, düzgün bir hayat sürdürebilmesi ve rahat bir yaşama sahip olabilmesi için ihtiyaç duyduğu en temel değerlerden biri adalettir. Çünkü adalet, aileleri ayakta tutan, toplumun ve devletin devamını, aynı zamanda bekasını sağlayan bir değerdir (Modaıiq, 2017: 38).

Okul öncesi dönem çok etkili, tesirli, yapıcı, duyguların geliştirmesine daha uygun ve kişiliğin temellerinin atıldığı aynı zamanda hızla geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde değerler eğitimi kapsamında programlı sistemli, amaçlı ve bilinçli bir şekilde

adalet değerinin kazandırılmaya çalışılması ahlaklı ve gelecekte faydalı olacak bireylerin yetiştirilmesine ve medeniyetlerin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır (Kaya, Taşkın, 2006: 139).

5-6 yaşlarından itibaren çocukta adalet duygusu gl bir şekilde görülmeye başlanmaktadır (Hökelekli, 2009: 19). Okul ncesi döneme denk gelen bu yaş aralığında yer alan çocukların bilişsel yönlerinden çok, duygusal yönleri gelişmektedir. Bu yüzden adalet değeri kazandırılmaya çalışılırken çocukların duygularına hitap edecek şekilde bir planlamanın yapılmasında fayda görülmektedir (Oruç, 2014a: 19).

ocukta adalet duygusunun 5-6 yaşlardan itibaren görülmeye başlanmasından dolayı 4 yaşındaki çocuğun bilişsel gelişimi henüz adalet kavramını tam olarak anlayıp, yorumlamasını mümkün kılmayabilir. Buradan hareketle çocuklara kazandırılmak istenen adalet değerinin gelişim özelliklerine göre 4 yaş için erken, 5-6 yaş için uygun olduğu söylenebilir. Bir diğer taraftan da bu ünitede yer verilen kazanımların ilerleyen zamanlarda çocuğun adalet değerini daha iyi kavraması için bir hazırlık aşaması olarak da değerlendirilebilir.

3.4. Dini Bilgiler- 2 ğrenme Alanı nite ve Kazanımlarına Dair Bulgular

Dini bilgiler-2 öğrenme alanında dokuz ünite bulunmaktadır. Bu niteler Allah'ı Seviyorum, Peygamberi Seviyorum, Kitabımı Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Kâinatı Seviyorum, Dinimizi Seviyorum, Dini Mekânlarımızı Seviyorum, Vatanımı Seviyorum Ve Bayramlarımızı Seviyorum adlı ünitelerden oluşmaktadır. Dini bilgiler-2 öğrenme alanında yer alan ünitelerde toplam 65 kazanım bulunmaktadır. Bu bölümde dini bilgiler-2 öğrenme alanında yer alan ünitelerin kazanımları incelenerek bu alana yönelik bulgulara yer verilmiştir.

3.4.1. Allah'ı Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.11. Dini Bilgiler-2 1.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-1 Allah'ı Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Allah'ın var ve bir olduğunu bilir.	X		
2. Tüm varlıkları Allah'ın yarattığını bilir.	X		
3. Allah'ın tüm varlıkları sevdiğini bilir.	X		
4. Allah'ın merhametli olduğunu bilir.	X		
5. Allah'ın her şeyi bildiğini, işittiğini ve gördüğünü bilir.	X		
6. Allah'ı sever ve O'na güvenir.		X	
7. Allah'ın verdiği nimetlerin farkına varır.		X	
Toplam	5	2	-

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının birinci ünitesi “Allah'ı Seviyorum” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, beş kazanımın bilişsel alana; iki kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik bu üniteye herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların beşinin de hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal basamaktaki kazanımların birinin alma, bir diğer kazanımın ise değer verme basamağına yönelik olduğu görülmüştür. Bu ünitenin kazanımların da içerik olarak ünitenin başlığına da uygun bir şekilde Allah'ı tanıtmayı ve sevdirmeyi hedefleyen kazanımlara yer verilmiştir.

Din eğitimcileri, Allah inancını çocuklara öğretilmesi gereken en temel ve en önemli konu olarak görmektedir (Ttorrance'den akt: Köylü, 2004: 147). Çünkü diğer dini inanç ve uygulamaların temelini Allah inancı oluşturmaktadır. Çocukların gelişim özelliklerini bilmek, onların maddi ve manevi ihtiyaçlarının nelerden oluştuğunu anlamamıza katkı sağlayacaktır. Çünkü bu konuda yeterli bilgiye sahip olmayan ebeveynler ve eğitimciler çocuklara karşı fazla beklentiye girmektedir (Selçuk, 1991: 73). Allah tasavvuru hakkında bilgi sahibi olmaya başlayan çocukların da gelişim özelliklerinin dikkate alınmaması, olumsuz sonuçlara yol açabilir.

Bazı psikologlar, çocukların dini alandaki ilgilerinin en yoğun olduğu dönem olmasından dolayı 4 yaşı altın çağ olarak görmektedir (Vergote 1971'den, akt: Köylü, 2004: 149). Bu dönemde çocukların Allah hakkındaki düşünceleri, hayali ve hissi olduğu için Allah'ı peri masallarındaki bir karakter gibi düşünür. Bu dönemde ailenin dini hassasiyetinin olması, çocuğu etkilemekte ve hislerinin Allah'a doğru yönlenmesini sağlamaktadır. Çocuklar, güç ve kudret sahibi, her şeye hakim olan Allah'ı, tıpkı ailesi gibi kendisinin hizmetini gören bir koruyucu güç olarak kabul eder. Bu da çocuğun bu dönemde aile ve Allah imajını birbirine karıştırıyor gibi görünmesini neden olur (Fersahoğlu ve Demir, 2012: 57). Kısaca ahlak ile ilişkili her şeyden güçlü, her şeyi bilen, her şeyi algılayan bir Allah tasavvurunun normal bir çocuk gelişiminde 5 yaşından önce kendiliğinden geliştiğini söylenebilir (Barrett'tan akt: Köylü, Oruç, 2020: 61).

Allah anlayışının okul öncesi dönem olarak bilinen 4-6 yaş grubunda genellikle açık bir şekilde bireysel ilgi üzerine oturtulmuştur. Küçük çocuklar var olan Allah tasavvurlarının hepsinin kendisinin iyiliği ve istekleri için çalıştığını düşünmektedir. Örneğin beş yaşındaki bir çocuğa; Allah'ın varlığına dair delil konusunda sorular sorulduğunda gelecek olan yanıtın “Allah beni yarattı.” şeklinde olması beklenmektedir. Bu cevaptan yola çıkarak bu dönemin özelliklerini taşıyan çocuğun ben-merkezci bir yaklaşıma sahip olmasından dolayı kendisini ön plana çıkaran ve önemseyen bir cevap verdiği görülmektedir. Yine bu dönemde çocukların Allah hakkında konuşabildiği ve bir yaratıcı ile yaşanan olaylar arasında bazı temel ilişkiler kurabildiği gözlemlenmektedir (Heller 1988'den akt: Köylü, 2004: 145)

Çocuklara dini konularda bir şeyler öğretebilmek için öncelikle doğru bir Allah kavramı öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Çocukların dini inanç ve öğretime etki eden faktörler arasında yaş, çevre ve kişilik özellikleri vardır. Yaş bunlar arasında dini inanç ve öğretimi en çok etkileyen faktör olarak düşünülmektedir. Bu yüzden çocuğa sunulacak öğretim tekniklerinde, çocuğun içinde bulunduğu yaş ve gelişim özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir (Köylü, 2004: 149).

Okul öncesi dönemde bulunan çocuk Piaget'in kuramında işlem öncesi döneme denk gelir. Bu dönemde çocuğun sahip olduğu zihin olgunluğu, bilgileri daha çok deneme, görüp izleme ya da bizzat onu yaşayarak tecrübe ederek kazanmasına

elverişlidir. Çocuğa içinde bulunduğu dönemin özelliklerinden dolayı Allah'ın birliğini, eşi benzeri olmadığını ve onu bir yere bağlı olarak düşünülmemesi gerektiğini söyle ifade etmek kolay değildir. Bu yüzden uygun olan yaklaşımın, zihne yüklenmek yerine, duygularına hitap edecek bir yol izlenmesi olarak görülmektedir (Selçuk, 1991: 41). Çocuklara Allah'ın; insanları ve çocukları seven, koruyan, esirgeyen, bağışlayan özelliklerinin öğretilmesi çocukların Allah'ı sevimli, nurani ve iyi biri olarak tasavvur etmesini ve O'na yakın olma duygusunun oluşmasını sağlayacaktır. Bu yüzden çocuklara Allah inancı kazandırılırken temelinde sevginin olması, çocuğun Allah'ı sevmesini, Allah'ın da kendisini sevdiğine inanmasını sağlamayı hedeflemelidir. (Bilici, 2012:204; Oruç, 2014a: 167). Çocuğun din eğitiminin bilişsel gelişimi, dil gelişimi, duyuşsal gelişimi gibi gelişim alanlarına paralel olarak yapılması ve kolaydan zora giden bir yöntemin izlenmesi yararlı olacaktır (Bilgin, 1987: 21-22).

4-6 yaş Kur'an Kursu programında, Allah tasavvurunun oluşmaya başladığı çocukluk döneminde yukarıdaki tavsiyelerin dikkate alınarak 4-6 yaş grubu çocuklara Allah'ı tanıtmayı, yaşlarına uygun bir şekilde Allah'ın özelliklerini öğretmeyi ve Allah ile sevgi bağı kurmasını hedefleyen kazanımlara yer verildiği görülmüştür. Bu kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerinin dikkate alarak hazırlandığını söylemek mümkündür.

3.4.2. Peygamberimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.12. Dini Bilgiler-2 2.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-2 Peygamberimi Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Peygamberlerin görevlerini bilir.	X		
2. Peygamberimizin kişisel özelliklerini bilir.	X		
3. Peygamberimizin insan ilişkilerine yönelik güzel davranışlarından örnekler verir.	X		
4. Peygamberimizle ilgili saygı ifadelerini bilir.	X		
5. Peygamberimizin örnek bir insan olduğunu kavrar.	X		
6. Günlük yaşamında Peygamberimizin bazı davranışlarını model alır.			X
7. Peygamberimizin çocukları sevdiğini bilir.	X		
Toplam	6	-	1

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının ikinci ünitesi “Peygamberimi Seviyorum” ünitesidir. Bu ünite de toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, altı kazanımın bilişsel alana, bir kazanımın ise psikomotor alana ait olduğu görülmüştür. Duyuşsal alana yönelik bu ünite de herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların üç kazanımın hatırlatma, iki kazanımın anlama, bir kazanımın ise uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Psikomotor alana ait olan bir kazanımın ise kurulma aşamasına uygun yazıldığı görülmüştür. Bu ünitenin kazanımların da içerik olarak ünitenin başlığına da uygun bir şekilde Peygamberi tanıtmayı ve sevdirmeyi amaçlayan kazanımlara yer verilmiştir.

Peygamberler, Allah tarafından insanlar arasından seçilmiş, O’nun emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak için görevlendirilmiş kişilerdir. İslam inancında Allah’ın seçmiş olduğu peygamberlere inanmak imanın şartlarından biridir. Okul öncesi çocukluk döneminde Allah kavramından sonra, İslam’ın ikinci temel esası olan Hz. Muhammed ve peygamber kavramının çocuklara kazandırılması da dini gelişim süreci açısından büyük önem arz etmektedir. Din eğitimi verilirken çocuklara peygamberler ve Peygamberimizin tanıtılması önemlidir (Özeri, 2001: 144). Somut bir kavram olan peygamberlere iman konusu çocukların kolay kavrayabileceği inanç esasıdır. Somut kavramlara 4 yaş itibarıyla hâkim olan çocuk, dini düşüncesini şekillendirirken kendisi gibi aynı özelliklere sahip olan bir peygamberi zihninde kolaylıkla canlandırır (Çelik, 2019: 68). Bu dönemde peygamber kavramının çocuğun seviyesine uygun bir şekilde aktarılması ve öğretilmesi, iç dünyasına yerleşmesi, onun ileride daha nitelikli bir dini hayat yaşamasına imkân tanır (Yusufoğlu, 2020: 81). Hz. Peygamber ve diğer peygamberler ile ilgili bilgiler istenilen seviyede beş yaşındaki bir çocuğa aktarıldığında bundan olumlu sonuçlar elde edilmesi beklenir. Örneğin birçok peygamberin hayatından kendisine örneklik teşkil edecek kesitler öğrenen ve bunu içselleştiren çocuk, ileriki yaşamında karşılaştığı durumlarda bilinçaltı sayesinde kendine çözümler üretebilir. Altı yaşında bulunan çocuklar artık Hz. Peygamberin diğer insanlardan farklı iyi biri olduğunu kavrayacak, Allah ve Kur’an ile bağlantı kurduğunu ifade edebilecek seviyeye ulaşmışlardır (Çelik, 2019: 77-82).

Çocukta oluşturulacak sağlam bir Peygamber imajı, onda sağlıklı bir dini şuurun ve kuvvetli inancın oluşmasına, topluma yararlı bir fert olarak yetişmesine ve ilerdeki yaşamında karşılaşılabilecek sorunları çözmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle erken çocukluk döneminde içselleştirilmiş bir Peygamber algısı oluşturmak, çocuk için önemli bir kazanım olacaktır (Bilici, 2014: 256-257). Tüm bu ifadeler dikkate alındığında “peygamberimi seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerinin dikkate alınarak doğru bir peygamber imajı oluşturmayı hedeflediğini söylemek mümkündür. İlk kazanım da tüm peygamberlerin görevlerini bilmesi hedeflenirken altı kazanımın da peygamberimiz Hz Muhammed ile ilgili konulara yer verilmiştir. Ünitenin birinci kazanımın da yer verilen “peygamberlerin görevlerini bilir” ifadesi erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine sahip olan çocuğun peygamberlerin vahiyleri insanlara bildirme görevini de kavramasını hedeflemektedir. Ancak Selçuk’un yaptığı araştırmada bir okul müdürünün derste vahiy kavramını ne kadar anlatırsa anlatsın çocukların anlamadığını tespit eden bir sonuca yer vermesi (Selçuk, 1990: 165) ve özellikle vahiy konusu düşünüldüğünde henüz dört yaşında bulunan çocuğun somut düşünme döneminde olduğu dikkate alındığında bu kazanımın erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olmadığı sonucuna ulaştırmıştır. Diğer altı kazanımın ise çocukların kavrayabileceği düzeyde olmasından dolayı erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olarak tespit edilmiştir.

3.4.3 Kitabımı Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.13. Dini Bilgiler-2 3.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-3 Kitabımı Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Kur'an-ı Kerim'in özelliklerini bilir.	X		
2. Kur'an-ı Kerim'e saygı davranışları gösterir.		X	
3. Kur'an-ı Kerim okunduğunu duyduğunda ilgiyle dinler.		X	
4. Kur'an-ı Kerim okumanın Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olduğunun farkına varır.		X	
5. Namazda Kur'an-ı Kerim'den ayetler okunduğunu bilir.	X		
6. Kur'an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
7. Kur'an-ı Kerim okumaya istekli olur.		X	
Toplam	2	5	-

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının üçüncü ünitesi “Kitabımı Seviyorum” ünitesidir. Bu ünite de toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, iki kazanımın bilişsel alana; beş kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların ikisinin de hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal basamaktaki kazanımların üç kazanımın alma, bir kazanımın tepkide bulunma, bir kazanımın ise kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu görülmüştür. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde Kur’an-ı Kerim’i tanıtmaya ve sevdirmeye yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Kur’an tasavvurunun çocuklarda oluşturulması, dini duygu ve düşüncenin kazandırılması ve geliştirilmesinde, önemli bir yere sahiptir. Kur’an tasavvurunun oluşturulmasında ise başta ailenin konuya olan duyarlılığı olmakla birlikte, okul öncesi eğitim kurumların da bu konuda alacağı eğitim ve öğretim son derece önemlidir. Bu konuda oluşabilecek bir eksiklik ilerleyen zaman içinde farkında olmadan çocuğun sağlıksız dini oluşumlar içerisine girmesine neden olabilir. İleriki dönemde herhangi bir olumsuzluğun yaşanmaması için 4- 6 yaş grubu çocuklara hazırlanacak olan programlar da çocukların içinde bulunduğu zihinsel, bedensel özellikleri ile beraber hazırbulunuşluk seviyelerine de dikkat edilmesinde aynı zamanda çocuğun doğuştan sahip olduğu din duygusuna da gerekli ilginin gösterilmesinde fayda görülmektedir. (Şen, 2018: 100).

Dört yaşında ki çocuk Kur’an’ın diğer kitaplardan üstün ve özel olduğunu ayırt edebilmektedir. Merak ve öğrenme isteğinden dolayı bu dönemdeki çocuğun, çevresinin de etkisi ile Kur’an’a somut atıflarda bulunarak zihninde şekillendirmeye çalışması beklenmektedir. Dini konularda zamanla öğrendiklerinden hareketle dört yaş çocuğu Kur’an’ın içindeki mesajları anlamaya gayret ederek dini düşüncesini oluşturmaya başlayacaktır (Çelik, 2019: 80). Yaşantısında Kur’an-ı Kerim’in lafzını birçok vesileyle duyan beş yaş çocuğu, aynı zamanda i Kur’an-ı Kerim’i gördüğünde tanır. Bu tanıma Konuk’a göre Kur’an’ın diğer kitaplardan farklı, mukaddes ve yüce nitelikli olduğu fazla detaylı bilgiye sahip olmadığı yönündedir. Bu yaş grubu çocuklar Kur’an’ın diğer kitaplara farklı olduğunu kabul etmekle birlikte, bu farklılığın içeriği olduğunu henüz

anlamamaktadırlar (Konuk, 1994: 81). Altı yaş özelliklerini taşıyan çocuk yaşantısında karşılaştığı soyut kavramlardan dolayı gerçekleri öğrenmek ister ancak Kur'an-ı Kerim'de yer verilen gerçekleri anlayacak seviyeye henüz ulaşamamıştır. Burada çocuğun sorularına seviyesine uygun olarak anlatılan kıssalardan cevaplar bulunabilir (Çelik, 2019: 82).

Dini temel kaynağından öğrenebilmesi için çocuğa erken dönemlerde Kur'an-ı Kerim doğru bir şekilde tanıtılmalı ve sevdirmelidir. Bu konuda öğreticilere önemli görev düşmekte; çocuğun sağlıklı bir dini gelişim göstermesine katkı sağlamak için çocuklara Kur'an-ı Kerim'i tanıtmaya ve sevdirmeye yönelik çaba içerisinde olması gerekmektedir (Sürmen, 2021: 67). Bu ünite de yer alan kazanımlarda Kur'an'ı Kerim'i tanıtmaya, sevdirmeye ve saygı duymaya gibi konulara yer vermiştir. Kur'an'ı Kerim'le ilk defa tanışan bir çocuğun sonraki yıllarda dinle olan ilişkisini etkileyeceği düşünüldüğünden çocuğun bu yaşlarda Kur'an'a duyacağı sevgi, Kur'an öğrenmek kadar önemlidir. Çünkü Çocuk öğrendiği harfleri ya da ezberlediği sureleri unutabilir ama Kur'an-ı Kerim'e karşı duyduğu sevgiyi unutmayacaktır. Bu yüzden öğreticilerin çocuklara kazandırması gereken ilk şey Kur'an sevgisi olmalıdır (Çetin, 2019: 47). “Kitabımı seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımların Kur'an-ı Kerimi sevdirmeye ve tanıtmaya dayalı olan kazanımlara yer vermesi, Kur'an'ı Kerim-1 ve Kur'anı Kerim-2 bölümlerinde yer alan kazanımların Kur'an'ı Kerim'i öğretmeyi hedeflemesinden dolayı programda yer bulması yerinde bir uygulama olmuştur. Fakat bu ünite ilk işlenen üniteler arasında yer alırsa, amacına daha iyi hizmet edeceği kanaatini oluşturmaktadır. Ayrıca programda yer alan bazı kazanımların, öğrencilerin içinde bulunduğu süreçlere odaklanarak yazılmadığı tespit edilmiştir. “Kur'an-ı Kerim'e karşı saygılı davranışlar gösterir.”, Kur'an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder”, “Kur'an-ı Kerim okumaya istekli olur.” kazanımları bir derste ya da bir ünitenin sonunda çocukta oluşması beklenen davranışlar değildir. Bahsedilen kazanımlar süreç içinde çocuğun öğrendikleri, gördükleri tecrübe ettikleriyle kazanacağı davranışlardır. Bu yüzden dersin sonunda ya da ünitenin sonunda çocukların bu davranışları kazanamaması gelişim özelliklerine uygun olmadığı ile ilgili değil, kazanım yazarken dikkat edilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bunun dışında ünite de yer alan kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür.

3.4.4. İnsanları Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.14. Dini Bilgiler-2 4.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-4 İnsanları Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. İnsanların farklı ve ortak özelliklerini bilir.	X		
2. Ailenin insan yaşamındaki önemini kavrar.	X		
3. Arkadaşlığın insan yaşamındaki önemini kavrar.	X		
4. Toplumsal yaşamda insanların farklı rolleri olduğunu bilir.	X		
5. İnsanların birbirlerine ihtiyaç duyduklarını fark eder.		X	
6. Belli başlı görgü kurallarını bilir.	X		
7. Görgü kurallarına uygun davranır.		X	
Toplam	5	2	-

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının dördüncü ünitesi “İnsanları Seviyorum” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, beş kazanımın bilişsel alana; iki kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmektedir. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların üçünün hatırlatma, iki kazanımının ise anlama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki bir kazanımın alma, bir kazanımın kişilik haline getirme basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kazanımları içeriğinde ünitenin başlığına da uygun bir şekilde insan yaşamında önemi olan konulara ve insanın sosyal hayatında sergileyeceği görgü kurallarına yer verilmiştir.

Arkadaşlık, karşılıklı ve gönüllülük esasına dayanan özel bir ilişki türüdür. Çocuğun gelişim süreci içerisinde önemli yere sahip olan arkadaşlık ilişkisi; duygusal, sosyal ve bilişsel düzeyde çocuğu etkileyen ve aynı zamanda çocuğun çevresine uyum sağlamasında önemli rol oynayan kritik bir olgudur. Özellikle çocukların sosyal gelişimi noktasında üzerinde durulması gereken konulardan birisidir (Vasta, Haith, Miller 1992’den akt: Beyazkürk, Anlık, Dinçer, 2007:15). Erken çocukluk döneminin önemli gelişimsel hedeflerden biri de arkadaşlık becerilerinin kazandırılmasıdır. Okul öncesi dönemde kurulan arkadaşlık ilişkileri çocuğun gelişim alanlarının birçoğunu olumlu

yönde etkilemektedir. Özellikle çocukların sosyal, kavramsal, işbirliği ve duygusal gelişimi için temel becerileri öğrenme ve bu becerileri uygulamaya koyması açısından fırsatlar içerir. Arkadaşlık çocuklarda, ait olma duygusuyla beraber, güven duygusunun oluşmasına, bu da stresin azalmasına katkıda bulunur. Ayrıca bu dönemde kurulan başarılı arkadaşlık bağları, çocuğun yaşam kalitesini arttırır (Yu, Ostrosky ve Fowler, 2011'den akt: Özyürek, 2017: 130). Çocuğun arkadaşlarıyla kuracağı sosyal diyaloglar, çocuğa duygusal destek ve paylaşım sağlayarak, çocuğun iç dünyasının zenginleşmesini sağlar. Ayrıca, arkadaşlık ilişkileri, toplumsal becerilerin gelişmesine katkı sağlayarak yeni arkadaşlar edinmesini kolaylaştırır ve toplumsal normların öğrenilmesini sağlar (Hortacsu, 2002).

Çocuk için önem arz eden konulardan biri de ailedir. Dünyaya geldiği andan itibaren vaktinin büyük kısmını ailesi ile geçiren çocuk ilk eğitimini de burada alır. Aile içerisinde aldığı eğitimler arasında öğrenmesi gereken toplumsal değerler ve uyması gereken görgü kuralları vardır. Öğrenmiş olduğu bu değerleri ve kuralları davranış haline getiren çocukların sosyal ilişkilerde başarılı olması beklenir (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016: 756). Okul öncesi döneminden itibaren anne, baba ve öğretmene sosyal becerilerin, görgü kurallarının ve duygusal davranışların kazandırılmasında önemli görevler düşmektedir. Öğretmen ailesi ile yapacağı işbirliği ile okul öncesi eğitimde; sırasını bekleme, kurallara uyma, paylaşma, yardımlaşma, sorumluluk alma, arkadaşlık kurma, lider olma, kendine güven, hoşgörü, nazik olma ve iletişim kurma gibi davranışların çocuklarda kazandırılmasını sağlamak için desteklenebilir (Ceylan, 2009).

Arkadaşlık duygusunun erken çocukluk döneminde önemli bir yere sahip olmasından dolayı bu duygunun önemini kavratmayı hedefleyen kazanımlar ile çocuklara belli başlı görgü kurallarının kazandırmayı hedefleyen kazanımların programda yer bulması, 4-6 yaş grubunda bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun birr şekilde azıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca dördüncü ünite de insanların farklı özelliklerinin olduğunu, ailenin insan yaşamındaki önemini, her bireyin toplumda farklı rollerinin olduğunu kazandırmayı hedefleyen kazanımlarında erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür.

3.4.5. Kainatı Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.15. Dini Bilgiler-2 5.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-5 Kâinatı Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Allah'ın kâinatı bir düzen içerisinde yarattığını fark eder.		X	
2. Doğada vakit geçirirken kâinatın güzelliklerini fark eder.		X	
3. Allah'ın insanlar için pek çok nimetler yarattığını bilir.	X		
4. Çevreyi temiz tutar.		X	
5. Çevreye zarar verici davranışlardan uzak durur.		X	
6. Allah'ın insanlar için yarattığı nimetleri verimli kullanır.		X	
Toplam	1	5	-

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının beşinci ünitesi “Kainatı Seviyorum” ünitesidir. Bu üniteye toplam altı kazanım yer almaktadır. Bu altı kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, bir kazanımın bilişsel alana, beş kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmektedir. Psikomotor alana yönelik ise herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki yer alan bir kazanımın hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmektedir. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ikisinin alma, üç kazanımın ise kişilik haline getirme basamağına yönelik yazıldığı görülmüştür. Kazanımlar içerik olarak incelendiğinde ünitenin başlığına da uygun bir şekilde kâinattaki düzenin ve güzelliğinin kaynağı ile beraber nimetlerin yaratıcısının Allah olduğunu kazandırmayı hedefleyen kazanımlar ile çevre bilinci oluşturmayı amaçlayan kazanımların olduğu görülmüştür.

Çocuklara yaşamlarının ilk yıllarında doğru bir çevre bilinci kazandırmak, çocukların doğal çevre ile olumlu etkileşim sağlamasına fırsat vermek ve doğa ile bağlarını güçlendirebilmek mümkündür (Başal, 2015). Okul öncesi dönemde bulunan çocuğun sahip olduğu özellikler arasında zihnen aktif ve dışa dönük olması vardır. Bu da kazandırılacak olan alışkanlıkların, davranışların, çevreye karşı oluşturulacak bilincin kalıcı olmasını sağlayacaktır. Kalıcı olan bu davranışlar çocuğun daha sonraki yaşamını etkileyeceğinden okul öncesi dönemde çocuğa çevreye karşı duyarlı olmasını sağlayacak eğitimin verilmesi faydalı olacaktır (Oran, 2020: 16). Çevre eğitimi almış,

çevreye karşı farkındalığı gelişmiş çocukların doğaya ve çevreye karşı olumlu tutum sergileyen sorumlu bireyler olması beklenir.

Erken çocukluk döneminde çocuğun eğitim almak için bulunduğu kurumunda uygulanacak programda çevre eğitiminin de yer aldığı, bununla ilgili davranışları kazandırmayı hedefleyen kazanımların bulunması, çocukların çevreyi sevmeleri, çevreye saygı duymaları ve çevreyi korumalarına yönelik kazanacakları ile ilgili tutum ve davranışlarını olumlu etkileyecektir (Ballantyne ve Packer, 1996; Wilson, 1993'ten akt: Yılmaz, Bolat, Gölcük, 2020: 561).

Gelişim özellikleri açısından somut işlem döneminde bulunan çocuklara, Allah inancı kazandırılırken Allah'ın varlığı, büyüklüğü ve insan için yarattığı nimetlerden bahsedip, çocuğun çevresinde Allah'ın yarattığı nimetlerden yola çıkarak dini bilgiler verilmesi daha uygun olacaktır. Kâinatı Seviyorum ünitesinden de 4-6 yaş grubunda bulunan çocuklarda, erken yaşta çevreye karşı duyarlılık kazandırılmak hedeflenmekle beraber çevredeki düzenin ve güzelliğin Allah tarafından yaratıldığına da vurgu yapılmaktadır. Bu amaçla yer alan kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilebilir.

3.4.6. Dinimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.16. Dini Bilgiler-2 6.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-6 Dinimi Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Dinimizin temel özelliklerini bilir.	X		
2. İslam'ın beş şartını bilir.	X		
3. Kelime-i Şehâdet'in dinimizdeki önemini fark eder.		X	
4. Namaz ibadetinin temel özelliklerini bilir.	X		
5. Namaz ibadetine ilişkin rükû ve secde gibi hareketleri yapar.			X
6. Oruç ibadetinin temel özelliklerini bilir.	X		
7. Zekât ibadetinin başlıca faydalarını bilir.	X		
8. Hac ibadetinin temel özelliklerini bilir.	X		
9. İbadet etmenin olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
Toplam	6	2	1

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının altıncı ünitesi, “Dinimi Seviyorum” ünitesidir. Bu ünite toplam dokuz kazanım yer almaktadır. Bu dokuz kazanım Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, altı kazanımın bilişsel alana; iki kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik ise bir kazanım yer verilmiştir. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların altısının da hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ikisinin alma basamağına yönelik olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik bulunan bir kazanımında beceri haline getirme basamağına olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde İslam dini ve İslam’ın beş şartında yer alan ibadetleri tanıtmaya yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Çocuklar ibadetleri somut konular olduğu için iman esaslarına göre daha erken dönemde öğrenmeye başlar (Ayhan, 2010: 171). Bu yüzden okul öncesi dönemde çocukların ibadetleri öğrenmesi ve yaşaması, onların ruhunda manevi bir duygu akışının temelini oluşturacağından bu dönemde ibadetler hakkında çocuklara bilgilerin verilmesi önemlidir (Bilici, 2014: 269).

İbadet denilince, dinimizde öncelikle “İslam’ın Şartları” olarak ifade edilen beş esas karşımıza çıkar. İslam’ın temelinde yer alan bu beş ibadet arasında yer alan, kelime-i şهادet, namaz ve oruç hakkında erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak çocuklara bilgi verilmeye başlanması fayda olacaktır (Öcal, 2020: 90). Hz. Peygamber de namaz konusunda eğitime yedi yaşından itibaren başlamamızı tavsiye etmiştir. Peygamberimizin tavsiyesi dikkate alındığında okul öncesi dönemde bulunan çocuklara, namazla ilgili bazı bilgiler öğretilmeye başlanabilir (Şimşek, 2004: 218). Namaz ibadeti okul öncesi dönemde bulunan çocuğa farz olmadığı için, bu konuda ısrarcı ve zorlayıcı olmamak gerekir. Bu dönemde ibadetler çocuğa bir yük olarak değil, oyun içerisinde bir maneviyat eğitimi veya maneviyat içerisinde bir oyun olarak sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir (Bilici, 2014: 268).

Zekât ve hac konularında da gelişim özelliklerine uygun bir şekilde bilgi verilmelidir elbette, ancak bu iki ibadetin henüz çocuğun bilişsel gelişimleri uygun olmadığı gibi çocukların yaşları gereği doğrudan ve yakından ilgilenebilecekleri

ibadetler değildir (Öcal, 2020: 90). Yine de çocuğu dini hayatına katkı sağlaması açısından, bu ibadetler hakkında çocuğa bilgi verilmesi faydalı olacaktır. Okul öncesi dönemde zekat ve sadaka ibadetleriyle ilgili ilk temellerin atılması bu dönemde çocukların gelişimine uygun yapılacak bilgilendirmelerle gerçekleşecektir (Bilici, 2014: 269).

Okul öncesi dönemde bulunan çocuğun gelişim özellikleri arasında, çevresinde gördüğü her türlü hareketi bilinçli veya bilinçsiz olarak taklit etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu dönemde dini ilgilerinin görüldüğü çocuğun; anne babasını ve yakın çevresini gözlem altında tuttuğunu, bunlardan gördüğü ibadetleri, dini ritüelleri kullandıklarını, yine dini içerikli sözleri örnek alarak aynı davranışları yapmaya çalıştığı görülür (Şimşek, 2004: 212). Bu bilgilerden hareketle taklit döneminde olan çocuklara; Kelime-i şهادet, namaz, oruç, zekât ibadetleri ile ilgili bilgilerin ayrıntılara inilmeden öğretilebileceği, çıkarılabilecek bir sonuçtur. Bu konular ile ilgili altıncı üniteye yer verilen kazanımların genel itibariyle erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığı tespit edilmiştir. Ancak 7. kazanımda yer alan “zekat ibadetinin başlıca faydalarını bilir” ifadesi ele alındığında 4-6 yaş grubunda bulunan çocukların yaşları gereği zekat ibadetiyle doğrudan ya da yakından ilgilenebilecekleri bir alan olmadığından, bu kazanımın çocukların bilişsel gelişim özelliklerine uygun olmadığı değerlendirilebilir. Bu kazanımda zekât konusuyla ilgili daha az kapsam içeren hedeflere yer verilmesi çocukların gelişim özellikleri açısından daha uygun olacaktır.

3.4.7. Dini Mekânlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.17. Dini Bilgiler-2 7.Üniteye Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-7 Dini Mekânlarımızı Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Caminin genel özelliklerini bilir.	X		
2. Camiye gitmeye istekli olur.		X	
3. Ezanın önemini fark eder.		X	
4. Kâbe'nin Müslümanlar için önemini bilir.	X		
5. Mescid-i Nebevî'yi tanır.	X		
6. Mescid-i Aksa'yı tanır.	X		

7. Dini mekânlarda bulunmanın olumlu etkilerini fark eder.		X	
Toplam	4	3	-

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının yedinci ünitesi “Dini Mekânlarımızı Seviyorum” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, dört kazanımın bilişsel alana; üç kazanımın duyuşsal alana ait olduğu tespit edilmiştir. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise, bilişsel boyuttaki kazanımların dördünün de hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ikisinin alma, bir kazanımın tepkide bulunma basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde dini mekânlarımızı tanıtmaya ve sevdirmeye yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Çocuğun Allah kavramıyla karşılaşması, dil gelişimi ile bilişsel, duyuşsal gelişimine paralel bir şekilde meydana gelen dini gelişim gibi bazı faktörlerin etkisi ile olmaktadır. Bununla beraber Allah kavramının oluşmasında yaş, olgunlaşma, çevresel faktörler ve öğretim konusu yapılan din oldukça etkilidir. Dini uyanışın gerçekleşmesiyle beraber çocuk ister istemez var olan Allah’a yönelir. Dini uyanışın daha erken ve etkin olarak ortaya çıkmasında dini törenler ve dini mekânların etkisi vardır (Selçuk, 1991: 37).

Çocukların günlük deneyim ve etkileşimlerinde kutsal mekânlardan etkin bir şekilde istifade edebilmesi, dini gelişim özelliklerine dikkat edilerek verilecek eğitimin çocuklarda Allah tasavvurunun oluşumuna katkı sağlayacaktır (Blazer 1989’ dan akt: Bilici, 2016: 123). Bu ise çocukların cami ile iletişimini gerekli hale getirmektedir. 4-6 yaş döneminde bulunan çocukların cami ile iletişimini sağlamak amacıyla camiye tanıtan, camiye gitme isteğini uyandırmayı hedefleyen, ezanın ve Kâbe’nin önemini kazandırmayı amaçlayan kazanımların, okul öncesi döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Ancak Mescid-i Nebevi’yi ve Mescid-i Aksa’yı tanıtmayı hedefleyen kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan her çocuğun gelişim özellikleri aynı olmadığından özellikle dört yaşın seviyesinin üstünde kalacağı düşünüldüğünden, bu kazanımların okul öncesi dönemde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür.

3.4.8.Vatanımı Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.18. Dini Bilgiler-2 8.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-8 Vatanımı Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. İnsan için vatanın önemini fark eder.		X	
2. Vatanını sever.		X	
3. Bayrağını sever.		X	
4. Vatana karşı görevleri bilir.	X		
5. Birlik ve beraberliğin vatan için önemini kavrar.	X		
6. Vatan sevgisiyle öne çıkan tarihi şahsiyetleri tanır.	X		
7. İstanbul'un Fethi, Çanakkale Savaşı, 15 Temmuz gibi tarihi olayların önemini kavrar.	X		
8. Vatan için çalışmanın önemini fark eder.		X	
Toplam	4	4	-

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının sekizinci ünitesi “Vatanımı Seviyorum” ünitesidir. Bu ünite de toplam sekiz kazanım yer almaktadır. Bu sekiz kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, dört kazanımın bilişsel alana; dört kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik ise herhangi bir kazanıma yer verilmemiştir. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların ikisinin hatırlatma, diğer ikisinin de anlama aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal basamaktaki kazanımların ikisinin alma, iki kazanımın ise değer verme basamağına yönelik olduğu görülmüştür. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin başlığına da uygun bir şekilde vatani, bayrağı sevdirmek amacıyla önemli şahsiyetler ve tarihler hakkında bilgi vermeye yönelik kazanımların yazıldığı görülmüştür.

Doğan Timur ve Yuvacı (2014) toplumsal değerlerin, çocuklar için önemli bir süreç olan okul öncesi dönemde kazandırılmasının önemi üzerinde durmuşlardır (Temur ve Yuvacı: 2014). Can Beken (2010) vatanseverlik değerinin, insanın var olabilmesi ve devamlılığın sağlanabilmesi için çocuğun kazanması gereken çok önemli bir değer olarak görmektedir. Ersoy ve Öztürk (2015) vatanseverlik değerinin kazandırılmasının, etkili vatandaşların yetiştirilmesi ve daha iyi geleceğin sağlanmasına büyük katkı sağlayacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla vatanseverlik değerinin kazandırılmasına

erken yaşlardan itibaren başlanması, çocuğun bu değeri içselleştirmesi bakımından önem taşımaktadır.

Erken çocukluk döneminde çocuklara milletimizi ve düşünce yapımızı yakından ilgilendiren tarihi olayların ve kişilerin anlatılması, kimliklerinin oluşmasına fayda sağlayacaktır. Çocuğun dini eğitimine katkı sağlamak, milli kültürümüzü çocuğa aktarma fırsatı bulmak için sahabenin hayatı, Mevlana, Fatih Sultan Mehmet, Battal Gazi, Mimar Sinan gibi daha birçok şahsiyetin biyografileri ve hatıralarının anlatılması önemli olarak görülmüştür (Sağlam, 2001: 199). Bilgi toplumuna geçişin hız kazandığı günümüzde, yeni nesle milli değerlerin günün ihtiyaçlarına uygun bir şekilde aktarılması ve aynı zamanda bu değerlerin korunması büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2010).Tüm bu ifadeler erken çocukluk döneminde vatan sevgisinin çocuklara kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Erken çocukluk döneminde vatan ve bayrak sevgisini, vatana karşı sorumlulukları, bazı tarihi olayların önemini öğrencilere kazandırmayı hedefleyen “Vatanımı Seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımlar 4-6 yaş grubunda bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığı değerlendirilebilir. Ancak “vatan sevgisiyle öne çıkan tarihi şahsiyetleri tanı” kazanımının 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özellikleri düşünüldüğünde, özellikle dört yaş özelliklerini taşıyan çocukların vatan sevgisiyle öne çıkan tüm şahsiyetleri tanınması mümkün değildir. Bu yüzden 6. Kazanımın erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür.

3.4.9.Bayramlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları

Tablo 3.19. Dini Bilgiler-2 9.Ünitede Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-9 Bayramlarımızı Seviyorum	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Ramazan Bayramının temel özelliklerini bilir.	X		
2. Kurban Bayramının temel özelliklerini bilir.	X		
3. Bayramların insanlar üzerindeki olumlu sonuçlarını fark eder.		X	
4. Bayramlaşmanın nasıl yapılacağını gösterir.			X
5. Kandil gecelerinin Müslümanlar için önemli olduğunu fark eder.		X	
6. Cuma gününün Müslümanlar için özel bir gün olduğunu bilir.	X		

Toplam	3	2	1
--------	---	---	---

Dini bilgiler-2 öğrenme alanının dokuzuncu ünitesi “Bayramlarımızı Seviyorum” ünitesidir. Bu üniteye toplam altı kazanım yer almaktadır. Bu altı kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, üç kazanımın bilişsel alana; iki kazanımın duyuşsal alana bir kazanımın ise psikomotor alana ait yazıldığı tespit edilmiştir. Sözkonusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların üçünün de hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Duyuşsal boyuttaki kazanımların ikisinin alma basamağına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Psikomotor boyuttaki kazanımın ise beceri haline getirme basamağına yönelik yazıldığı görülmüştür. Kazanımların içeriği açısından bakıldığında ünitenin İslam dininin bayramlarını, önemli gün ve gecelerinin önemini kazandırmaya yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

Kutsal gecelerin, ramazan günlerinin ve bayramların çocuğun din eğitiminde önemli olarak görülür (Şimsek, 2004: 216). Okul öncesi dönemde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak İslam dininde, önemli gün ve gecelerin önemli olmasının nedenleri ve bu günlerin anlamlarının ne olduğuna yönelik bilgilerin verilmesi faydalı olacaktır. Bu önemli günlerin çocuğun dini, zihninde mutluluk veren bir unsur olarak canlandırmasına, dinî gelişimine ve eğitimine katkı sağlar (Özdemir, 2019: 47).

Okul öncesi döneminde bulunan çocuklara din eğitimi verilirken dini günler bir fırsata dönüştürülerek bundan yararlanılabilir. Bu yüzden çocukların dini eğitim gördüğü programlarda özel gün ve gecelere yer verilmesi faydalı olacaktır. Çocuklara etkinlikler yaptırarak, bu günlere özel faaliyetler düzenleyerek Müslümanların önemli günlerine ve bayramlarına verdikleri değeri hissettirebilmek de önemlidir (Özeri, 2004: 188). Ayrıca İslam dininin önemli gün ve gecelerinde çocuğa hediyeler alınarak ve bu hediyeler özellikle zihninde yer edecek şekilde çocuğa verilerek, çocuğun bayram psikolojisine sahip olması sağlanarak, çocuğa sevinç ve coşku duygularını yaşatan olgunun İslam dini olduğunu vurgulamak, (Dodurgalı, 1996: 225) çocuğun bu özel günlere dahil olmasına katkı sağlayacaktır.

Kurban, oruç, zekât ve sadaka gibi ibadetlerin çocukların ruh dünyalarına uygun şekilde anlatılması, onların dini bayramlara ve özel dini günleri kutlama surecine dâhil edilmesi ve ibadet gelişimlerinin uygulamalı olarak gerçekleşmesi, çocukların dini

davranışlarının pekişmesine katkıda bulunacaktır. Bu süreç çocuklarda ibadet yapma neşesi ve alışkanlığı oluşturarak ibadet bilincinin gelişimini sağlayacaktır (Bilici, 2014: 266-269).

Çocukların bayramlara ve özel dini günlerin kutlamalarına dâhil edilmesi dini gelişime olumlu katkı sağlayacaktır. Bayramlarımı Seviyorum ünitesinde yer alan kazanımlar da İslam dinin bayramları, özel günleri hakkında bilgileri vermeyi hedeflemektedir. Bu kazanımlar ile hedeflenenlerin, 4-6 yaş erken çocukluk dönemimde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür.

3.5. Kur'an-ı Kerim-1 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular

Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında dokuz ünite bulunmaktadır. Bu üniteler ise, Kur'an-ı Kerim'i tanıma, ا, ب, ت, ث harflerini tanıma ve ezber, ح, خ harflerini tanıma ve ezber, د, ذ, ر, ز harflerini tanıma ve ezber, س, ش, ص, ض harflerini tanıma ve ezber, ط harflerini tanıma ve ezber, ع, غ harflerini tanıma ve ezber, ه, و, ن, ی harflerini tanıma ve ezber başlıklarından oluşmaktadır. Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında toplam 48 kazanım yer almaktadır. Bu bölümde Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında yer alan ünitelerin kazanımları incelenerek bu alana yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tarih boyunca Müslümanlar, İslam dinini ve iman ettikleri kutsal kitap olan Kur'an-ı Kerim'i öğrenmeye, anlamaya ve yaşamaya hassasiyet göstermişlerdir. Bu yüzden küçük yaşlardan itibaren çocuklarının iyi bir Müslüman olmasını isteyen aileler, onların Kur'an-ı Kerim ve temel dini bilgileri öğrenmelerini istemişlerdir. Günümüzde aileler tarafından gösterilen bu taleplerin artması, DİB tarafından kabul görülmüş ve bu dersleri okutmak için 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programında temel dini bilgiler 1-2, Kur'an-ı Kerim 1-2 öğrenme alanına yer verilmiştir.

Kur'an-ı Kerim ile ilk kez karşılaşacak, onu öğrenme fırsatı ilk kez bulacak erken çocukluk döneminde bulunan gelişim basamaklarının henüz başlangıcında olan çocuklara, Kur'an-ı Kerim'in öğretilme aşamalarına dikkat edilmesi gerekmektedir. Kur'an-ı Kerim'in ne ölçüde ve nasıl öğretilceğinin doğru bir şekilde planlanması ve öğreticiler tarafından gereği gibi uygulanması önemli görülmektedir. Bu konularda izlenecek yanlış bir yol, çocukların daha küçük yaşlarda Kur'an-ı Kerim'e karşı olumsuz yaklaşımlarının olması ve sonraki hayatlarında da aynı düşünceye sahip

olmalarına sebebiyet verebilecektir. Çocukta bu olumsuzlukların yaşanmaması için Kur'an eğitimini planlayan, uygulayan öğretmenlerin ve destekleyen ailelerin üzerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Özellikle Kur'an'ı Kerim öğretimi gerçekleştirmeyi hedeflenen bir kurumda hazırlanacak olan öğretim programının, çocuğun içinde bulunduğu dönemin özelliklerini göz önünde bulundurulması, bilimsel bir temele dayandırılması, hazırlanan bu programın doğru bir yöntemle aktarılması önemli görülmektedir. Programın uygulanmasını sağlayacak öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilik şartlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda gerekli eğitimin verilmesi, öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Yağcı, 2018: 61).

Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanının ilk ünitesinde Kur'an-ı Kerim ile ilgili kazanımlara yer verildikten sonra, ikinci ünitelerden itibaren harfler öğretilmeye başlanmıştır. Harfler Arap alfabesindeki sıraya göre anlatılmış, şekil yönünden birbirlerine benzeyen harflere aynı grupta yer verilerek üniteler oluşturulmuştur. Bu ünitelerde harflerin isimleri, şekilleri, birbirinden ayırt edilmesi ve seslendirilmesi öğretilmeye çalışılmıştır. Ayrıca her ünitenin sonunda çocuktan bir sure ya da dua ezberlenmesi beklenmiştir. Bu ünitelerde yer alan kazanımlarda sadece öğretilecek harf ve ezberletilecek dua dışında benzer özellikler taşıdıkları için hepsinin bir arada değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

Tablo 3.20. Kur'an-ı Kerim-1 dersi 1.2. 3.4.5.6.7.8.9. Üniteye Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-1 Kur'an-I Kerim'i Tanıma	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Kur'an-ı Kerim'in özel bir kitap olduğunu fark eder.		X	
2. Kur'an-ı Kerim dinlemeyi sever.		X	
3. Kur'an-ı Kerim'e saygı davranışlarını bilir.	X		
4. Kur'an-ı Kerim öğrenmeye istekli olur.		X	
5. Besmele ve anlamını söyler.	X		
6. Kelime-i Tevhit ve anlamını söyler.	X		
7. Kelime-i Şehadet ve anlamını söyler.	X		
Toplam	4	3	-
Ünite-2 ا، ب، ت harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. Harflerin okuma yönünü fark eder.		X	
2. ا، ب، ت. Harflerinin isimlerini bilir.	X		
3. ا، ب، ت. Harflerin şekillerini tanıır	X		
4. ا، ب، ت harflerinin şekillerini/ seslerini birbirinden ayırt eder.	X		

5. ث, ت, ب, ا harflerini seslendirir.	X		
6. Başarı duasını ve manasını söyler.	X		
Toplam	5	1	-
Ünite-3			
ح, ج, خ Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ح, ج, خ harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ح, ج, خ harflerinin şekillerini tanıır.	X		
3. ح, ج, خ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ح, ج, خ harfelerini seslendirir.	X		
5. subhaneke duasını ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-4			
ز, ر, د, ذ Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ز, ر, د, ذ harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ز, ر, د, ذ harflerinin şekillerini tanıır.	X		
3. ز, ر, د, ذ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ز, ر, د, ذ harfelerini seslendirir	X		
5. Salli-barik dualarını ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-5			
ص, ض, ش, س Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ص, ض, ش, س harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ص, ض, ش, س harflerinin şekillerini tanıır.	X		
3. ص, ض, ش, س harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ص, ض, ش, س harfelerini seslendirir	X		
5. İhlas Sûresi'ni ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-

Tablo 3.20. Devamı

Ünite-6 ، ط ظ Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ط ظ harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ط ظ harflerinin şekillerini tanır.	X		
3. ط ظ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ط ظ 3.harfelerini seslendirir	X		
5. Kevser Süresi’ni ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-7 ع غ Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ع غ harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ع غ harflerinin şekillerini tanır.	X		
3. ع غ harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ع غ.harfelerini seslendirir	X		
5. Tahiyât duasını ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-8 ك ق ف Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ك ق ف harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ك ق ف harflerinin şekillerini tanır.	X		
3. ك ق ف harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ك ق ف harfelerini seslendirir	X		
5. Rabbena dualarını ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-9 ه و ن م Harflerini Tanıma Ve Ezber			
1. ه و ن م harflerinin isimlerini bilir	X		
2. ه و ن م harflerinin şekillerini tanır.	X		
3. ه و ن م harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.	X		
4. ه و ن م harfelerini seslendirir	X		
5. Fatıha Suresi’ni ezbere okur	X		
Toplam	5	-	-

Kur’an-ı Kerim-1 öğrenme alanının birinci ünitesi “Kur’an-ı Kerim’i Tanıma” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, dört kazanımın bilişsel alana; üç kazanımın duyuşsal alana ait olduğu görülmüştür. Psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise, bilişsel boyuttaki kazanımların dördünün de hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal basamaktaki kazanımların birinin alma, bir kazanımın değer verme, bir kazanımın da tepkide bulunma basamağına yönelik olduğu görülmüştür.

Kur’an-ı Kerim’i tanıma ünitesinde çocuklara Kur’an-ı Kerim’in özel bir kitap olduğunu fark ettirmek, Kur’an-ı Kerim’i dinlemeyi sevdirmek, Kur’an-ı Kerim’e karşı

saygı davranışlarını öğretmek ve Kur'an-ı Kerim'i öğrenme isteği oluşturmak gibi hedefleri olan kazanımlar bulunmaktadır. Aynı zamanda besmele, Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şهادet anlamlarıyla beraber öğretmeyi hedefleyen kazanımlara da yer verilmiştir.

Erken çocukluk döneminde bulunan çocuk, günlük yaşamında Kur'an-ı Kerim'in lafzını çeşitli nedenlerle duyar, aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'in kendisini de tanır ve diğer kitaplardan ayırır. Konuk'a göre bu ifadelerin çocuğun Kur'an-ı Kerim'in diğer kitaplardan farklı ve yüce nitelikli özelliklere sahip olan mukaddes bir kitap olduğunu kavrayacağı, ayrıntıya sahip olamayacağı yönündedir. 4-6 yaş grubunda bulunan çocuklar Kur'an-ı Kerim'in diğer kitaplarla aynı özellikleri taşımadığını kabul etmelerine rağmen, Kur'an-ı Kerim'i diğerlerinden ayıran şeyin içeriği olduğunu henüz kavrayamamaktadır (Konuk, 1994: 82). Kur'an-ı Kerim'in özel bir kitap olduğunu kazandırmayı hedefleyen kazanımın, bu ifadelerden hareketle erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür. Kur'an-ı Kerim'i dinlemeyi sevdirmeyi ve saygı davranışlarını öğretmeyi hedefleyen kazanımlar da erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun görünmektedir. "Kur'an-ı Kerim okumaya istekli olur." kazanımı ise bir derste ya da bir ünitenin sonunda çocukta olması beklenen bir davranış değildir. Bahsedilen kazanımlar süreç içinde çocuğun öğrendikleri, gördükleri, tecrübe ettikleriyle kazanacağı davranışlardır. Bu yüzden dersin sonunda ya da ünitenin sonunda çocukların bu davranışları kazanamaması gelişim özelliklerine uygun olmadığı ile ilgili değil, kazanım yazarken dikkat edilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'i Tanıma ünitesinde çocukların Besmele, Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şهادet'in anlamlarıyla beraber ezberlemesi beklenmektedir. Besmele, Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şهادet'in okunuşunun ve anlamlarının kısa ifadelerden oluşması 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların ezber yapmaya olan istekleri dikkate alındığında üniteye yer alan bu kazanımın erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığı değerlendirilmesini yapmak mümkündür.

ا، ب، ت، ث، ج، ح، خ، د، ذ، ر، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، غ، ق، ك، ل، م، ن، و، ه harflerini tanıtmaya ve ezber yaptırmayı hedefleyen Kur'an-ı Kerim-1 öğrenme alanında yer alan 2,3,4,5,6,7,8,9 ünitelerinde toplam kırk bir kazanım vardır. Bu kırk bir kazanıma Bloom

Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, kırk kazanımında bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Duyuşsal alana yönelik bir kazanımın olduğu, psikomotor alana yönelik ise bu ünitelerde herhangi bir kazanımın yer almadığı tespit edilmiştir. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların yirmi birinin hatırlama, yedisinin uygulama yedi kazanımında çözümleme aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir. Duyuşsal alana ait olan kazanımın ise alma basamağına yönelik yazıldığı görülmüştür.

ا، ب، ت، ث، ج، ح، خ، د، ذ، ر، ز، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف، ق، ك، ل، م، ن، ه harflerini tanıma ve ezber ünitelerinde, arap alfabesinin yönünü, harflerin isimleri ve sesleri öğretmeyi, bu sesleri birbirinden ayırt edilmeyi, bazı dua ve surelerin anlamıyla beraber ezberletebilmeyi hedefleyen kazanımlara yer verilmiştir. Bu kazanımlar incelendiğinde merak duygularının, öğrenme istek ve arzularının, yüksek olduğu 4-6 yaş çocuğunun artık bir yetişkin gibi konuşabildiği ve harfleri doğru bir şekilde çıkarma gayreti sergileyebildiği ve konuşurken de dil bilgisi kurallarına dikkat edebileceği (Yavuzer, 2005: 208) bilgisi, çocuğun dil gelişiminin yeni bir alfabeyi öğrenmeye hazır olduğunu göstermektedir. Bu da ünitelerdeki harf öğretimini hedefleyen kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğu değerlendirmesini yapmayı mümkün kılmaktadır. Birinci ünitenin ilk kazanımı olan “harflerin okuma yönünü fark eder” kazanımı Kur'an-ı Kerim' in okuma yönünün (sağdan sola doğru) Türkçenin okuma yönünden (soldan sağa doğru) farklı olmasından dolayı, okul öncesi dönemde Kur'an-ı Kerim öğrenen çocuğun, okuma yazmayı ilk öğrenmeye başladığı zaman diliminde okuma yönü açısından sorun yaşayabileceği değerlendirilmesinde bulunabilir.

Tüm ünitelere bakıldığında öğretilecek harflerde “harflerin isimlerini bilir.” ifadesi yer almaktadır. Öğretilecek harfin isminin ve seslerinin farklı şekillerde çocuğa kazandırılmak istenmesi, 4-6 yaş grubundaki bir çocuğun kafasının karışmasına ve çocukta Kur'an öğrenmenin zor olduğu algısının oluşmasına neden olacaktır. Gelişim özellikleriyle ilgili olmasa da, çocuğun öğrenme hızını etkileyeceği düşünüldüğünden bu kazanımların beraber verilmesinin daha uygun olacağını söylemek mümkündür.

Bu ünitelerin sonunda başarı duası, Sübhaneke, Salli-Barik, Tahiyat, Rabbena duaları ve İhlâs, Kevser, Fatiha surelerinin çocuğun ezberlemesi beklenmektedir. Bu dua ve surelerin kısa ve basit kalıp ifadelerden oluşması, bu yüzden ezberlenmesinin

kolay olması, bu dönemdeki çocukların ezberlemeye olan ilgilerinin fazla olması da düşünüldüğünde, çocuklara bu sure ve duaları ezberletmeyi hedefleyen kazanımların 4-6 yaş grubu çocuk gelişim özelliklerine uygun kazanımlar olarak görülmüştür. Bu dua ve surelerin anlamlarının ezberlenmesi ise istenmemiştir. Sadece Başarı duası anlamı ile beraber ezberletilmek istenmiştir. Başarı duasının anlamında yer alan ifadeler çocuğun kavrayabileceği düzeyde olması bu kazanımın 4-6 yaş grubunda bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak yazıldığı şeklinde değerlendirilebilir.

3.6. Kur'an-I Kerim- 2 Öğrenme Alanı Ünite ve Kazanımlarına Dair Bulgular

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanında dokuz ünite bulunmaktadır. Bu dokuz ünite Kur'an Harflerini Tanıma Ve Ezber: İlk 14 Harf, Kur'an Harflerini Tanıma Ve Ezber: Son 14 Harf, Harekeleri Tanıma Ve Ezber, Cezim İşaretini Tanıma Ve Ezber, Şedde İşaretini Tanıma Ve Ezber, Tenvin İşaretini Tanıma Ve Ezber, Uzatma Harflerini Tanıma Ve Ezber, Lafzatullahı Tanıma Ve Ezber, Kuran-I Kerim'i Okuma Ve Ezber adlı ünitelerden oluşmaktadır. Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanında yer alan dokuz ünite toplam 39 kazanım yer almaktadır. Bu bölümde Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanında yer alan ünitelerin kazanımları incelenerek bu alana yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.21. Kur'an-ı Kerim-2 dersi, 5.6.7.8.9.Ünitelerinde Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alanın Alt Basamaklarına Göre Dağılımı

Ünite-1 Kur'an Harflerini Tanıma Ve Ezber: İlk 14 Harf	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin isimleri, şekilleri ve seslerini hatırlar	X		
2. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin baştaki şekillerini tanır.	X		
3. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin ortadaki şekillerini tanır.	X		
4. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin sondaki şekillerini tanır.	X		
5. Kur'an harflerinden ilk 14 harfin baştaki, ortadaki ve sondaki şekillerini ayırteder.	X		
6 Harfleri farklı özelliklerine göre gruplandırır.	X		
7. Amentü Duası'nı ezbere okur.	X		
Toplam	7	-	-
Ünite-2 Kur'an Harflerini Tanıma Ve Ezber: Son 14 Harf			
1. Kur'an harflerinden son 14 harfin isimleri, şekilleri ve sesleri ile ilgili bilgilerini tekrar eder.	X		
2. Kur'an harflerinden son 14 harfin baştaki şekillerini tanır.	X		
3. Kur'an harflerinden son 14 harfin ortadaki şekillerini tanır.	X		
4. Kur'an harflerinden son 14 harfin sondaki şekillerini tanır.	X		
5. Kur'an harflerinden son 14 harfin baştaki, ortadaki ve sondaki şekillerini ayırt eder.	X		
6. Harfleri farklı özelliklerine göre gruplandırır.	X		
7. Amentü Duası'nın anlamını bilir.	X		
Toplam	7	-	-
Ünite-3 Harekeleri Tanıma Ve Ezber			
1. Üstün harekesini tanır.	X		
2. Esre harekesini tanır.	X		
3. Ötre harekesini tanır.	X		
4. Harfleri hareketlerine uygun şekilde seslendirir.	X		
5. Nâs Suresi'ni ezbere okur.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-4 Cezm İşaretini Tanıma Ve Ezber			
1. Cezm işaretini tanır.	X		
2. Harfleri cezm işaretine uygun şekilde birleştirir.	X		-
3. Felak Suresi'ni ezbere okur.	X		
Toplam	3	-	-
Ünite-5 Şedde İşaretini Tanıma Ve Ezber			
1. Şedde işaretini tanır.	X		
2. Harfleri şedde işaretine uygun şekilde seslendirir.	X		
3. İhlas Suresi'ni ezbere okur ve anlamını bilir.	X		
Toplam	3	-	-
Ünite-6 Tenvin İşaretini Tanıma Ve Ezber			
1. Tenvin işaretini tanır.	X		
2. Harfleri tenvin işaretine uygun şekilde seslendirir.	X		
3. Kevser Suresi'ni ezbere okur ve anlamını bilir.	X		
Toplam	3	-	-

Tablo 3.21. Devamı

Ünite-7 Uzatma Harflerini Tanıma Ve Ezber	Bilişsel	Duyuşsal	Psiko-motor
1. Uzatma harflerini (ى , و , ة) tanır.	X		
2. Harfleri uzatma harflerine uygun şekilde seslendirir.	X		
3. Zamirin okunuşu ile ilgili kuralları bilir.	X		
4. Zamirin okunuşu ile ilgili kuralları uygular.	X		
5. Fatiha Suresi’ni ezbere okur ve anlamını bilir.	X		
Toplam	5	-	-
Ünite-8 Lafzatullahı Tanıma Ve Ezber			
1. Lafzatullah’ın okunuşu ile ilgili kuralları bilir.	X		
2. Lafzatullah’ın okunuşu ile ilgili kuralları uygular.	X		
3. Kur’an’dan bir miktar yüzüne okur.			X
4. Ayetü’l-Kürsi’yi ezbere okur.	X		
Toplam	3	-	1
Ünite-9 Kur’an-ı Kerim Okuma Ve Ezber			
1. Kur’an’ı Kerim’den bölümler okur.			X
2. Ayetü’l-Kürsi’yi ezbere okur.	X		
Toplam	1	-	1

Kur’an-ı Kerim-2 öğrenme alanının birinci ünitesi “Kur’an harflerini tanıma ve ezber ilk 14 harf” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, yedi kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu üniteye duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların, alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların beşinin hatırlatma, ikisinin de çözümleme aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür.

Kur’an-ı Kerim-2 öğrenme alanının birinci ünitesinde yer alan kazanımlar; öğrenilen ilk 14 harfin tekrar edilmesi ve bu harflerin farklı özelliklerine göre gruplandırılması istenmektedir. Aynı zamanda çocuğun bu üniteye ilk 14 harfin başta, ortada ve sondaki şekillerine göre tanınması ve başka harflerden ayırt etmesi de istenmektedir. Bu ünitenin sonunda amentü duasının ezberletilmesi hedeflenmektedir. Programda açıklamalar bölümünde ezber yapılacak sure ya da dua için şöyle bir ifade yer almaktadır: “Ezberlemede güçlük çekilen dua ve sureler olduğunda öğretici tarafından konuların yerleri değiştirilebilir.” Programın, ezberlenen surelerde zorluk çekildiği takdirde surelerin yerlerinin değiştirilmesine imkân sağladığı da görülmüştür.

Bu üniteye yer alan kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının ikinci ünitesi “Kur'an Harflerini Tanıma Ve Ezber Son 14 Harf” ünitesidir. Bu üniteye toplam yedi kazanım yer almaktadır. Bu yedi kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, yedi kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu üniteye duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların beşinin hatırlatma, ikisinin de çözümleme aşamasına ilişkin yazıldığı tespit edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının ikinci ünitesinde yer alan kazanımlar, öğrenilen son 14 harfin tekrar edilmesi ve harflerin farklı özelliklerine göre gruplandırılması kazandırılmak istenmektedir. Aynı zamanda çocuğun bu üniteye son 14 harfin başta, ortada ve sondaki şekillerine göre tanınması ve başka harflerden ayırt etmesini öğrenmesini de beklemektedir. Bunları amaçlayan kazanımlar incelendiğinde, erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun ifadelerle yer verildiği şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca bu ünitenin sonunda amentü duasının anlamının ezberletilmesi hedeflenmektedir. Okul öncesi döneminde bulunan çocuklar, duaların Allah ile ilişkisinin olduğunu farkındadır fakat duaların anlamlarını henüz anlamamaktadırlar. Dua çocuklar için yapılma sebebi bilinmeyen ama her zaman yapılması gereken bir eylem olarak görülmektedir. Çocuklar duayı, yatmadan önce, ibadet yerlerinde, yemekten önce veya sonra yapılan bir dini merasim olarak düşünmektedir (Cihandide, 2004: 66). Henüz dua ve surelerin anlamlarını anlamayacak seviyede olmalarına rağmen kendilerine ezberletilmek istenen kalıpları öğrenebilecek seviyededirler. Bu yüzden amentü duasının anlamını ezberletmeyi hedefleyen kazanımda 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığını söylemek mümkündür.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının üçüncü ünitesi “Harekeleri Tanıma ve Ezber” ünitesidir. Bu üniteye toplam beş kazanım yer almaktadır. Bu beş kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, beş kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu üniteye duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından

bakıldığında ise, bilişsel boyuttaki kazanımların üçünün hatırlatma, birinin alma, birinin de uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür.

Harekeleri Tanıma ve Ezber ünitesinde üstün, esre ve ötre hareketleri tanıtılmakta, bu harfleri seslendirmesi ve Nas suresini ezbere okunması beklenmektedir. Üniteye yer alan kazanımların 4-6 yaş çocukları gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirmek mümkündür. Bu ünite ile ilgili hareketlerin tanıtılmasının bu bölüme bırakılması, daha önceden kazandırılmamış olması çocuğun öğrenmesi açısından çok uygun olmayacağı kanaatini uyandırmaktadır. Bütün harflerin bitmesini beklemeden, öğretilen her harfle beraber temel hareketler olan üstün, esre ve ötreinin de öğretilmesi, öğrencinin hareketlere aşinalık kazanmasını, aynı zamanda harflerle birlikte hareketleri de öğrenmesi bazı kelimeleri okumaya başlayarak öğrendiği şeyden daha fazla zevk almasına ve daha istekli olmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının dördüncü ünitesi "Cezm İşaretini Tanıma ve Ezber" ünitesidir. Bu üniteye toplam üç kazanım yer almaktadır. Bu üç kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, üç kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu üniteye duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki kazanımların ikisinin hatırlatma, birinin uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmektedir.

Cezm İşaretini Tanıma ve Ezber ünitesinde, cezm işaretini tanıma, harfleri kuralına göre birleştirme ve Felak suresini ezberletmeye yönelik kazanımlar yer almaktadır. Bu üniteye sesleri birleştirmek için öğretilen cezm kuralıyla harflerin isimleri değil sesleri öğretilmekte, bu sayede çocuk bir sesin karşılığı olarak sembolü yani harfi öğrenmektedir. Bu sayede bu kuralı öğrenirken çocuk aynı zamanda ses farkındalığı kazanacağı ve ileride öğreneceği Latin alfabesini öğrenmesinde kolaylık sağlayacağı düşüncesi oluşmaktadır. Cezm işaretini öğretmeyi hedefleyen kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca bu yaşlarda ezberlemeye meraklı olduğu bilinen çocukların Felak suresini ezberlemesinin beklenmesi, çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak görülmüştür.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının beşinci ünitesi "Şedde İşaretini Tanıma ve Ezber" ünitesidir. Bu üniteye toplam üç kazanım yer almaktadır. Bu üç kazanıma

Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, üç kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu ünite de duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise, bilişsel boyuttaki kazanımların ikisinin hatırlatma, birinin uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür.

Şedde İşaretini Tanıma ve Ezber ünitesinde şedde işaretini tanıma, harfleri şedde kuralına göre seslendirme ve ihlâs suresini ezberletmeye ve anlamını öğretmeye yönelik kazanımlar yer almaktadır. Cezm işaretinden sonra, şedde işaretinin açıklamalar bölümünde yer alan uyarılar dikkate alınarak ve seviyelerine uygun etkinlikler yapılarak, çocuklara öğretilebilecek bir işaret olarak görülmektedir. Şedde işaretini öğretmeyi hedefleyen kazanımlar erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilebilir. Bu ünite de yer alan “ihlâs suresini ezbere okur ve anlamını söyler” kazanımıyla ihlâs suresi ve anlamını ezberletilmeyi hedefleyen kazanımda 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özellikleri açısından uygun olarak değerlendirilebilir.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının altıncı ünitesi “Tenvin İşaretini Tanıma ve Ezber” ünitesidir. Bu ünite de toplam üç kazanım yer almaktadır. Bu üç kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, üç kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu ünite de duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise, bilişsel boyuttaki kazanımların ikisinin hatırlatma, birinin uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür.

Tenvin İşaretini Tanıma ve Ezber ünitesinde tenvin işaretini tanıma, harfleri tenvin kuralına göre seslendirme ve Kevser suresini ezberletmeye ve anlamını öğretmeye yönelik kazanımlar yer almaktadır. Tenvin işaretinin açıklamalar bölümünde yer alan uyarılar dikkate alınarak, seviyelerine uygun etkinlikler yapılarak çocuklara öğretilebilecek bir işaret olarak görülmektedir. Kevser suresi ve anlamını ezberletmeyi hedefleyen kazanım değerlendirildiğinde bu süre ve anlamının kısa ifadelerden oluşması çocukların ezberlemeye olan istek ve merakları dikkate alındığında bu kazanımın da erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak yazıldığı değerlendirilebilir.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının yedinci ünitesi “Uzatma Harflerini Tanıma ve Ezber” ünitesidir. Bu ünite toplam 5 kazanım yer almaktadır. Bu beş kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, beş kazanımın da bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu ünite duyuşsal ve psikomotor alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise, bilişsel boyuttaki kazanımların üçünün hatırlatma, ikisinin uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür.

Uzatma Harflerini Tanıma ve Ezber ünitesinde uzatma harflerini tanıma, harfleri uzatma harflerine uygun şekilde seslendirme, zamirin okunuşu ile ilgili kuralları bilme ve uygulamaya yönelik kazanımlarla beraber, Fatiha suresini ezberletmeye ve anlamını öğretmeyi hedefleyen kazanımlar yer almaktadır. Bu ünite diğer ünitelere göre iki tecvid kuralını öğretmeyi hedeflemesi ve bu ünite için bir hafta süre vermesi, diğer ünitelere göre yoğun bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Kazanımlar açısından bakıldığında çocukların seviyesine uygun etkinlikler yapılarak, uzatma harflerinin öğretimine dâhil olan kazanımlar çocuklara kazandırılabilir. Bu yüzden uzatma harflerini içeren kazanımların erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür. Zamir konusunu içeren kazanımların erken çocukluk döneminde bulunan çocukların seviyelerinin üstünde olabilir. Çünkü henüz somut işlem döneminde olan çocuk görmediği şeyi anlamakta zorluk çeker. Zamir konusu da med harfi olmadığı halde bazen uzatma yapmayı, bazen de yapmamayı gerektirmektedir. Görmediği bir kuralı uygulaması çocuğu zorlayabilir. Zamir konusunu içeren kazanımların çocukları zorlayacağı düşüncesiyle erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu ünite Fatiha suresini ezbere okuması ve anlamını bilmesi istenmektedir. Bu sürenin okunuşunun ve anlamının ezberletilmesi okul öncesi çocukların gelişim özellikleri noktasında değerlendirildiğinde kazanımın uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının sekizinci ünitesi “Lafzatullahı Tanıma ve Ezber” ünitesidir. Bu ünite toplam dört kazanım yer almaktadır. Bu dört kazanıma Bloom Taksonomisi’nin dağılımı açısından bakıldığında, üç kazanımın bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu ünite psikomotor alana yönelik bir kazanım yer almaktadır. Duyuşsal alana yönelik herhangi bir kazanım bulunmamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise bilişsel boyuttaki

kazanımların ikisinin hatırlatma, birinin uygulama aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Psikomotor alana ait olan kazanımın ise beceri haline getirme basamağına yönelik yazıldığı tespit edilmiştir.

Lafzatullahı Tanıma ve Ezber ünitesinde Lafzatullahın okunuşu ile ilgili kuralların öğretilmesi, bu kuralların uygulanması hedeflenmektedir. Bu üniteye çocuğun Kur'an-ı Kerime geçmesi beklenmektedir. Ayetü'l Kürsi'yi ezbere okuması istenmektedir. Lafzatullah ile ilgili uygulanacak tecvit kuralı, zamir konusuyla benzerlik göstermektedir. Zamir kuralı ile ilgili yapılan yorum burada da geçerlidir. Lafzatullah ile ilgili kuralların yer aldığı kazanımlar erken çocukluk döneminde bulunan çocukların seviyelerinin üstündedir. Bu yüzden gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür. Ünitenin son kazanımı olan "Ayetü'l Kürsi'yi ezberler" ifadesi programda çocukların ezberlemesi istenilen en uzun ayettir. Her ne kadar bu dönemde ezberlemeye ilgileri fazla olsa da ezberlenmesi istenen diğer dua ve surelere göre bu ayetin ezberletilmesi çocukları zorlayabilir. Bu durum ile ilgili programda çocukların hazırbulunuşluk ve ihtiyaçları doğrultusunda programda yer alan konulardan hangilerine, ne kadar süre ve düzeyde yer vereceklerine karar verebileceklerdir (DİB, 2018). Programda yer alan bu ifade ile ilgili programın esnek çerçevesi düşünüldüğünde öğretmenler, çocukların hazırbulunuşluk düzeylerine uygun bir uygulama ile ezberi yaptırabilir. Aksi takdirde iki haftalık sürede bu ayetin ezberletilmesi erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olmadığı değerlendirmesini yapmak mümkündür.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanının dokuzuncu ünitesi "Kur'an-ı Kerim Okuma ve Ezber" ünitesidir. Bu üniteye toplam iki kazanım yer almaktadır. Bu iki kazanıma Bloom Taksonomisi'nin dağılımı açısından bakıldığında, bir kazanımın bilişsel alana ait olduğu görülmüştür. Bu üniteye psikomotor alana yönelik bir kazanıma yer verilmiştir. Duyuşsal alana yönelik herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Söz konusu kazanımların alanların alt boyutları açısından bakıldığında ise, bilişsel boyutta hazırlanan kazanımın hatırlatma aşamasına ilişkin yazıldığı görülmüştür. Psikomotor alana ait olan kazanımın ise beceri haline getirme basamağına yönelik yazıldığı tespit edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim Okuma ve Ezber ünitesi programın son ünitesidir. Bu üniteye Kur'an-ı Kerim'den bölümler okunması ve Ayetü'l Kürsi'yi ezbere okunması

beklenmektedir. Bir önceki ünite de aynı kazanımların yer alması, iki haftalık zamanın Kur'an-ı Kerim'i okumaya ayrıldığı görülmektedir. Bu şekilde okumayı pekiştirmek amaçlanmıştır. Ayete'l Kürsi uzun ve ezberlenmesi zor bir ayet olduğu için iki haftalık zaman diliminin ayrılması yeterli olmayabilir. Bu yüzden Ayete'l Kürsi'nin ezberletilmek istenmesi erken çocukluk döneminde bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığı söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde, din eğitiminde yaş sınırlamasının kaldırılmasıyla beraber, okul öncesi dönemi kapsayan 4-6 yaş aralığındaki çocuklara, din eğitimi sağlamak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013 yılında 4-6 yaş Kur'an kursu programı hazırlanmıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında 10 ilde faaliyete konularak uygulanmış, bir yıl sonra ülke genelinde imkanı olan her bölgede kurslar faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır. Ülkemizde bu kurslar kabul görmüş ve her geçen gün kurs ve öğrenci sayısında artış yaşanmıştır. Bu kursların ilk takip ettiği öğretim programı 2013 yılında hazırlanmış ve hazırlanan program bazı değerlendirmelere ve çalışmalara tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler sonucunda içinde bulunulan dönemin gelişen ve değişen şartları da göz önünde bulundurularak program revize edilmiş ve 2018 yılında program güncellenmiştir. Bu çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2018 yılında güncellediği 4-6 yaş Kur'an Kursu programı kazanımları, çocukların gelişim alanları olan fiziksel, bilişsel, dil, psikomotor, sosyal, ahlak, dini gelişim alanları açısından ele alınmış ve incelenmiştir. Programda öğrencilerin bireysel farklılıkları gözetilmiş, esnek bir çerçeve çizilmiş ve kazanım konusunda öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınmıştır. Ancak yapılan incelemeler sonucunda 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığını düşündüren bazı kazanımlar tespit edilmiştir.

2018 Kur'an Kursu öğretim programında yer alan 247 kazanım öncelikle Bloom Taksonomisine göre incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 163 kazanımın bilişsel, 77 kazanımın duyuşsal, 7 kazanımın ise psikomotor alanına hitap edecek şekilde yazıldığı görülmüştür.

Programda tek başına müstakil bir ünite olan "Kursa Uyum Sureci" kazanımlarının incelenmesi sonucunda tüm kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilmiştir.

Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanında yer alan "Dua Şükür ve Özür Dileme, Sevgi ve Merhamet, Saygı, Sorumluluk, Yardımlaşma, Sabır" ünitelerinde yer alan

kazanımların da 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanının yedinci ünitesi olan “İyilik” ünitesinin altı kazanımı, 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilmektedir. Birinci kazanımda yer alan “iyiliğin karşılık beklemeden yapılması gereken bir davranış olarak bilir” ifadesindeki karşılık beklemeden ifadesine yer vermesi, erken çocukluk döneminde bulunan ve henüz kendi çıkarlarını ön planda tutan çocukların karşılık beklemeden iyilik yapmanın ne demek olduğunu kavrayamayacak düzeyde olduğu düşünüldüğünde bu kazanımın gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür.

Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanının sekizinci ünitesi olan “Doğruluk ve Dürüstlük” ünitesinde yer alan altı kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilmiştir. Ancak ünitenin ikinci, üçüncü ve beşinci kazanımında yer alan “her zaman” ifadesi erken çocukluk döneminde bulunan çocukların, şimdiki zaman kavramı hakkında bilgi sahibi olduğu, fakat geçmiş ve gelecek zaman kavramlarının henüz ayırt edilemediği düşünüldüğünde, zaman kavramının yeterince gelişmediğini söylemek mümkündür. Bu yüzden üç kazanımda “her zaman” ifadesine yer verildiği için bu kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun yazılmadığını söylemek mümkündür.

Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanının dokuzuncu ünitesi olan “Adalet” ünitesinde yer alan kazanımlar incelendiğinde, adalet duygusunun 5-6 yaşlardan itibaren görülmeye başlanması, 4 yaşında bulunan çocuğun bilişsel gelişiminin henüz adalet kavramını tam olarak anlaması ve yorumlamasını mümkün kılmayacağı düşüncesini oluşturmaktadır. Buradan hareketle çocuklara kazandırılmak istenen adalet değeri ile ilgili verilen kazanımların gelişim özelliklerine göre, 4 yaş için erken olduğu, ancak 5-6 yaş için uygun olduğu değerlendirmesini yapmak mümkündür.

Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanında yer alan “Allah’ı Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Kâinatı Seviyorum ve Bayramlarımızı Seviyorum” ünitelerinde yer alan kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazıldığı görülmüştür. Bu bölümlerde ve diğer ünitelerde yer alan bazı kazanımlar ile ilgili yapılan değerlendirme ise şu şekildedir: Temel dini bilgiler-2

öğrenme alanının ikinci ünitesi olan “Peygamberi Seviyorum” ünitesinin birinci kazanımı dışında kalan altı kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilmiştir. Birinci kazanımda yer alan “peygamberlerin görevlerini bilir” ifadesi peygamberlerin vahiyleri insana bildirme görevinin ne kadar anlatılırsa anlatılsın, yapılan araştırmalar sonucunda çocukların bu durumu kavrayamadığı görülmektedir. Bu nedenle kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yazılmadığını söylemek mümkündür.

Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının üçüncü ünitesi olan “Kitabımı Seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımlar incelendiğinde, tüm kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğunu söylemek mümkündür. Ancak programda yer alan bazı kazanımların öğrencilerin içinde bulunduğu süreçlere odaklanarak yazılmadığı tespit edilmiştir. “Kur’an-ı Kerim’e karşı saygılı davranışlar gösterir.”, “Kur’an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder”, “Kur’an-ı Kerim okumaya istekli olur.” kazanımları bir derste ya da bir ünitenin sonunda çocukta oluşması beklenen davranışlar değildir. Bahsedilen kazanımlar süreç içinde çocuğun öğrendikleri, gördükleri, tecrübe ettikleriyle kazanacağı davranışlardır. Bu yüzden dersin sonunda ya da ünitenin sonunda çocukların bu davranışları kazanamaması gelişim özelliklerine uygun olmadığı ile ilgili değil, kazanım yazarken dikkat edilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının altıncı ünitesi olan “Dinimi Seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımlarla ilgili yapılan değerlendirmede ortaya çıkan sonuçta, sekiz kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. Ancak 7. kazanımda “zekât ibadetinin başlıca faydalarını bilir” ifadesine yer verilmiştir. Zekat ibadeti 4-6 yaş grubunda bulunan çocukların yaşları gereği doğrudan ya da yakından ilgilenebilecekleri bir ibadet olmadığından dolayı bilişsel gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür.

Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının yedinci ünitesi olan “Dini Mekânlarımızı Seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımlar incelendiğinde, beş kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. Bu ünitenin beşinci ve altıncı kazanımları olan Mescid-i Nebevi’yi ve Mescid-i Aksa’yi

tanıtmayı hedefleyen kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan her çocuğun gelişim özelliğine uygun olmadığı düşünülmektedir.

Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının sekizinci ünitesi olan “Vatanımı Seviyorum” ünitesinde yer alan kazanımlar ile ilgili yapılan değerlendirme sonucunda, üniteye yer alan yedi kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. Sadece ünitenin altıncı kazanımında yer verilen “vatan sevgisiyle öne çıkan tarihi şahsiyetleri tanır” ifadesi 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özellikleri düşünüldüğünde, bu kazanımın uygun olmadığı, çocukların tüm bu tarihi şahsiyetleri tanımasının mümkün olmayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Kur’an-ı Kerim-1 öğrenme alanında yer alan ünite ve kazanımlarının incelenmesi sonucunda, birinci ünite olan “Kur’an-ı Kerim’i tanıma” ünitesinde yer alan “Kur’an-ı Kerim okumaya istekli olur.” ifadesi bir derste ya da bir ünitenin sonunda çocukta olması beklenen davranışlar değildir. Bahsedilen kazanımlar süreç içinde çocuğun öğrendikleri, gördükleri, tecrübe ettikleriyle kazanacağı davranışlardır. Bu yüzden dersin sonunda ya da ünitenin sonunda çocukların bu davranışları kazanamaması gelişim özelliklerine uygun olmadığı ile ilgili değil, kazanım yazarken dikkat edilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Kur’an-ı Kerim-1 öğrenme alanının ilk ünitesinden sonra Harfler Arap alfabesindeki sıraya göre anlatılmış, şekil yönünden birbirlerine benzeyen harflere aynı grupta yer verilerek üniteler oluşturulmuştur. Bu ünitelerde harflerin isimleri, şekilleri, birbirinden ayırt edilmesi ve seslendirilmesi öğretilmeye çalışılmıştır. Ayrıca her ünitenin sonunda çocukta bir süre ya da dua ezberlenmesi beklenmiştir. Bu ünitelerde yer alan kazanımlarda sadece öğretilecek harf ve ezberletilecek dua dışında benzer özellikler taşıdıkları için hepsi bir arada değerlendirilmiştir. Bu ünitelerin kazanımları 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak değerlendirilmiştir. Sadece öğretilecek harflerde “...harflerin isimlerini bilir.” ve “... Harflerini seslendirir “ ifadelerinin, öğretilecek harfin isminin ve seslerinin farklı kazanımlarda çocuğa kazandırılmak istenmesi, 4-6 yaş grubundaki bir çocuğun kafasının karışmasına, bu karışıklık çocukta Kur’an öğrenmenin zor olduğu algısının oluşmasına neden olacağı düşünülmektedir. Gelişim özellikleriyle ilgili olmasa da,

çocuğun öğrenme hızını etkileyeceği düşünüldüğünden bu kazanımların beraber verilmesi daha isabetli olacaktır.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanında yer alan ünite ve kazanımlarının incelenmesi sonucunda Kur'an-ı Kerim harflerini tanıma ve ezber ilk 14 harf ünitesi, Kur'an Harflerini tanıma ve ezber: son 14 harf ünitesi, harekeleri tanıma ve ezber ünitesi, cezm işaretini tanıma ve ezber ünitesi, şedde işaretini tanıma ve ezber ünitesi, tenvin işaretini tanıma ve ezber ünitesinde yer alan kazanımların 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmüştür.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanı yedinci ünitesinde yer alan üç kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. Üç ve dördüncü kazanımda zamir konusunu içeren hedefler yer almaktadır. Bu kazanımların erken çocukluk döneminde bulunan çocukların seviyelerinin üstünde olabileceğini söylemek mümkündür. Çünkü henüz somut işlem döneminde olan çocuk görmediği şeyi anlamakta zorluk çeker. Zamir konusu da “med” harfi olmadığı halde bazen uzatma yapmayı, bazen de yapmamayı gerektirmektedir. Görmediği bir kuralı uygulaması çocuğu zorlayabilir. Zamir konusunu içeren kazanımların çocukları zorlayacağı düşüncesiyle erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun bulunmamaktadır.

Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanı sekizinci ünitesinde yer alan iki kazanımın 4-6 yaş aralığında bulunan çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. İkinci kazanımda Lafzatullah ile ilgili kuralın öğretilmesi hedeflenmektedir. Lafzatullah ile ilgili uygulanacak tecvit kuralı zamir konusuyla benzerlik göstermektedir. Zamir kuralı ile ilgili yapılan yorum burada da geçerlidir. Lafzatullah ile ilgili kuralların yer aldığı kazanımlar erken çocukluk döneminde bulunan çocukların seviyelerinin üstünde olduğu, bu yüzden gelişim özelliklerine uygun olmadığı düşünülmektedir. Ünitenin son kazanımı olan Ayetü'l Kürsi'yi ezberler ifadesi programda çocukların ezberlenmesi istenen en uzun ayettir. Her ne kadar bu dönemde ezberlemeye ilgileri fazla olsa da, ezberlenmesi istenen diğer dua ve surelere göre bu ayetin ezberletilmesi çocukları zorlayabilir. Bu durum ile ilgili programda çocukların hazır bulunuşluk ve ihtiyaçları doğrultusunda programda yer alan konulardan hangilerine, ne kadar süre ve düzeyde yer vereceklerine karar verebileceklerdir (DİB, 2018). Programda yer alan bu ifade ile ilgili programın esnek çerçevesi düşünüldüğünde öğretmenler, çocukların hazır bulunuşluk

düzeylerine uygun bir uygulama ile ezberi yaptırabilir. Aksi takdirde iki haftalık sürede bu ayeti ezberletmeyi hedefleyen kazanımın erken çocukluk dönemi gelişim özelliklerine uygun olmadığını söylemek mümkündür.

2018 Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu) okul öncesi çocukların gelişim özellikleri açısından incelenen bu araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıdaki önerilere yer verilebilir.

- 2018 Kur'an Kursu (4-6 Yaş Grubu) Programında bilişsel, duyuşsal, psikomotor alana hitap eden kazanımlara yer verilirken sadece belirli bir alana yönelik değil tüm alanlar da dengeyi sağlayacak kazanımlara yer verilebilir.
- Araştırmamızın sonucunda ortaya koyduğumuz programda uygun olmadığını düşündüğümüz kazanımlar çıkarılabilir veya gelişim özelliklerine uygun bir şekilde güncellenebilir.
- Uygulanan programda 4-6 yaş aralığını kapsayan tüm çocuklara aynı kazanımlar uygulanmaktadır. Aralarında ay farkı olan çocukların bile aynı gelişim özelliklerine sahip olmadığı düşünüldüğünde, her yaş grubu için ayrı program hazırlanabilir.
- 4-6 yaş Kuran kursu öğretim programında öğrencilerin sadece dini ve ahlaki gelişimlerine yönelik kazanımlara değil, diğer gelişim alanlarına yönelik de kazanımlara yer verilebilir.
- Program hazırlanırken sürece yayılması gereken kazanımların bir ders saatinde çocuğun kazanmasının beklendiği ifadelere yer verildiği görülmüştür. Kazanım yazarken bu konulara dikkat edilebilir.
- Programda yer alan bazı kazanımların bir konuyla ilgili birçok bilgiyi çocuğa öğretmeyi hedeflediği görülmüştür. Bu kazanımların belirli konuları öğretmeyi hedeflemesi şeklinde değiştirilebilir.
- Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanının yedinci ünitesi olan "iyilik" ünitesinin birinci kazanımı olan "iyiliğin karşılık beklemeden yapılması gereken bir davranış olarak bilir" ifadesi "iyiliğin güzel bir davranış olduğunu bilir" şeklinde değiştirilebilir.

- Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanının sekizinci ünitesi olan “Doğruluk ve Dürüstlük” ünitesinde yer alan ikinci, üçüncü ve beşinci kazanımındaki “her zaman” ifadesi kazanımlardan çıkarılabilir.
- Temel Dini Bilgiler-1 öğrenme alanının dokuzuncu ünitesi olan “Adalet” ünitesinde yer alan kazanımlar 4 yaş için yeniden düzenlenebilir.
- Temel dini bilgiler-2 öğrenme alanının ikinci ünitesi olan “Peygamberi Seviyorum” ünitesinin birinci kazanımında yer alan “peygamberlerin görevlerini bilir” ifadesi değiştirilebilir.
- Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının üçüncü ünitesi olan “Kitabımı Seviyorum” ünitesinde “Kur’an-ı Kerim’e karşı saygılı davranışlar gösterir.”, “Kur’an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder”, “Kur’an-ı Kerim okumaya istekli olur” ifadeleri kazanımların istenen davranışın oluşmaya başladığını ifade eden cümleler ile değiştirilebilir.
- Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının altıncı ünitesi olan “Dinimi Seviyorum” ünitesinde yer alan “zekât ibadetinin başlıca faydalarını bilir” kazanımı zekât konusuyla ilgili daha az kapsam ve hedef içeren ifadelere yer verecek şekilde değiştirilebilir.
- Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının yedinci ünitesi olan “Dini Mekânlarımızı Seviyorum” ünitesinde yer alan Mescid-i Nebevi’yi ve Mescid-i Aksa’yı tanıtmayı hedefleyen kazanımlar “Dinimizde yer alan bazı dini mekânların ismini bilir” şeklinde değiştirilebilir.
- Temel Dini Bilgiler-2 öğrenme alanının sekizinci ünitesi olan “Vatanımı Seviyorum” ünitesinde yer alan “vatan sevgisiyle öne çıkan tarihi şahsiyetleri tanır” ifadesi daha az kapsamlı bir kazanım olacak şekilde sınırlandırılabilir.
- Kur’an-ı Kerim-2 öğrenme alanı yedinci ünitesinde zamir konusuna yer veren üç ve dördüncü kazanımlar programdan çıkarılabilir veya ileri bir döneme bırakılabilir.
- Kur’an-ı Kerim-2 öğrenme alanı sekizinci ünitesinde Lafzatullah konusuna yer veren kazanım programdan çıkarılabilir veya ileri bir döneme bırakılabilir.

- Kur'an-ı Kerim-2 öğrenme alanı sekizinci ve dokuzuncu ünitesinde yer verilen ayetel kürsiyi ezberletmek için ayrılan süre arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksüt Mehmet, Cafoğlu Zuhul (2008), Eğitim Psikolojisi. Ankara: Grafiker Yayınları
- Aktaş, Meral C. (2014), Nitel Veri Toplama Araçları, Editör: Mustafa Metin, Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem A Yayıncılık,
- Akyürek, Süleyman (2003), Din Öğretiminde Kavram Öğretimi (Doğruluk Kavramı Örneği). Doktora Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Aral Neriman, Gülen Baran (2011), Çocuk Gelişimi İstanbul: Ya- Pa Yayınları
- Armaner, Neda (1980), Din Psikolojisine Giriş I, Ankara: Ayyıldız Matbaası
- Arpacı, Mücahit (2016), Kişilik Gelişimi Bağlamında Ahlak Eğitiminde Vicdan, Uluslararası Kişilik Ve Karakter İnşasında Dinin Yeri Sempozyumu, Ordu
- Aşıcı Murat (2004). Çocuğum Okuryazar Oluyor, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aşlamacı, İbrahim (2020), 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının (2018) Eğitim Programı Temel Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi, Erken Çocukluk Dönemi Din – Ahlak – Değerler Eğitimi Ve Sorunları, 160-170
- Ay, Mehmet Emin (2005), Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, 20.b. İstanbul: Timaş Yayınları
- Aydın, Ayhan (2014), Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim, Ankara: Pegem Yayınları
- Aydın, Ayhan (2000), Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi, İstanbul, Alfa Yayınları,
- Aydın, Enes (2020), Din Eğitiminde Duyuşsal Boyut, İstanbul, DBY Yayınları
- Aydın, Mehmet Zeki & Budak Esmâ (2020), Diyanet İşleri Başkanlığı 2013 ve 2020 Yılları 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Öneriler, Selçuk Üniversitesi & Sakarya Üniversitesi
- Aydın, Mehmet Zeki (2005), Ailede Çocuğun Ahlâk Eğitimi, İstanbul: Dem Yayınları
- Yıldırım Ayşegül, Koçak Nurcan. (2013), Okul Öncesi Çocukların Dil Gelişimlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi, Eğitim Bilim Ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi,133-143
- Ayhan, Halis. (2010), Çocuklarda İman Öğretimi ve İbadet Eğitimi, Yavuzer Haluk, Köknel Özcan, Kulaksızoğlu Adnan, Ayhan Halis, Dodurgalı Abdurrahman ve

- Ekşi Halil İçinde, Çocuk Ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları (S. 127-187), İstanbul: Timaş Yayınları
- Bacı, Büşra (2019), “ Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) İle Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Rize, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
- Bakan, Tuba (2018), Değerler Eğitim Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Değer Kazanımı Üzerine Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Balkaya İpek Ve Tuğrul Belma. (1998), Anaokuluna Yeni Başlayan Çocukların Okula Uyum Süreçlerinin Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Yayınları
- Başal, Handan Asude. (2015), Okul Öncesi Ve İlköğretim çocukları İçin Uygulamalı Çevre Eğitimi. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık
- Başal, Handan. Asude. (2007), Gelişim Ve Psikoloji: Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim? (4. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Başaran, İbrahim Ethem (1996), Eğitim Psikolojisi Eğitimin Psikolojik Temelleri. Ankara: Gül Yayınevi
- Bayburtlu, Y. S. (2015). 2015 Türkçe dersi öğretim programı ve 2006 Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. Turkish Studies, 10(15), 137-158
- Baymur, Feriha (1994), Geniş Psikoloji, İstanbul: İnkılâp Kitapevi
- Bayraktar, Vedat ve Güven, Gülhan Temel, Z. Fulya (2016), Okul Öncesi Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt: 24 No:2
- Beken, Can Deniz (2010), Türkiye’de Ulus Devletin İnşasında Üniversite Mezunlarının Vatanseverlik Olgularına Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bekman Sevda ve Gürlesel Can Fuat (2005), Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim. İstanbul: Tüsiad
- Beyreli Latif, Sönmez Hülya (2017), Bloom Taksonomisi Ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların Odaklandığı Araştırma Konuları

- Bilgin, Beyza (1986-1987), Okul Öncesi Çağı Çocuğunda Dini Kavramlar, Din Öğretimi Dergisi (8-11), 21-29
- Bilgin, Beyza (1995), Eğitim Bilimi Ve Din Eğitimi, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara,
- Bilici, Ali Baz (2012), Çocukta Dinî Duygunun Teşekkülü, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 1
- Bilici, Ali Baz (2014), 0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci Ve Din Eğitimi, Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi
- Bilici, Ali Baz (2016), Çocukların Dini Gelişimlerinde Camilerin Rolü, Ankara:123
- Camadan, Fatih (2011), “Eğitimin Psikolojik Temelleri”. Eğitim Bilimine Giriş İçinde, Ed. Ali Rıza Akdeniz – Mehmet Küçük. 103-140. Ankara: Nobel Yayınları
- Cihandide, Zeynep Nezahat (2004), Okul Öncesi Din Ve Ahlak Eğitimi, Ensar Neşriyat, İstanbul
- Çağlar, Doğan (1994), Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi (Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 2. Baskı
- Çelik, Nuran (2019), 4-6 Yaş Grubu Çocukların İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi
- Çetin, Cemile (2019), Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kur'an Öğretim, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi
- Çoban Okan, Adem Sezer, Akşit İbrahim (2017), Öğretmenlerin Sorumluluk Değeri Algılarının İncelenmesi, Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 122-144
- Demirel, Özcan (2013). Eğitimde Program Geliştirme, Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Pegem Yayıncılık. 20. Baskı.
- Dereli- İman, Esra (2014), Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkisi: Sosyal Beceri, Psikososyal Gelişim Ve Sosyal Problem Çözme Becerisi , Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(1), 249-268.
- Dinç, Berrin (2011), Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitiminin Yeri Ve Önemi, Anadolu Üniversitesi, okulöncesi dönemde değerler eğitimi, 72-95
- Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2018), Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu). Ankara
- Diyanet İşleri Başkanlığı Kanun Hükmünde Kararname (2011)

- Dodurgalı, Abdurrahman (1996), Ailede Çocuğun Din Eğitimi, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
- Doğan, Davut Diyanet İşleri Başkanlığı (2014), Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme, KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi 24
- Doğan Timur Özlem, Yuvacı Züleyha (2014), Okul Öncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin Ve Etkinliklerin İncelenmesi. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(1), 122-149
- Durukan, Erhan (2013, Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8)
- Erden Münire Ve Akman Yasemin, (2004), Gelişim Ve Öğrenme, Ankara: Arkadaş Yayınları
- Erden Münire, Akman Yasemin, (2015), Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme, Ankara: Arkadaş Yayınları
- Ergün, Mustafa (1994), Eğitim Sosyolojisine Giriş, Ankara: Ocak Yayınları
- Ersoy Arifir Ve Öztürk Fatih (2015), Bir Vatandaşlık Değeri Olarak Yurtseverlik: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algısı. İlköğretim Online, 14(3), 974- 992.
- Farman, İbragıma (2018), Din Eğitimi Açısından Kur'an'a Göre “Şükür” Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Fersahoğlu Yaşar, Demir Mehmet Akif (2012), Din Eğitim Ve Öğretiminde Duygu Eğitimi, İstanbul: Çamlıca Yayınları
- Gücen, Ali & Çakmak, Ahmet ve Ay, M. Fatih (18-20 Mart 2016), “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi” Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı: 752-765
- Güngör, Abide (2005), Gelişim Ve Öğrenme, (Ed.: Aytan Ulusoy), Ankara: Anı Yayınları
- Güven, Ahmet (2013), Çocukta Benlik Gelişiminde Aile İçi İletişimin Rolü: İslam Dini Açısından Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, S.59.
- Hortaçsu Nuran (2002), Çocuklukta İlişkiler: Ana Baba, Kardeş Ve Arkadaşlar. Ankara: İmge Yayınevi

- Hökelekli, hayati (2009), Çocuk Genç Aile Psikolojisi ve Din, İstanbul, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
- Hökelekli, Hayati (2011), “Gökyüzünden Yeryüzüne Yayılan Bir Değer: Merhamet ve Eğitimi”, Diyanet Aylık Dergi, (244)
- Hökelekli, Hayati (1998), Çocukta Ahlak Gelişimi Ve Eğitimi, İstanbul , Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi Sayı 27
- Hökelekli, Hayati (2013), Din Psikolojisine Giriş. İstanbul: Dem Yayınları
- Hökelekli, Hayati (2013), “Ölüm Ve Ötesi Psikolojisi”, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 3, (1991), S.151-165. ,Çocuk Genç Aile Psikolojisi Ve Din, İstanbul: Dem Yayınları, 2009. ,Din Psikolojisi, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010. ,Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi Ve Eğitimi, İstanbul: Timaş Yayınları
- Isaacs D. (2001), Character building: A guide for parentsand teachers (2nd ed.). OR: F İşeri, Kamil ve Baştuğ, Muhammed (2016), Yeni Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. International Journal of Language Academy, 4
- Karacoşkun, M. Doğan. (2005), Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Dua, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 9(1): 101-12
- Karakaş Mehmet. Çakmaklı, T., Kanbir, A., Piri, A. N., Başaran, . G. ve Develi, A. B. (2011), Değerler Eğitimi, Okul Öncesi. Antalya: Antalya Valilğii il Millî Eğitim Müdürlüğü.
- Kol, Suat (2011), Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,Cilt Sayı 21, S:10
- Konuk, Yurdagül (1994), Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi Ve Eğitimi, Birinci Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Köylü, Mustafa (2004), Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi Ve Din Eğitimi , Anadolu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,Cilt Sayı,11 S: 137-154
- Köylü, Mustafa (2003), “Çocukluk Dönemi Ahlak Gelişimi”, Dini Eğitimi Araştırmalar Dergisi, Sayı 12, S.70
- Köylü, Mustafa (2013), Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi, Ankara: Nobel Yayıncılık
- Köylü, Mustafa ve Oruç, Cemil (2020), Çocukluk Dönemi Din Eğitimi, Ankara: Nobel Yayıncılık

- Kurt, İbrahim (2017), Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri Ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Çorum, Hitit Üniversitesi
- Meb, (2013), Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi (Dil Gelişimi)Bireysel Öğrenme Materyali Ankara: S:12
- Meb (2007), Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Ahlâk Gelişimi, Ankara: MEGEP
- Mehmedoğlu, Yurdagül (2003), Erken Çocuklukta Din ve Ahlak Gelişimi. Erken Çocuklukta Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Melanlıoğlu, Deniz. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. Eğitim ve Bilim, 33(150)
- Modaqq, Sayed Haroon (2017), Değerler Eğitimi Bağlamında Adalet Kavramı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, On Dokuz Mayıs Üniversitesi
- Mualla, Selçuk (1990), Çocuğun Gelişiminde Dini Motifler. Ankara: TDV Yayınları
- Mualla, Selçuk (1991), Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ), Din Öğretimi Dergisi Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 76-85
- Nas, Mehmet (2018), Çocukluk Dönemi Gelişimi Ve Din Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Kâtip Çelebi Üniversitesi
- Nilay t. Bümen (2006), Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, Eğitim Ve Bilim, Çilt 31, Sayı 142
- Okul Öncesi Eğitim Programı (2016), Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara
- Oktay Ayla, Unutkan Özgül Polat (2005), Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular, İstanbul: Yayılcık Matbaası
- Oktay, Ayla. Unutkan, Özgül. Polat (2003), Okul öncesi Eğitim Programı Uygulama Rehberi: Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım? İstanbul: Ya-Pa Yayınlar
- Oran, Gülşen (2020), 4 - 6 Yaşa Yönelik Resimli Çocuk Kitaplarının Doğacı Zekâ Alanı Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi
- Oruç, Cemil (2011), Gazali'de Ahlaki Değerler Eğitimi, Alpaslan Üniversitesi, Muş
- Oruç, Cemil (2014), Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi, İstanbul: Dem Yayınları

- Oruç, Cemil (2014), Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitimi: Teorik Çerçeve, Yaklaşımlar Ve Uygulama Örnekleri, Yeni Türkiye, sayı 58, 621-635
- Öcal, Mustafa (2020), Din Eğitimi ve Öğretiminde Metodlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Özdemir, Ömer (2019), Ailenin, Çocuklarının Din Eğitimine Katkısı (İstanbul Örneği), Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi,
- Özeri, Zeynep Nezahat (2001), Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Din ve Ahlak Eğitimi Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Özeri, Zeynep Nezahat (2004), Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, İstanbul: DEM Yayınları
- Özyürek, Arzu (2017), Okul Öncesi Çocukların Duyguları Tanıma İle Duyguları Yönetme ve Arkadaşlık Becerileri Arasındaki İlişki, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 59, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
- Sağlam, İsmail (2001), Okulöncesi Eğitimde Sözlü Öğretim Etkinlikleri ve Din Eğitimi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- Salzman,Christion Gotthilf (2002), Çocuğunuzu Yanlış Eğitiyorsunuz, Çev. Ayse Nur Başak. İstanbul: Kariyer Yayınları
- Santrock, John W. (2017), Yaşam Boyu Gelişim, Çev: Yüksel, Galip, Ankara, Nobel Yayınları
- Selçuk, Ziya (2013), Eğitim Psikolojisi, Ankara: Nobel Yayınları
- Semerci, Bengi (2012), Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı, Alfa Yayınları İstanbul,
- Senemoğlu, Nuray (2007), Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramından Uygulamaya, Ankara, Gönül Yayıncılık
- Sürmen, Sümeyye (2021), Okul Öncesi Öğretmenlerinin Din Ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi
- Şahin, Yasemin (2017), Okul Öncesi Çocuklarda Değerler Eğitimi Kapsamında Yardımlaşma Ve Paylaşma Değerleri, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi
- Şen, Şehnaz Ceylan, (2009). Vineland Sosyal- Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin Geçerlik-Güvenirlik Çalışması ve Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden

- Beş Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Davranışlarına Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi
- Şimşek, Eyüp (2004), Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi 4/1
- Tarhan, Nevzat (2010), Son Sığınak Aile, İstanbul: Nesil Yayınları
- Taşçı, Nuray Doç. Dr. Ayperi Dikici Sığırtmaç (2014), Okula Uyum Haftasının Okul Öncesi Öğretmenleri Ve Sınıf Öğretmenleri Açısından İncelenmesi, Millî Eğitim, Sayı, 202
- Temel, Zeynep Fulya (2014), Erken Çocuklukta Dil Edinimi, Ankara: Vize Yayınları
- Topses, Gürsen (2006), Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Tosun Cemal – Çapcıoğlu Fatma (2015), 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi, Pegem Eğitim Ve Öğretim Dergisi 5/5:
- Tutkun, Ömer Faruk Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi Üzerine Genel Bir Bakış, SAÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Tuzcuoğlu, Necla (2003), Bir Aile Olmak: Anne Baba Olmanın Altın Kuralları. İstanbul: Morpa Kültür
- Türk, İbrahim (2009), Değerler Eğitiminde Saygı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gaziosmanpaşa Üniversitesi
- Türküz, Rukiye (2009), Okul Öncesi Dönemde Dini Gelişi Ve Eğitimi (James W. Fowler'ın İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Urdağan, Ayfer Betül (2019), Okul Öncesi Kur'an Kursu Öğretim Programının Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi
- Varış, Fatma (1994), Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler. Ankara: Alkım Yayıncılık
- Vergote, Antoine (1978), Çocukta Din. Çev. Erdoğan Fırat. Ankara Ün. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22
- Yağcı, Samet (2018), Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 – 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

- Yavuz, Kerim (1983), Çocukta Dinî Duygu Ve Düşüncenin Gelişmesi, Ankara, DİB Yayınları
- Yavuzer, Haluk (2011) , Çocuk Psikolojisi, Ankara: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, Haluk (2007), Ana-Baba Ve Çocuk, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, Haluk (2005), Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldırım, Besim (2015), İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle, Literatürk Academia
- Yılmaz, M. (2010), Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Yılmaz, Ş. (2011), Erken Çocuklukta İletişim-Dil-Konuşma, Y. Fazlıoğlu İçinde, Erken Çocukluk Gelişimi Ve Eğitimi (S. 63-82), İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Yurdabakan, İrfan (2012), Bloom'un Revize Edilen Taksonomisi'nin Eğitimde Ölçme Ve Değerlendirmeye Etkileri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
- Yusufoğlu, Alim Emin (2020), Okul Öncesi Çocukluk Döneminde Gelişim ve Dini Gelişim Süreci, Erken Çocukluk Dönemi Din, Ahlak, Değerler Eğitimi ve Sorunları – 1
- Yüksel, Sedat (2007), Bilişsel Alanın Sınıflamasında (Taksonomi) Yeni Gelişmeler ve Sınıflamalar, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi